

Saraswata Nilayanam,
RETAPALEM

ఆంధ్రపత్రిక

సచిత్రవారపత్రిక

వెల
4 అణాలు

సంపుటము 42

సంచిక 4

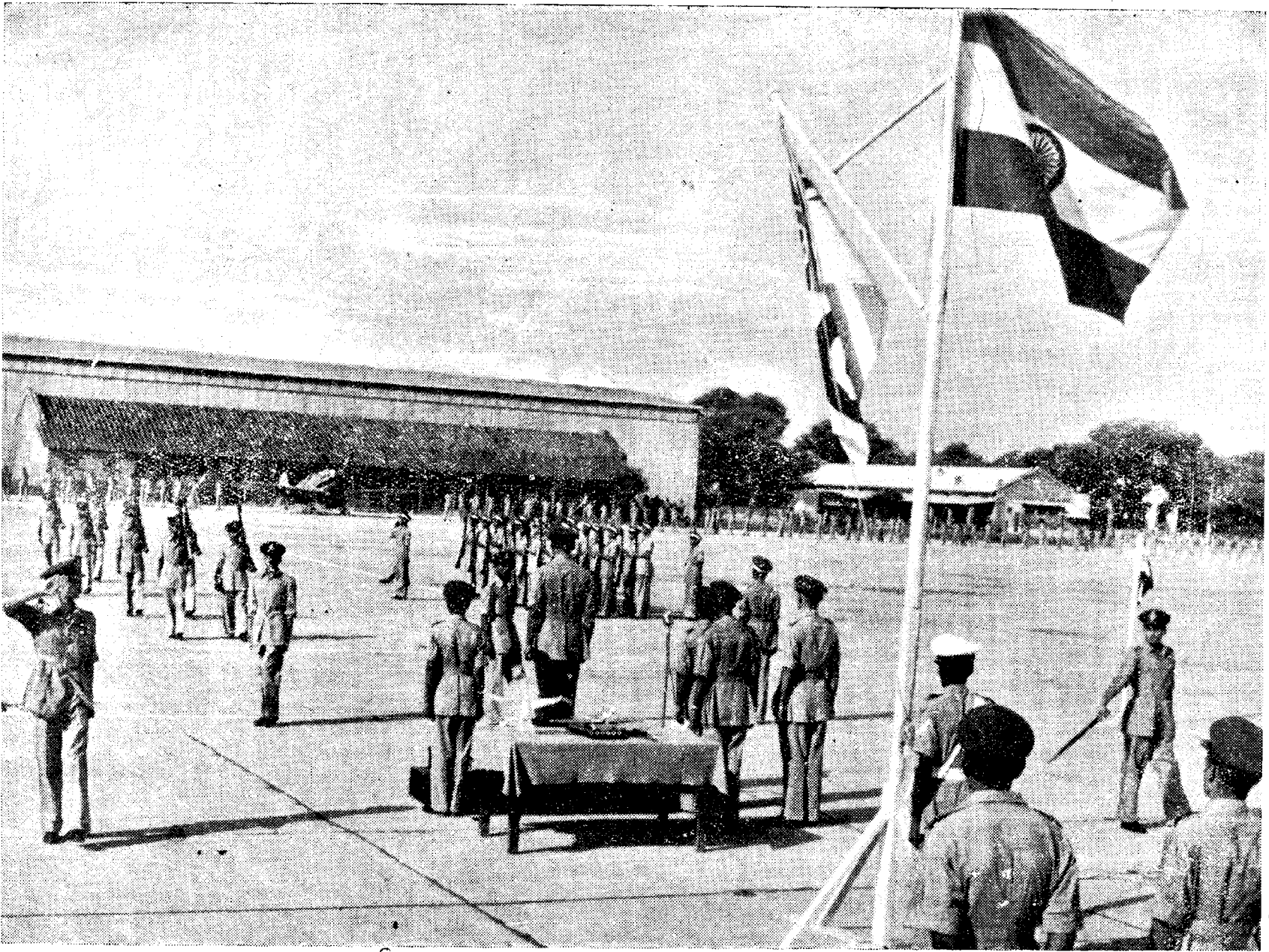
సెప్టెంబరు

21 1949

ANDHRA PATRIKA
ILLUSTRATED WEEKLY

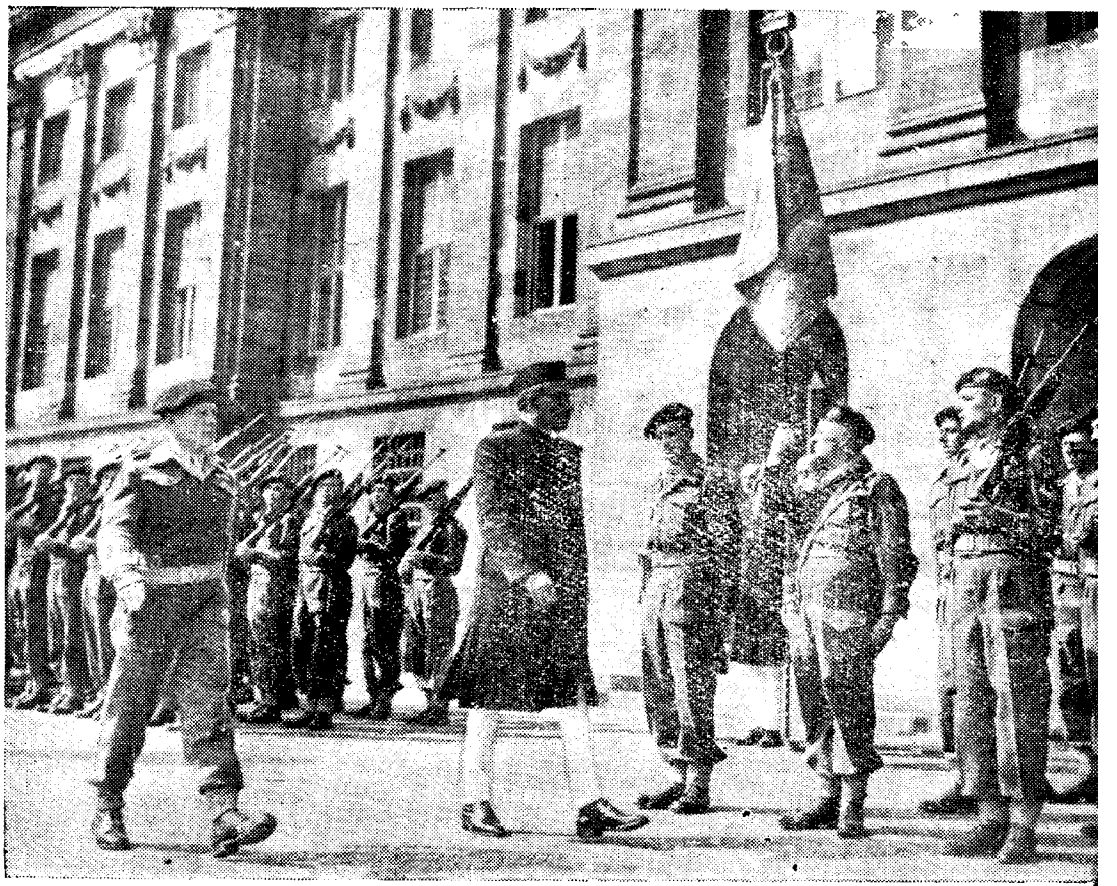
★ ది ద్రి డ్రి ల్లి ★

అంబాలా విమానశిక్షణ కేంద్రంలో ఉత్తీర్ణులైన విద్యార్థులకు, ఆర్. ఐ. యస్. డిప్యూటీ కమాండర్ ఎయిర్ మరల్ యస్. ముఖర్జీగారు అధికార ిహ్నులు నిస్తున్నారు. జోధ్పూర్ సురక్ష ఖడ్గాన్ని బహుమతి పొందిన యం. యస్. డిప్యూటీ గారు ఆ ఖడ్గంతో సైనికపదనం చేస్తున్నారు.

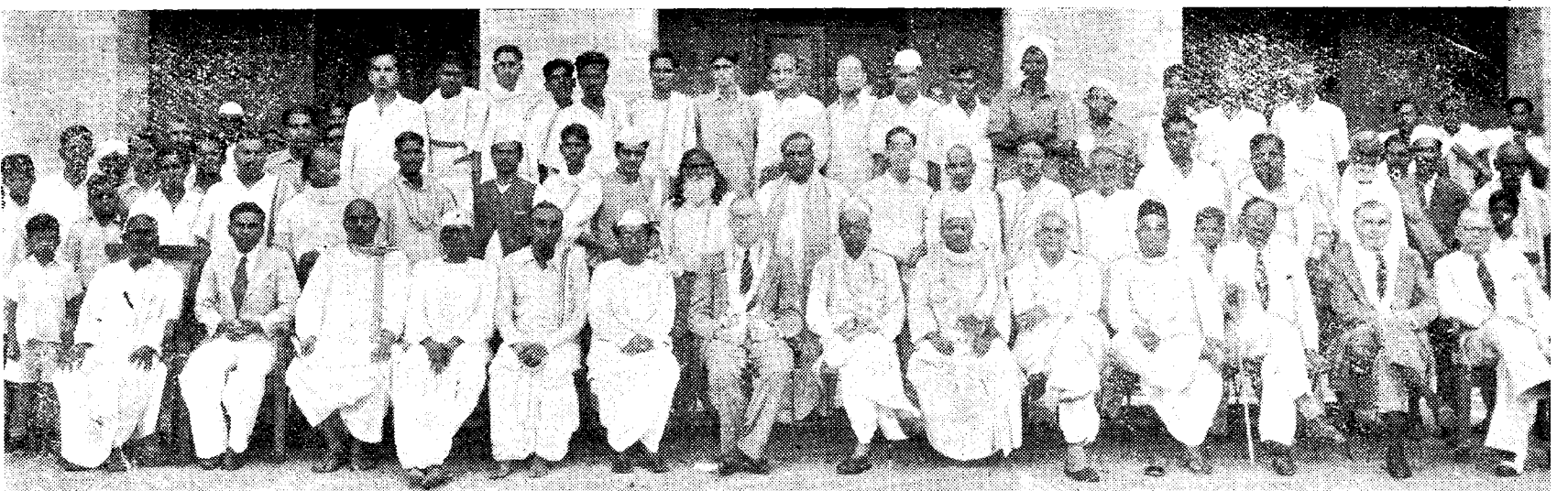

ప్రభుత్వ భవనంలోని వర్ణిపాతాన్ని జోగ్రా రెజిమెంటు నాయకుడు హన్మంత్ మేజర్ గోగాస్ సింగ్ గారికి గవర్నరు జనరల్ రాజగోపాలా చారిగారు బహుమతి నిస్తున్నారు.

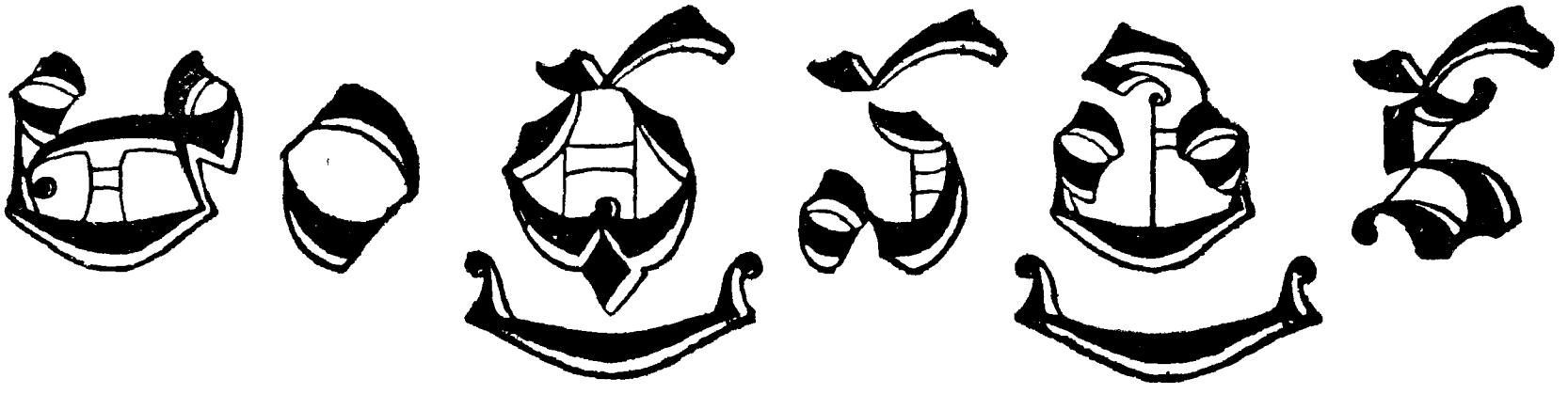

నెదర్లాండ్స్ లో భారత దేశపు ప్రథమ స్త్రీరాయబారిగా నియమింపబడిన డాక్టర్ మోహన్ సింహ మేహతా, ఆమ్స్టర్ డామ్ రాజభవనం ముందు సైనికపదనాన్ని స్వీకరించుచున్నారు.

★
భారత ప్రభుత్వ రవాణా, రైల్వేల శాఖ స్టేషన్ మంత్రి కె. సంతా నంగారు ఈ నెల 8-న తేది విజయవాడ వచ్చి నవ్వుడు పుర పాలక సంఘం పౌరసన్మానం చేసినప్పటి ఫోటో.
★

సంవత్సరచందా రు. 12-0-0

విడిపత్రిక అణాలు 0-4-0

ప్రతిబుధవారమున ప్రకటింపబడును

ఒరు లేయవి యానకించిన నరవర ! యప్రియము తన మనంబున కగు దా

నొరులకు నవి సేయకునికి సరాయణము పరమధర్మ పథముల కెల్లన్. (మహాభారతము)

సంపుటము. 42

సంచిక 4

Founder : K. NAGESWARA RAO

విరోధి సంవత్సర భాద్రపదబహుళ చతుర్దశి బుడవారము

బానుమతి
భరణిక్పూర్ 'లైలామన్నా'లో 'లైలా'

ఆంధ్ర పత్రిక

1949-వ సం॥ సెప్టెంబరు నెల 21-వ తేదీ బుధవారము

ఆస్థానకవి శ్రీ వేంకటేశాస్త్రిగారు

“సుకృతాత్ములు, రససిద్ధులు, సుకవీంద్రులు” శ్రీ చెల్లపిల్ల వేంకటేశాస్త్రిగారు. ఎనుబది సంవత్సరముల వృద్ధవయస్కులు. కృపించిన శిష్యులు. కాని వారి సాహిత్యజీవ యీడు లేని నవయావనోత్సాహభరితమై శోభించుచున్నది. వారియొద్ద జ్వలించిన రసోద్దీప్త వారి పూర్వజన్మసుకృత విశేషమనక తప్పదు. వారు సుకృతాత్ములనుట నిస్సంశయము. సాధనావశ్యమైన ఉభయభాషావాండిత్యప్రభావము వారి సహజరసపాసను తీర్చిదిద్ది వారికి రససిద్ధి నొసంగినది. వార్ధకము వై న భిక్షురింపగల ఆత్మతేజము నొసంగినది. కనిత్యము చెప్పట కడు కష్టకార్యమని వెలుచెడి పిరికియువకులనందరిని, భ్రమరకీటన్యాయమున తన సాంగత్య మహిమామాత్రముననే, కనికశోరములుగా నొనర్చెను. భోజరాజనముఖమున చేరినవాడు కనిత్యము చెప్పనేర్చిన కీతిగా, శ్రీ చెల్లపిల్ల వేంకటేశాస్త్రిగారి దరిజేరిన యువకులు కవనరచనకుతూహలాయత్తిచిత్తులై, “ఎలికించెడి వారు శాస్త్రి గారు”రనునట్లుగా సద్యము లల్లిరి. శాస్త్రిగారి నే ఉపాసనచేసి ఏకలవ్యశుశ్రూషచేసి కనిత్యసాధనము చేసినవారెందరో ఆంధ్రదేశమున కల రనుట కల్ల కాదు.

శ్రీ వేంకటేశాస్త్రిగారి కవితామాధురి ఆంధ్రలోకమునకు పాయసమువోలె పంచిపెట్టబడెను. కావ్యము రసాత్మకమను విషయము లోకవిదితము. కాని విశ్వశ్రేయమును చేకూర్చునది కావ్య మనువిషయమును వేంకటేశాస్త్రిగారి రచనలు కేనోళ్ల వచించుచున్నవి. వారిది సర్వజనసుబోధకమైన శైలి. ప్రజాహృదయమునకు సుబోధకమగు తెలుతెనుగుపదముల ద్రాక్షాపాకము వారిది. పాండిత్యప్రకర్షకై వెనగులాడి బూజుపట్టిన తేజోవిహీనమైన పదముల వాడుక యను వేమక వారి కెన్నడును లేదు. ప్రజాసామాన్యమును రంజింపజేయగలిగినదే ప్రశస్తమైన రచన యని వారి యభిమతము. తొల్లిల్ల వారి కవిత్వము ప్రభువుల యాస్థానములందు చిందులు త్రొక్కినప్పడు కూడ, వారి

పద్యములు ఆంధ్రసాహిత్యమునం దొక నూతనోద్యమప్రతిపాదకము లయ్యెను. వ్యావహారికము లైనట్టియు, పూర్వకవి ప్రయోగములు కావట్టియు పెక్కుమొట్టలను గ్రాంథికవాదులకు ఈటె పోటులవలె ప్రయోగించిన శ్రీ శాస్త్రిగారు ఆంధ్రసాహిత్యమున ప్రజారాజ్యమను ప్రతిష్ఠించి రని చెప్పవచ్చును. ప్రజానిక ప్రయోజనకరమైన దే సాహిత్య మని గ్రహించిన పండితులు శ్రీ శాస్త్రిగారు. అందువల్ల ప్రజానికము వారిని పూజించినది. నేటి ప్రజాప్రభుత్వ పీఠమునకు వారు ఆస్థానకవులగుట వారి ప్రజాపాత జీవితతత్పరిధి యనుట తధ్యము.

ఆంధ్రసాహిత్యమునకు గల నిశ్చిహ్వభవము ఇట్టి మహాసయులు కష్టించి కృషిచేసి ఓలిక గాపించి యొసంగు మేల్మీ బంగరుతీగె లనదగు దివ్యపద సస్యరాసులవలన లభించినది. బక్క చిక్కిన బడుగుదేహము దాల్చిన యీ రససిద్ధుడు, యీ సాహితీ కర్షకుడు అరువది యేండ్లుగా చేబట్టిన హలమువంటి కలమును విడువక ప్రతి కలకు వ్రాసియిచ్చెడి వచనరచనలు వారి సరస్వతపూజాప్రసాదమునలె పారకలోకము స్వీకరించి యారగించుచున్నది.

అష్టావధానములు, శతావధానములు, ఆశుకవిత్వప్రదర్శనము అవలీలగా అనేక పర్యాయములు చేసి యుండియు, అట్టి ప్రజ్ఞావిశేషము, కల ఏకే అట్టి కవితాకాలక్షేపములు సాధకులకుగాని, సదస్యులకుగాని శ్రేయస్కరములు కావని యుద్ఘాటించిరి. శతావధానముల బ్రశస్తి గాంచిన ఏకే శతావధానముల కీ తెలుగుకీ మను స్వస్తి చెప్పిరనక తప్పదు. శాస్త్రిగారు యధార్థవాది యనుట కిది తార్కాణము.

ఇట్టి నిష్కపటవాదిని, నిరుపమాన ప్రజ్ఞావంతుని, నిరంతరసాహితీ సేవాతత్పరుని ప్రభువులు, పండిత పరిషత్తులు సత్కరించి సన్మానించుటయే గాక ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తు “కళా

ప్రపూర్ణ” యను బిరుదును గురుదక్షిణగా నొసంగెను.

“ప్రకటకవీంద్రు లే నృపతి పజ్జను, నిద్రితులై చరింతు, రా వికృతపుజాడ్యమా దొరడి; పిత్రము లేకయే వారు పూజ్య; లంక కజనదూషితంబులు ఘరంబులు గావె యమూల్యరత్నముల్.” ఇట్టి మహాకవులను పూజించుటయును, పోషించుటయును ప్రభుత్వధర్మము. ఇట్టి మహాకవుల నాదరించి సత్కరించుట తమ కర్తవ్యమని మన రాష్ట్రప్రభుత్వము వారికి ఆస్థానకవి ఘాయ నొసంగినది. శ్రీ వేంకటేశాస్త్రిగారు ఆంధ్రసాహిత్యమున కొక అమూల్యరత్నమని వారికి సూక్ష్మశాకవ ధానము నొసంగినది. మన ప్రభుత్వ మీ కీతిగ తన పరువు ప్రతిష్ఠలను గాపాడుకొన గల్గినది.

ఈ ఆస్థానకవిగౌరవలాలంభన ప్రదానసందర్భమున శ్రీ శాస్త్రిగారిని మేముకూడ అభినందించుచు వారికి పరమేశ్వరుడు చిరాయురారోగ్యశ్రీల నొసంగి బ్రోచుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాము.

పరిషత్తు నిర్ణయం

హిందీగాని, హిందుస్తానీగాని, సంస్కృతముగాని, మరి యేఇతరభాషగాని భారత జాతీయభాషగ నున్న అట్టి భాషను రాజభాషగ అంగీకరించుట వివేకము. సంస్కృతము ప్రాచీన భాష. దాదాపుగ భారతదేశము నందలి అన్ని భాషలకు మాతృక. వేదకాలమున భరతఖండమునకు అంతటికి ఈ వేదభాషయే వ్యావహారిక భాషగ నుండెను. అయినను ప్రాంతీయ ఆచార న్యవహారములు, సంప్రదాయములు, సంస్కృతి శక్తివంతమై, సజీవమై యుండుట వలన, ఆయా ప్రాంతీయభాషలు వేదభాషలో జీర్ణమైపోక, ఆ భాషను జీర్జించుకొని అభివృద్ధి చెందినవి. ప్రాంతీయభాషలు సర్వతోముఖముగ అభివృద్ధిచెంది వికసించినను, మధ్యకాలమున పాశ్చాత్య నాగరికతావ్యామోహమువలన వేద ప్రాధాన్యము కొంతవరకు తగ్గినను, వేదభాషప్రాముఖ్యత మాత్రము తగ్గలేదు. పారశ్రమత్యమును అనుభవించుచున్న ప్రజలలో జాతీయచైతన్యము వృద్ధిపొందుటతో ప్రాచీన సంస్కృతి, సంప్రదాయముల పునరుద్ధరణకలాపము ప్రారంభమైనది. దేశము స్వతంత్రమగుటతో ప్రజలలో ఏటివై ఆసక్తి అధికమైనది.

యావద్భారతమునకు సంబంధించిన సాంఘిక, సాంస్కృతిక విషయములపై నిర్ణయములు జరుగునపుడు ప్రభుత్వములు గాని, ప్రజాప్రతినిధుల సభలు గాని ఈ నవచైతన్యమును, ఈ క్రొత్త ఉద్యమమును గుర్తించవలసియుండును. రాజభాషను నిర్ధారణ చేయుసందర్భమున రాజ్యాంగపరిషత్తు ఈ యంశములను గమనించినట్లు కన్పింపదు.

హిందీగాని లేక హిందుస్తానీ భారతప్రజలలో హెచ్చుమంది. సంఖ్య ఇతరభాషలవారి మొత్తమ సంఖ్యకంటె ఇప్పటికిని తక్కువై మాతృభాషగ నున్నంతమాత్రము జాతీయభాష కాజాలదు. కాంగ్రె జాతీయోద్యమమును ప్రారంభించి టతో హిందుస్తానీని జాతీయభాష వృద్ధి చేయవలెనను ఉద్యమ ప్రారంభమైనది. ఖద్దరు ఉద్యమమ హరిజన ఉద్యమము, కుటీర పరిశ్రమ ఉద్యమములవలనే హిందీఉద్యమమ కూడ భారత స్వాతంత్ర్యోద్యమము ఒక భాగమైనది. భారత స్వాతంత్ర ఉద్యమము గమ్యస్థానము చేరినను ఈ ఆంతరుద్యమములను గమ్యస్థానమ నకు చేర్చుటకు ప్రభుత్వఅధికారమ శాసనసభల సహాయము కావలసినదైను. ఈ ఒక్క విషయమే హిందీ వారితజాతీయభాష కాజాలదని నిరూపించినది.

జాతీయకృతకు ఏకభాష శక్తివంతమైన, ప్రయోజనకరమైన సాధన కావచ్చును. కాని నిర్బంధముగ ప్రబలందరిని ఒకే భాషగలవారినిగా చేయుటవలన జాతీయకృత నిర్దిష్టకపోగా విచ్ఛిన్నశక్తులు బలపడిపోగలవు పరిషత్తుఅధ్యక్షుడు డాక్టరు రాజేంద్ర ప్రసాద్ గారు దేవనాగరి లిపితో హిందీని రాజభాషగ నిర్ణయించినందలకు రాజ్యాంగపరిషత్తుసభ్యులన అభినందించుచు చేసిన ప్రసంగ తాత్పర్య మిదియే. ఈ సమస్యపై సమాధానము కుదరకున్న పరిషత్తు అధ్యక్షులు హెచ్చరించినట్లు భారత ప్రభుత్వము సాధించి స్థిరపరచిన రాజకీయకృత ఒక్కక్షణకాలము మనగలిగెడిది గాదు. పరిషత్తుసభ్యులు అట్టి ప్రమాదమును నివారించినందుకు అభినందనీయులు.

కాని చర్చలలో పాల్గొనిన హిందీ భాషావాదులు ప్రదర్శించిన వైఖరి మాత్రము హర్షింపతగినది గాదు. ఇప్పుడు, ఈ క్షణములో హిందీని రాజభాషగ చేసి ఇతర భాషలకు స్థానము లేకుండ చేయవలెనను పీఠి వాదము ఏ విధముగను సమర్థనీయము గాదు. వారి సూచన ఆచరణసాధ్యము గాదు. ప్రస్తుత పరిస్థితులనుబట్టి అది ఆచరణ యోగ్యమును కాదు. పీఠి భోరణి, వారు భావించినట్లు గాఢదేశాభిమానమును, జాతీయతను గూక, సంకుచిత దృష్టిని, స్వార్థమును ప్రదర్శించెను. యావద్భారతము హిందీని రాజభాషగ అంగీకరింపగా, వీరు మాత్రము దాక్షిణాత్యులు కోరిన సంఖ్యామానమును అంగీకరింప నిరాకరించిరి. అసలు సంఖ్యల విషయమై ఇంత రభస, రాజేంద్రప్రసాద్ గారు అన్నట్లు, అనవసరమే. హిందీభాషను, దేవనాగరి లిపిని నేర్చుకొనగలిగిన దాక్షిణాత్యులు పది అంకెలను “అభ్యసింపలేరా?” అనలువిషయమున తలయొగ్గిన చెన్న రాష్ట్రప్రతినిధులు సంఖ్యల విషయ

నవల

నాకొకటి

వి.డి. ప్రసాదరావు

౧౩

రాత్రి మొదటియూను గడిచిపోతోంది. ఆ అరుగులూరి ఇద్దరూ కూర్చుండిపోయి ఎవరి ఆలోచనలూ వాళ్లు మనిగిపోయినట్లు కూర్చున్నారు. ఒకరి మనస్థితి, గతీ, కేంద్రవారికి పూర్తిగా అవగాహన మాత్రాన్నట్లే ఉంది. కాని వాచ్యంగా ఆస్థితులకు సంభాషణ స్వరూప మిచ్చి, పరిస్థితిని కదిపి ఒకరినొకరు

మున ఇంత పట్టుదల వహించుటలో ప్రయోజన మేమి? ఈ రాజీని అంగీకరించి దాక్షిణాత్యులకు మహాపకారము చేసితి మను భావము, అహంభావము, ఔత్తరాహులకు కలుటకు తప్ప పరిపత్తు ఈ సంఖ్యామానమును

ప్రతి విషయమునను అంగభాషవాడుకకాలమును 15 సంవత్సరములకై పరిమితము చేయుటలో పరిపత్తు, కేంద్ర ప్రభుత్వ ఉద్దేశ్య మేమో వ్యక్తమగుటలేదు. ఈ మధ్యకాలమున క్రమముగ హిందీని అలవరచుటకు చేయబడిన ఏర్పాట్లకూడ అంత తృప్తి కరముగ లేవు.

రాజ్యాంగపరిపత్తు అన్ని ప్రాంతములవారిని తృప్తిపరచుటకు, అన్ని ప్రాంతీయ భాషలకు న్యాయము చేయుటకు ఇంతకు మించిన మార్గము లేదు. కాని లిపివిషయమున ఇంతకంటే విశాలదృక్పథముతో వ్యవహరింపవలసి యుండెను. పండిట్ నెహ్రూ ఇది వరలో భాషాసమన్యను చర్చించుచు స్పష్టముచేసినట్లు భాషాభివృద్ధి చాలవరకు లిపిపై ఆధారపడియున్నది. వ్యక్తిగతముగ ఏరికి రోమనులిపిని స్వీకరించుటకు అభ్యంతరము లేదు. కాని కేవలము అర్థము లేని మమకారము దురభిమానపూరితమైన అభిమానము ఇట్టి సముచితనిర్ణయము చేయుటకు అడ్డుపడినవి. అయిదు సంవత్సరముల అనంతరము ఈ విషయము పునఃపరిశీలనకు వచ్చిన పుడైనను, టిప్పణి శాసనసభ కాలావసరములకు దగినట్టి నిర్ణయమును చేయవలసి యుండును. అంతవరకు, అన్ని వర్గములవారు ప్రస్తుతము పరిపత్తు చేసిన నిర్ణయమునే శిరసా వహించుట అవసరము, వాంఛనీయము. హిందీవాదులికముం దైనను ఎక్కువ సహనమును చూపెద రని విశ్వసించుచున్నాము. దేశ అభివృద్ధి, జాతికారవము సాధన తక్షణ వారి ఒక్కరివైననే గాక భారతీయుల యావన్మందివైనా గలదని వారు గుర్తించుట మంచిది.

కలతపెట్టుకొనే దైర్యం ఇద్దరికీ చాలక మూగ పోయినట్లు అట్లే కూర్చున్నారు.

అతను తనతోడిదే లోకంగా చేసుకోబోతున్నాడు. అల్లా నిలబడేందుకు ఎన్ని కవచ కుండలాలు చేదించి వదులుకోవాలో, జీవితంలో ఎంతటి రక్షణ కాలదన్నకొని, నిరుపాయుడై, అనవద్యై, ఆక్రమిస్తూ దైవావాలో ఆమెకు తెలుసును. కాని యావనపు ఆహంకారం ప్రేరేపించగా, మగనీరి గల మగవాడ నని తన మనస్సుకై నా తను సమాధానం చెప్పకోవాలనే ఎరుగని ఉబలాటం తోనూ, తను ఒక స్త్రీకి కల్పించిన అపాయనీతికి తానే రక్షణ నిలచితిరా అనే ధర్మవ్యామోహంతోనూ, అతను అల్లానే నిలచాడని ఆమె అర్థం చేసుకోగలుగుతూంది. తనమీది ప్రేమ అని అత ననుకొంటున్నది యావనారంభనేక సంప్రాప్తమైన స్త్రీసుందరస్వరూపమైన బలియమైన వ్యామోహం మాత్రమే కావచ్చును. కాని ఆ నియమాన్ని తిరగరాసుద్దిగా అతను ఆ ఘోషాన్ని "ప్రేమ" అన్న పేరు కిచ్చుకొన్నంత గౌరవంతోనూ, శాశ్వతమూ, బలియమూ, భృథమూ, అన్న నమ్మకంతోనూ భావిస్తున్నాడని ఆమెకు గోచరమౌతూనే ఉంది. కాని తనే ఒకప్పుడు ప్రేమ అనుకొన్న భావం కామ తృప్తిమాత్రంగానే అయి, నిత్యజీవితంలో అరిగి మరిగి సన్నగిలి, రూపాంతరాల్లా పొందగలిగిందో, విప్లవజీవితరంగంలో వ్యక్తికా లిడగలిగేటప్పటికి, ఆశ్రయాన్ని ఎల్లా మార్చుకొంటూంటుందో, తన విషయంలోనే, పతి, ప్రేమికుడు, ఇద్దరిపట్ల, తన మనస్సు మారినగతులలోనే ఆమెకు కొంతకొంత అవగాహన కాగల్గింది.

కాపురానికి వచ్చిన కొత్తలో పతిని ప్రేమించగలుగున్నాననే అనుకొంది. కొన్నాళ్లు పోయాక అతి పరిచయంవల్లనేమీ, నిత్యపరిచయంవల్లనేమీ, పతిలోని చిన్నిచిన్ని లోపాలే పెద్ద వాతూ కనబడి, ఒక వ్యక్తి భావం సన్నగా వెరిగి, కామతృప్తిపూర్తిలోని కమనీయత్వభావనగూడా ఆసన్నిధిలో పేలవమయి ప్రేమకల్పించుకొన్నాననుకొన్నంతటి సహవాసంకూడా దుర్భరమైపోయింది. అంతతో ఆతర్వాత వ్యామోహరూపంగా ప్రారంభమయి, గాఢమైన, కమనీయమైన ఈ పరిచయానికి కూడా "ప్రేమ" అన్నంత గౌరవ శాశ్వతత్యాలు కల నామం ఇచ్చుకొనేందుకు ఆత్మవిశ్వాసం లేని, బెరుక కలుగుతూంది. కాని, తన్ను భరించటానికి కాకపోయినా, ఏ కోర్కెతో తనబ్రతుకు ఈ గతినిడకకు పట్టిందో, ఆ కోర్కెకు ఆశ్రయమైనవ్యక్తిసాన్నిధ్యం లో ఈజీవితం గడుపుకొంటేనే తప్ప, తన జీవితగతికి అర్థమే శూన్యమైపోతోంది.

అతనిమనస్సు కల్లోలంతా, అతనిముఖం చూడకుండానే, చీకటిలో కలిసి కలియకుండా కనుపడుతూన్న అతని కూర్చున్నతీరుచూడ లోనే, తన మనస్సుకు స్పష్టంగా కనబడు తూంది. అంతరాత్మకు కోరికకు జరుగుతూన్న యుద్ధసంరంభం భరించగలసితిలో ఆమె లేదు. మనస్సునే మరిచిపోటాని కన్నట్లుగా లేచి, ఇంట్లోకి పోయి పనిగాని పనిగా, ఇంటిలో పెట్టెలా బేడలా అన్నీ లాంతరువెల్లలో తిరగేస్తూ పద్ధతూ గడపసాగింది. ఆ పనిమీద దృష్టి లేదు. ఒక్కొక్కపెట్టెలో, గూటిలో, మూలమూల, ఉన్న వస్తువులన్నీ పెల్లగించటం, మళ్లీ ఒక్రమం లేని క్రమంగా, అన్నీ అక్కడక్కడ పర్లటం, ఇల్లా సాగించుకొంటూ పోతోంది. మనస్సులో తోభమాత్రం ఆపటం

తరంకావటం లేదు.

ఆమె లేచి లోనికి వెళ్తుండటం గమనించ నట్లుగానే రాఘవరావు అల్లానే అరుగుమీద కాసేపు కూర్చుండిపోయాడు. తల బరువుగా ఆలోచనలతో తిరిగిపోతూనే ఉంది.

తన మంచిచెడ్డల ప్రమేయం తన మనస్సులో కూడా తను ఇంక పెట్టుకోకూడదని ధీమాగా అనుకొంటున్నాడు. ఇల్లు, కుటుంబం, చదువు, ఉద్యోగము, సంపాదన, జీవితం ఈ విషయా లేవీ ఇప్పుడాలోచించుకొనేందుకే పిలుచే దనుకొన్నాడు. ఆ ఆలోచనల్ని ఆమెకు అపరాధం చేస్తున్నట్లుగా తట్టుతున్నాయి. కాని ముందు గతి ఏమో స్ఫురించటం లేదు. ఇక్కడే ఇల్లానే ఉండిపోవడమా? ఉండి, ఒక ఆటబొమ్మలాగా నాల్గోడల మరుగునూ, చీకటిపక్షిలాగా వెలుగుచూడకుండా, ఆమె చాటున ఆయింట్లో ఉండటమా! పురుషకారం దెబ్బతింటుంది! ఇంకక్కడికేనా వెళ్లితే! ఏమని, ఎక్కడికి, ఆమెకు తీసుకళ్లగలదు? ఆలోచించటానికే భయమేస్తుంది. కాని ఆలోచించక తప్పదు. ఆలోచించినకొద్దీ పౌరుషం దెబ్బ తింటున్నది. దెబ్బతిన్నకొద్దీ, ప్రేటువడత్రాచులాగా, పౌరుషం ఎదురు నిల్చి బుస్సులు కొట్టూం ది. మళ్లీ పాట మరించుకొని ఎదురు నిలుస్తూంది. తనను ప్రాణ ప్రపంచంలో ఎక్కడైనాసరే తనతోపాటు పోషించుకోలేని వ్యధదూ, ఆసమర్థదూఅయితే, తను జీవితంఅంటూ ఆశలు పెట్టుకొని బ్రతకాల్సిన అవసర మేముంది? ఇదే చేతకానివాడు, పోనీ అటు జూచినా తన కుటుంబాన్ని తను ఉద్ధరించి పోషించగల ననుకొనే దంభత్వమాత్రం ఎందుకు?

తనను ఛీకొట్టుకొంటూనే, దైర్యం తెచ్చుకొంటూ, మళ్లీ నిప్రేజాతూ, డోలాండ్లోన లతో గడుపుకొంటూ కూర్చుని, మనస్సులోని సంరంభాన్ని తాళగల ఒకీకలేక నిట్టూర్చాడు. వీధిలెల్లు ఎవరోకొట్టి "ప్రభావతి," అని పిలచారు. ఇందాకటి గల్లంతులోని కంఠస్వరాల లోని కంఠం కాదు.

చప్పుడు కాకుండా లేచి లోపలికి వెళ్ళాడు. ప్రభావతి లాంతరు దగ్గరపెట్టుకుని ఒక కావడి పెట్టెలో బట్టలా పాతబూ అన్నీ నేలమీద పడేస్తూ పెట్టె అడుగున ఉన్న ఒక బొమ్మ పెట్టెనూ, మరేవేదో, చిన్న పెట్టెలనూ అన్ని యీ తీసేస్తూంది. వాటిమూలల్ని తీసి, అన్ని వస్తువులూ ఇవల పడేస్తూంది గాని నాట్లమీద దృష్టి ఉన్నట్లు లేదు. ఆ బొమ్మపెట్టెనుకూడా బయట పడేయటానికి కాకటి పెట్టెలోనుంచి బరువుగా ఎత్తుతూంది. కాని బరువుస్పృహ కూడా ఆమెచేతుల్లో ఉన్నట్లు లేదు.

"ప్రభా! ఎవరో పిలుస్తున్నారు!"

మొదటి కేకకు జవాబు రాబోయేటప్పటికి బైటతెల్లు చప్పుడూ కేకా మరింతపెద్దగా వినపడ్డాయి.

రాఘవరావుకు ఆ కంఠస్వరం స్పృశికి వచ్చింది. ఒకనాడు ఒక్కక్షణంమాత్రమే విన్నాడు.

ప్రభావతి, అదిరిపోయినట్లుగా అదాటుగా నిలబడింది. చేతిలో బొమ్మపెట్టె, చెయ్యి జారి, కావడిపెట్టెలోపడి గల్లమంటూ మాత విడిపోయింది. పాతరూపాయలు కొన్ని నగలా, నాణాలు, రూపాయలనోట్లమడతలూ, చిల్లరలూ అన్నీకలిసి గల్లమంటూ కావడిపెట్టె నిండా అడుగున పడ్డాయి. అతను తెల్లబోయాడు.

అవ్వ తన నగలా, తను ఒక్కొక్కటి కూర్చి కూడబెట్టిన ధనమూ, అంతా, మనుమరాల్ని కిద్దామన్న లోభంతో దాచిపెట్టి ఉంచిన సొమ్ము గాబోలు. బ్రతికుండగా ఇచ్చి తన కళ్లముందరే ఖర్చయిపోవటం చూడలేని లోభిత్వంతోనే, సంతానంమీది అపారమైన ముసలమ్మ కూడబెట్టి సమకూర్చిపోయిన డబ్బూ నగలా నాణ్యాల్లా!

ప్రభావతినిక చూశాడు ఆమెవృష్టి వాటి మీద లేనేలేదు. ఆ కంఠస్వరమే ఆమెపంచేంద్రియాలనూ కైవసం చేసుకొంది. ఒక్కక్షణం సన్నగా కంపించింది. దిబ్బ తెచ్చుకొని వీధి గుమ్మంవద్దకు కదిలింది. అతను వసాలోపలి గుమ్మండాకా కదిలినచ్చి నల్పున్నాడు. ఆమె తెలుపుగానే తీయటం లేదు. తెలుపుఇవలగా నిల్చుని, ఏమీ కదలిక లేని నిరకంఠంతో. "ఎవరు వారు?" అని అడుగుతూంది.

"ప్రభా! తెలుపు తియ్యి."

ఆ కంఠంలో ఆజ్ఞ వుంది. క్రోధ రోషాలున్నాయి. దీనత్వమూ జీరగా మితేమయి ఉంది. "ఇక్కడే పని?"

బ్రతికూలుతున్నట్లుగా సన్నగా తెలుపు తియ్యమని అడుగుతున్నాడు.

ఆమె కటువుగానే ప్రత్యుత్తరం ఇస్తూంది. తెలుపు ఇవల అవలనంచే సంభాషణ సాగుతూంది.

"ప్రభా! తెలుపు తియ్యి, నీతో మాట్లాడాలి."

"నాతో మాట్లాడాల్సిన పని లేదు. కోర్టులోనే ఆ సంగతి తేల్చుకోవచ్చును."

"ప్రభా! నా బతుకు ఆ వమానం పాలు చెయ్యకు. ఒక్కసారి నామాట విను. జరిగిన దానికి తుమాఫణ వేడుతున్నాను." మళ్లీ బ్రతిమాలుతూ కంఠం తగ్గించి మాట్లాడుతున్నాడు. మాటలు సరిగ్గా రాఘవరావుకు వినబడటం లేదు. ఆమెజవాబులకూడా సన్నని కంఠం లోనే వినబడుతున్నాయి. కాని ఆమె మాటలలో కటుత్వమూ, నిర్దాక్షిణ్యమూ అతనికి వింతగా కనపడుతున్నాయి.

"ఆ జాగ్రత్త ముందే ఉండవలసింది. నీ కర్మకు నేను బాధ్యురాలను కాను."

తన వోడమే లేనంత ధీమాగా మాట్లాడుతూంది. రాఘవరావుకు ఆశ్చర్యమే వేస్తూంది. అతని కళ్ళే. నిజంగా, లోకంలో అతని అవమానానికి అతను బాధ్యుడు కాదు. బాధ్యత ఆమెదే. అయికూడా, కాదని వివరించుకొని చీడపురుగును చూసినట్లు చూస్తూ అతనితో మాట్లాడుతూ ఉంది. రాఘవరావుకు మనస్సులో జగుప్సా భావమే తుడికంగా కల్గింది. ఆ భర్తవిషయంలో జాలిపడేందుకు, తను ఎవరూ? అందులో తను - కాని ఆమె పరిస్థితిలో ఆమె -

సన్నగా ఆ పురుషుని రోదనస్వరం వినబడుతూంది. ఆమె మరి కటువుగా విధించి పొమ్మంటూంది.

తన భావనలో కోమలత్వం రూపొందించుకొన్న స్త్రీయూర్తి, ఏ పరిస్థితిలో ఆమె ఉన్నా, ఎల్లాంటివాడైనా భర్తగౌరవమందుకొంటూ వచ్చిఉన్న పురుషునిపట్ల, ఆ కఠోరత్వమూ, ఆ నిర్దాక్షిణ్యమూ, అంతటి తృణీకారమూ, చూపించడం, రాఘవరావుకు జగుప్స కల్గిస్తూ బాధాకరంగానే ఉంది. తన మనస్సును తాను తడుముకొంటూ అట్టే నిలచాడు.

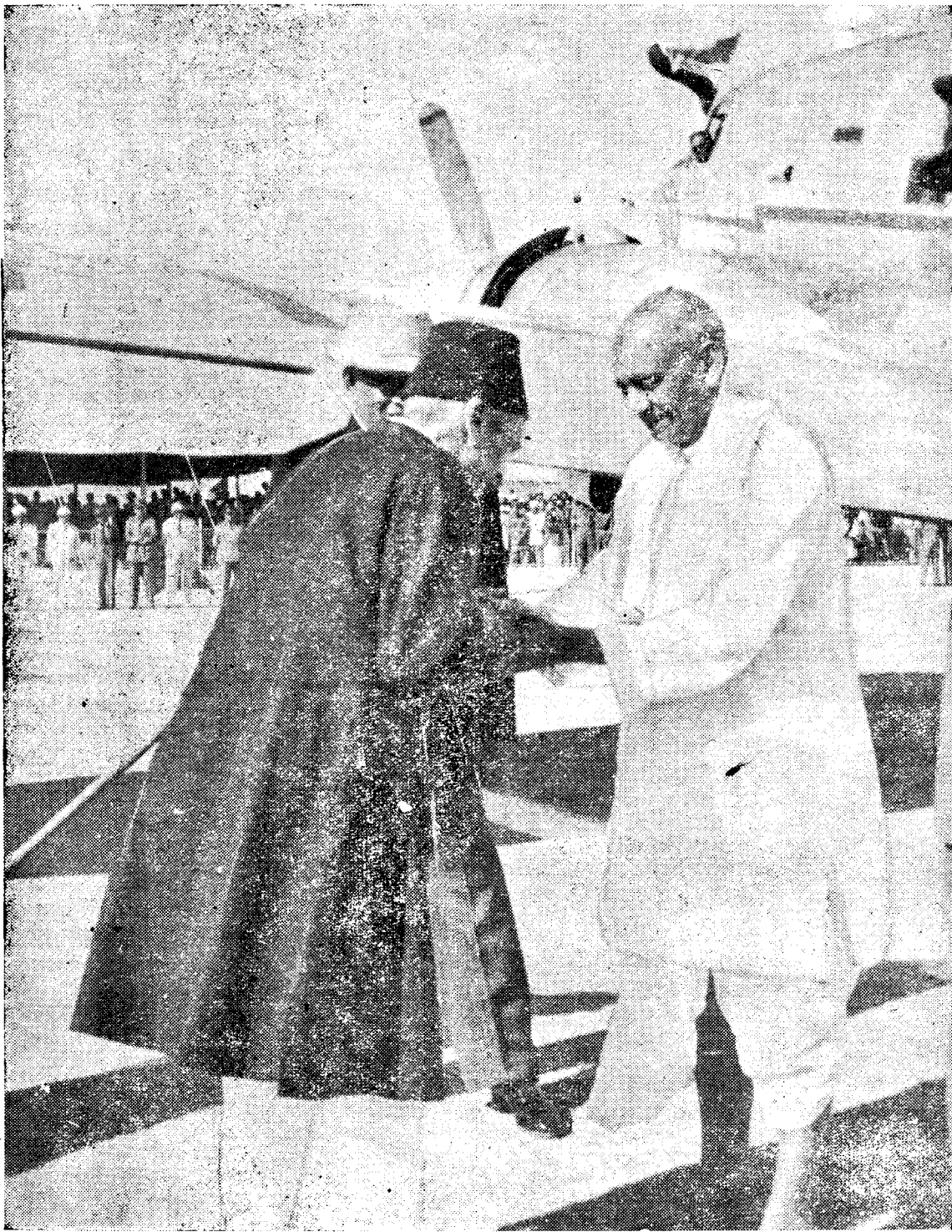
తెలుపు బైట మన్నవ్యక్తి, చివరికి అదిలింపులలోకి దిగి, తను కూడా రోషమూ కోపమూ తెచ్చుకొన్నట్లు, తెలుపుకొట్టి హుంకరించాడు.

ప్రభావతి మంగునుకోసే కత్తికోతకంత్వరంతో పెదవులు బిగించిన సన్నని కంఠంతో సన్నగా ఏదో అంది. స్వరం వినబడింది కాని పలుకు స్పష్టంగా రాఘవరావుకు తెలియలేదు.

అవలలి మనిషికూడా, తేరుకొన్నట్లయి క్రోధరోషాలు పగగా మారిన కంఠంతో "అల్లాగా సరే! తెల్లవారనీ అప్పడే చెప్తుతాను" అని ఒక్క విసరు విసిరి, సాగి వెళ్లిపోయాడు. రాఘవరావులో ప్రభావతిపట్ల ఆదరభావం మళ్లీ మొలకెత్తింది. అంతటా నిశ్శబ్దం అలలుసుకొంది.

ప్రభావతి సరాసరి, మళ్లీ తను చేస్తూన్న పని ముగించుకోటానికి వచ్చినదానిలాగే లోపలికి

హోంసేటమినామాయంధ్రగౌరవ ఉపప్రధాని సర్దార్ పటేలుకు స్వాగతం చెబుతున్న నిజాంనవాబు.

హైదరాబాద్ సంస్థానంలో :

ఒక ఏడాదితోవచ్చిన పరివర్తనం

1948 సెప్టెంబరు 18 వ తేదీ చరిత్రాత్మకమైన రోజు. హైదరాబాద్ ప్రజల మొదలైన లాకించి భారత ప్రభుత్వం తన నైస్యాలను ఆరోజు పొందుపాడకముందే సంస్థానంలోకి నడిపింది. ఆనాడు సంస్థానంలో కొన వచ్చినవి భీతార్తులైన ప్రజానీకం, స్తంభించి నిరుపయోగమైన ప్రభుత్వం.

సంస్థానాన్ని సంరక్షించడంకోసం నెల కొల్పబడిన ప్రభుత్వం సంతకం మరలకుండానే అక్కడి వాతావరణాన్ని మార్చివెయ్యగలగల స్రవంసాపాత్రం. భీతి అంతరించింది. కల్లోలం అణగి శాంతి సునిర మయింది. శతాబ్దాలతరబడి సంస్థానాన్ని పట్టి కీడించిన పురాతన భూస్వామ్యునిరంకుశవ్యవస్థ క్రమంగా అంతరించి, మత భేదాల కఠితమైన నూతన ప్రజా స్వామ్యం నెలకొంటున్నదని భావించడానికి అనేక గూఢ నలు గోచర మాతున్నాయి.

సంస్థానంలో ఇప్పుడో నూతనజీవనం వికసిస్తోంది. కోటి డెబ్బలక్షలమందిప్రజలు స్వేచ్ఛ నూ, సురక్షిత జీవనాన్ని అనుభవిస్తున్నారు. నిరంకుశరాజరికం అంతరించి ప్రజాభీష్టంపై ఆధార పడేపరిపాలన నెలకొనాలనేవారి ఆశలు సఫల మాతున్నాయి.

1948 సెప్టెంబరు 18 వ తేదీ సాయంకాలం భారత నైస్యాలు సికందరాబాద్ లో ప్రవేశించి నవ్వుడు పరిసితులు విపరీతంగా ఉన్నాయి. ఎంత దృఢ హృదయుడైన పరిపాలకుడైనా అది చూసి బెదరిపోవలసిందే. తాము పరిపాలకులని నమ్మి విర్రవీగిన మహమ్మదీయులస్థితి బెడిసి పోయింది. అంతవరకూ నిరాశలోపడి దీనా

[శ్రీ టి. యస్. టి. చారి]

వస్తూ ఉన్న హిందువులలో ఒక్క పట్టున ఎక్కిడలేని బలత్వాహులు పొంగాయి. అదే రాడికలశంత్రాలకూ దుండగాలకూ అనన్యస్థితి.

భారత అధినివేశంనుంచి పాకిస్తాన్ నుంచి పూర్వప్రభుత్వంచే “అహ్మదీయజీవన” మహమ్మదీయులు బస్తీలలో కిటికీల లాడుతున్నారు. ఢిల్లీతో సమీపరాష్ట్రాలకు పారిపోయిన హిందువులు తిరిగి స్వగృహాలకు చేరుకుంటున్నారు. పరిపాలనాయంత్రాంగం స్తంభించి పోయింది. సివిల్ పోలీసు శాఖల్లోని ఉన్నతోద్యోగులు చాలామంది ఉద్యోగాలు విడిచిపెట్టేశారు. సికింద్రాబాద్ లో భారతనైస్యాలు ప్రవేశించే ముందురోజున నిజాంనవాబు నియమించిన “సలహాసంఘం” అక్కరకు రాలేదు. పూర్వ ప్రభుత్వం సంస్థానాన్ని తనఖా పెట్టేసింది. సంస్థానంలో ఆరికవ్యవస్థ తలకొంది తైరైది. ప్రజల్లో ద్వేషాలు రోషాలు పెచ్చుపెరిగిపోయి ప్రమాద పరిస్థితి ఏర్పడింది. హైదరాబాద్ లో కల్లోలం రావడానికి అల్పకారణమైనా చాలు సన్ను టుంది.

అంగులకొత్త ప్రభుత్వానికి ముందు వచ్చిన సమస్య శాంతి భద్రతల కాపుదల. వెన్వెంటనే పరిపాలనాయంత్రాంగాన్ని పునర్నిర్మించడం ప్రారంభించారు. ఆ తరువాత శరణార్తులైన వేలాది హిందువులకి మహమ్మదీయులకి ఆశ్రయ మివ్వవలసివచ్చింది.

శాంతిని కాపాడానికి నూతనప్రభుత్వం

కరివచర్యలు తీసుకుంది. మహమ్మదీయేతరుల్లో ద్వేషవ్యభావాన్ని గాని స్రవీకారవాంఛనిగాని సహించబోరని స్పష్టంగా తెలిపారు. ఈకరివచర్యలవల్ల వెంటనే శాంతి ఏర్పడింది. వివిధ నగరాల్లోనూ, జిల్లాల్లోనూ ఒక్కరూపంలో కర్నూర్ రద్దుచెయ్యడానికి వీలయింది.

అనేకచోట్ల సైనికదళాలే దోపిడీ చెయ్య బడిన వస్తువుల్లో చాలాభాగాన్ని తిరిగి తెచ్చి యజమానుల కివ్వగలిగాయి. నేరస్థుల్ని విచారింపడానికి ప్రత్యేకన్యాయకాం్యలయాలు స్థాపింపబడ్డాయి. ప్రజలద్ద గల ఆయుధాల్ని ప్రభుత్వానికి వెంటనే స్వాధీనపరచాలని ఉత్తరువులు జారీఅయినాయి. అక్రమసంఘాటిక, రజాకార్లసంస్థతో సహా స్వస్తి చెప్పారు. రజాకార్ల నాయకుల్ని మాత్రమే బంధించినారు. మిగతావారిలో నేరాశోపణ చెయ్యడానికి ఆధారాలు లేనివారిని విడిచిపుచ్చారు.

సివిల్ ఉద్యోగులందరినీ తిరిగి ఉద్యోగంలోకి రావాలని అజ్ఞాపించారు. ప్రజల్లో చీతి పోగొట్టి విశ్వాసం కలిగించడానికి, పరిపాలన సక్రమంగా నడవడానికి భారత అధినివేశంనుంచి కొంత మంది రెవిన్యూ, పోలీసు, వైద్యశాఖోద్యోగుల్ని తీసుకొచ్చి ఉన్న ఉద్యోగులపైన నియమించారు.

నిజాం నియమించిన సలహాసంఘాన్ని రద్దు పరిచారు. ఒక మాసంలో మిలిటరీగార్డులు అధిపత్యంకింద కొత్త ప్రభుత్వాన్ని నియమించారు. ఈప్రభుత్వంలో ఇద్దరు సీనియర్ ఐ. సి యస్. ఉద్యోగులు, సంస్థానోద్యోగం చేసి రిటైరయిన ఒక ముస్లిం ఉద్యోగి, సంస్థాన ప్రభుత్వనియా

మకంలో ఉన్న ఒక హిందూ ఉద్యోగి ముగ్గురు అనుభవజ్ఞులైన ఇతర ఉద్యోగుల్ని నియమించారు. మొత్తం నాలుగువేలమంది ఉద్యోగుల్లో వందమందినిమాత్రమే రాజకీయాల్లో పాల్గొన్నందుకు, కొందరి దుర్మయాల్లో తోడ్పడినందుకు, లంచాలు తీసుకున్నందుకు, భావ హరణ చేసినందుకు ఉద్యోగాలనుంచి తొలగించారు. వారి నేరాల్ని విచారించి ప్రభుత్వాని నివేదించడానికి పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ అధ్యక్షులు కల్చల్ యం. ఏ. రెహమాన్ గారిని నియమించారు.

మతభేదాల్ని పరిగణించరాదనే విషయాన్ని ప్రభుత్వం ఎప్పుడూ నొక్కి చెబుతుంది. ఉభయ మతాలవారి మధ్యనూ ఎవరిపట్లనూ పక్షపాతం వహించకుండా అతి జాగ్రత్త వహించింది. “భారతప్రభుత్వసేవకులైన మేమెన్నడూ కుల పక్షపాతాల్ని ఆదరించం” అని మిలిటరీ గార్డుల మేజర్ జనరల్ చౌదరి నిత్యం చెప్పుతుంటారు. అందువల్లనే సంస్థానంలో అల్ప సంఖ్యాకులైన మహమ్మదీయులు భయంవిడిచి స్వేచ్ఛగా మెలుగుతూంటే ఆశ్చర్య మేముంది! అంతా శాంతి వ్యాపించింది.

సంస్థానం ప్రజాజీవనాన్ని సహజస్థితిలోకి మార్చడానికి ప్రభుత్వం త్వరలోనే ప్లాన్ చేసి, బస్సురవాణా పునరుద్ధరించింది. స్వేచ్ఛానర్తకంపై లాయక్ ఆలీప్రభుత్వం విధించిన నిర్బంధాలన్నిటినీ తొలగించారు. తత్ఫలితంగా రెండువందల వేగవనిండా ఆహార పదార్థాలు, ఫ్యాక్టరీయంత్రాలు, సి మెంటు, అవసరవస్తువులు ప్రతిదినం వచ్చేవి.

పూర్వప్రభుత్వం తెచ్చిపెట్టిన ఆరికకల్లోలాన్ని నివారించడానికి ప్రభుత్వం వెంటనే ఆరికకాస్త్రనిపుణుల్ని నియోగించింది. ఆ ప్రభుత్వం నైస్యాలు కూ, పోలీసు శాఖ కూ రు 5 కోట్లు, ఆయుధసామగ్రి రు 2 కోట్లు, భారతఅధినివేశంనుంచి వచ్చిన ముస్లిం “శరణాగుల”నిమిత్తం కోటిన్నర రూపాయలు, ప్రచారానికి మతోన్మాదులైన నాయకులకి రు 50 లక్షలు వెచ్చించింది. దీనివల్ల నగదులొచ్చాలా భావం వచ్చింది. మిలిటరీగవర్నరు పరిపాలన వాస్తవతం చేసుకుని మానేసరికి ఖజానా ఖాళీగా ఉంది.

మొత్తం రు 24 కోట్ల బడ్జెట్ లో రు 8 కోట్ల లోటు తయారయింది ప్రభుత్వానికి బడ్జెట్ ని పూర్తిగా మార్చి వ్రాశారు. ప్రజలయొద్ద కొత్త పన్నుల భారం ఎయ్యకుండా, జాతీయనిర్మాణ కార్యక్రమాల్ని ఎంతబెట్టుకుండా జాగ్రత్త వహించి లోటుని కోటిన్నరరూపాయలకి తగ్గించారు.

తెలంగాణజిల్లాల్లో, ముఖ్యంగా నల్లగొండ, వరంగల్లుజిల్లాల్లో ముప్పు తెచ్చిన కమ్యూనిస్టుల్ని అణచడానికి కూడా ప్రభుత్వం వెంటనే చర్యలు తీసుకుంది. పాతతప్పులకి ప్రజలు కసి దీగ్చుకుంటారేమోననే భయంవల్ల సంస్థాన పోలీసుల్ని ఈ ముప్పు అణచడానికి నియోగించలేదు. అందువల్ల భారతఅధినివేశంనుంచి ప్రత్యేకపోలీసుదళాల్ని తెప్పించి ఈకార్యం కోసం అప్పటికి పాటుపడుతున్న సైనికదళానికి తోడిచ్చారు. రాడీల్ని వేటాడి పట్టకోడానికి ఏరాష్ట్రం చేశారు. పోలీసుస్థావరాల్ని చాలా

గప్పరకం వాచీలు రు 10/12

స్విస్ రకం. టైం సరిగాచూపును. గట్టి మెషిన్. 5 ఏండ్లు గ్యారంటీ 4 జ్యూ. క్రోమియం కేసు. గుండ్రం లేదా నలుపుదరము రు 10-12-0 నెంటర్ వెకం రు 18/- వీలై 5 జ్యూ. రు 18/- రోడ్లగోల్డు. రు 22/- రెక్టాంగులర్ బ్రైడ్ క్రోమియం కేసు 6 జ్యూ. రు 24/- మేటరకం రు 28/ స్పెషల్ 15 జ్యూ. వాట్ షేపు రు 31/- రోడ్లగోల్డు 12 సౌ. గ్యారంటీ, 7 జ్యూ. రెక్టాంగులర్ రు 36/- మేటరకం రు 40/- 15 జ్యూ. రు 58/- మేటరకం రు 68/- జేబుగడియారం రు 11/- అలారం టైంషేసు రు 13/- మెటరకం రు 14/- పోస్టేజీ అ. 14 ఐ.

JUBILEE WATCH CO., (A P 3)
Post Box No. 12213, Calcutta 5.

మద్రాసు ప్రభుత్వ ఆస్థాన కవి

శతావధాని బ్రహ్మశ్రీ

చెళ్ళవీళ్ళ వేంకట శాస్త్రిగారు

శ్రీవిలక గణపతిరాస్త్రి

కళా ప్రభుత్వం, కింకరింగుపూడిలోని శతావధాని బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళవీళ్ళ వేంకటశాస్త్రిగారు 1870 లో యానాంలో జన్మించారు. తండ్రి కామయ్యగారు. తల్లి చంద్రమ్మగారు. వీరిది ఆంధ్రదేశంలో విఖ్యాతి గన్న పండితసంశయము. వీరి ముతాత నరసమ్మగారు, 'పెద్ద కపింద్రుడై' పేరు చెందిన వారు.

వీరు చర్ల బ్రహ్మయశాస్త్రిగారివద్ద పాఠం జలమహాభాష్యంతయు వ్యాకరణం పఠించారు. తరువాత కాశీలో కూడా విద్యాభ్యాసం చేశారు. చిన్నతనం నుంచీ వీరికి దివ్యార్థ తిరుపతిశాస్త్రిగారితో స్నేహం కలిగింది. సహపాఠులుగా ఉన్నప్పుడే మిత్రులై, కవులై ఖ్యాతిగన్న వీరిద్దరు కలిసి తిరుపతి వెంకటకవులైనారు. వెంకటశాస్త్రిగారు విద్యాభ్యాసకాలంలోనే కాశీ సహస్రము, శృంగారశృంగాళియు కైదులయిన గీర్వాణ కృతులు రచించారు.

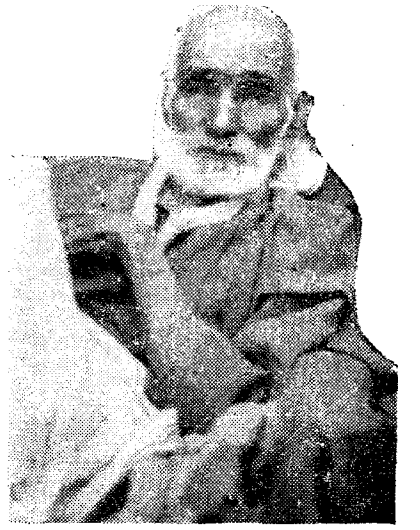
తరువాత వీరిద్దరూ కలిసి శతావధానాలు చేసి తమ ప్రతిభా పాండిత్యాలతో పండిత పాఠకులను మంత్రముగ్ధులను చేశారు. అప్పటికే శతావధానాలు కొంత కొంతగా ప్రచారంలో ఉన్నా, వీరి శతావధానాలే ఆంధ్రులను ఉద్రోతలయ్యాయి, మారుమూలల్లో అజిగి ఉన్న ఆంధ్రకవిత్వం బహుళప్రచారం కలిగించాయి. శతావధానానికి కవిత్వానికి మాత్రమే కాక ఎన్నెన్నో ఇతరకృతులు ఉండాలి. వీరి శతావధాన ప్రతిభ దాక్కురు అనిచి నెంటుకు కూడా మహాశ్చర్యం కలిగించిందని తెలుస్తున్నది.

వెంకటశాస్త్రిగారు తిరుపతి శాస్త్రిగారితో కలిసి చేసిన నానారాజ సందర్శనం చల్లగాడా అప్పటికాలంలో అంతగా ఆదరణలేని ఆంధ్రకవిత్వం విశేషాదరం కలిగి నది. ఆంధ్రదేశంలోని అన్ని రాజాస్థానాలు ఈ విద్యుత్తువుకు ఎదురేగి స్వాగతం

ఇచ్చాయి. మహారాజులందరూ ఈ కవులను గౌరవించడానికి అహమహమితో ముందుకు వచ్చారు.

‘రాజమిత్రుల మదిగాక రాజబంధువులను, కవిరాజులను, పదువురుగలట్టి కులమువారము మాకెందు కొరువలేదు! కీర్తికై రాకనుమి వనపర్తిపూప! అని ఒకచోట వీరన్నమాట కేవలము స్వభావానికి మాత్రమే!

వీరు శతాధికంగా గ్రంథరచన చేశారు. ప్రబంధాలు, నాటకాలు, గద్యకావ్యాలు భాషాంతరీకరణాలు మొదలయిన అన్ని వాఙ్మయశాఖలలోను వీరితేభిని నడిచింది. వీరి పాండనోద్యోగవిజయాలు ఆంధ్రదేశంలో అంతటా ఖ్యాతికెక్కాయి. ఇప్పటి ఈ నాటకాలు వేలకు వేలు ప్రజలను ఆకర్షిస్తున్నాయి. దేవభాగవతము, బుద్ధచరిత్రము, మొదలైనవి

మహాకావ్యశ్రేణిలోని రచనలు. శ్రవణానందాది కావ్యాలు బహుళ ప్రచారం పొందిన కావ్యాలు. ‘తెనుగుకు నున్న వ్యాకరణదీపము చిన్నది’ అని మొదటనే గ్రహించిన వీరు, లక్ష్యాలనుబట్టి వ్యాకరణాలు రచించవలెనుగాని, లక్షణాలచే కృత్రిమంగా భాషను బంధింపగూడదనే సిద్ధాంతానికి మార్గదర్శకులయినారు. మార్గకవిత్వంలోనేగాక తుమ్మెదపదాలు మొదలయిన పదకవితామార్గాలలోగూడా శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు సిద్ధపాఠులు. వై వ్యాకరణసిద్ధాంతంతో వీరు వ్యవహారిక భాషాప్రవర్తకులు శ్రీ గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారికి మార్గదర్శకులయినారు. వెంకటశాస్త్రిగారు వ్యావహారిక భాషలో కూడా కాకియాత్ర, పల్లెటూళ్ల పట్టుదలనంటి రచనలు బహుళంగా సంతరించారు. అనేక పత్రికలలో ప్రచురింపబడిన వీరి వ్యావహారిక భాషా రచనలు జిల్లువైన శిష్టవ్యావహారికానికి ఒకరడుగులైనాయి.

వార్తకంలో శిష్టవ్యావహారికానికి చేయూత ఇచ్చిన వీరికి ప్రజాసామాన్యంపైగల ఆత్మీయత అనన్యసామాన్యమైనది. వీరిది, కళాకార్లనుండి గాలు, గాంధీత్వియు, సామ్యవాదము, మొదలయిన అన్ని అధునాతనభావాలకూ ‘మాంచలం సమున్ బోనిన’ మహతిగా వలించిపోతూ నిత్యసృష్టిలో నిమగ్నమయిన కవితాత్మ.

సమకాలీనుల కెవ్వరికీ లభించని ఒక ప్రత్యేక గౌరవం శ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారికి లభించింది. నవ్యాంధ్రవాఙ్మయంలో దిగ్గంతులలో కవిసండితులు, శ్రీ విశ్వనాథసత్యనారాయణ, కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు, పింగళి లక్ష్మీకాంతం, వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి, వేటూరి శివరామశాస్త్రి మాధవ పెద్ది బుచ్చిసుందరరామశాస్త్రి ప్రభృతులు వారి శిష్యత్వగౌరవం లభించినందుకే మురిసిపోతూంటారు. ప్రత్యక్షంగానో పరోక్షంగానో ఆంధ్రకవులందరు వారి కవితావంశానికి చెందిన వారే. ఇలాంటి అనన్య సామాన్య గౌరవం శ్రీ వెంకటశాస్త్రిగారి కొక్కరికే దక్కింది.

వెంకటశాస్త్రిగారు ప్రాచీనకవిత్వం, నవ్యకవితకు బంగారువారధిపండితారు. వారిలో ప్రాచీన సంప్రదాయము, నవ్యజీవితయురీతకము సమానంగా కలిసి ప్రవహిస్తూంటాయి. కనుకనే వృద్ధులైనా వారు నిత్యయావములు. జీవితంలో నిత్యనూతనచైతన్యతే వారి కవితాత్మలో అంత ర్వాహినిగా ప్రవహిస్తూంటుంది.

ఆంధ్రజాతికవితామూర్తి అయిన శ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారిని ఆస్థానకవిగా ఎన్నుకొన్న మద్రాసుప్రభుత్వం ఈ విషయంలో తెలుగు జాతి మన్ననకు పాత్రమయినది. ప్రజాప్రతినిధి అయిన మద్రాసు ప్రభుత్వం చేసే ఈ గౌరవం వల్ల అలవాదు శ్రీ కృష్ణదేవరాయలు చేసిన కవితోత్సవాలు జ్ఞాపకం వస్తున్నాయి. ఇది నేటి ఆంధ్రజాతిచరిత్రలో ఒక పర్యవసాన భావిస్తున్నాము. ప్రప్రథమంగా ఈ ఉత్సవంలో తెలుగుజాతి అంతా కవితకు పుష్పాంజలి పట్టింది.

“కవితార్థం బుద్ధయించితిన్, సుకవితా కార్యంబు సావృత్తి, నే భవమద్దాన (దరింతు) దధ్యవమ సాభాగ్యంబు” అన్న ఈ కవి దివ్యవాణి అక్షరతః సత్యము! నేటి కేవల గౌరవించగలిగిన ఆంధ్రజాతి ధన్యము!

వార్త కృమ

శతావధానిగారు ఈ వార్తకృమలో కూడా రోజూ పద్యాలలో, వ్యాసాలలో స్వహస్తంతో వ్రాసుకొంటూనే కాలం గడుపుతున్నారు. కామేశ్వరి మకుటంతో, అనేకవందలపద్యాలు ఈ కాలంలో వీరు వ్రాశారు. వ్యాసాలువ్రాసిన కొంతాలవఱకు, తదితర ప్రదేశాలలోనూ చెరుగుగా కనిపించే ఈపద్యాలలో అద్భుతమని అచ్చుకానివి అనేకం కలగలుపుతైపోయాయి. తన వార్తకృమశకు వర్ణిస్తూ వీరు రచించిన పద్యాలలో కొన్నింటిని ఇట సంగ్రహిస్తున్నాము.

నాకు న్నాగ్నివయోశ్రమమ్మునెడ న
న్యానంబు బల్ మోహమ్ము, త
త్పాకం బున్నది వాతకంబునెడ న
వప్రభ్రమో తన్మహా
నీకమ్మందుఁ డమస్సుచేరి తుద కం
తేవాసితఁ గూర్చెంగా
నీ కన్పట్టడి దుర్నివారములు చి
న్నెల్ కొన్ని కామేశ్వరి.

నీ సాన్నిధ్యమునందు నన్నుఁ గవిగా
నేమింపుమం చేను ద
ల్లీ! సాన్నిధ్యపు ముక్తికామి నయి ము
న్నే కోరియున్నాఁడ నే
న్నోసారుల్; గమనించినందులకు సం
తోషంబ నాకోర్కి పు
ధ్వీసంబంధము కాదు తావకమగే
ద్విపంబు కామేశ్వరి.

పదిపై నొండొక యెన్నిదంట; జననీ!
భావత్కముల్ పీఠముల్
విదితం బీబెజవాడ అం చొకటిగా
విజ్ఞుల్ సభాజింతు రీ
నది కృష్ణాభిధ నీదు కొండదరి నుం
టఁజేసి పీఠంబులం
దిది గణ్యం బని చేర్చి తిచ్చటికి న
న్నీతాని; కామేశ్వరి.

కలిలో నిట్టాలె త్వన్తి మందవల
యుంగా నీ తపశ్శాలుల
ర్నిలి సాలోక్యము లోనుగాఁ గలుగు నా
మేలుక్తులే వారికిం
గలనంచుకొ డెలియంగఁ జేయు టిదియే
గావచ్చు నీ పెరికికొ
గలవే! తల్లిరొ! హద్దుపడ్డు లేది యీఁ
గాలేదు కామేశ్వరి.

ఎన్నో యిట్టి విశేషముల్ దెలుపు నా
యీ తిర్థవాసంబు నే
నెన్నం డాత్మను దీనిఁగూర్చి యనుకో
నే న్వన్నమందేసి, నీ
కు న్నే భక్తుడ నాట నిక్కువ, మెఱుం
గు న్నిదు చిత్తంబు, లే
కున్నా వార్ధకమందుఁ జేరుటనె? యీ
యోగంబు కామేశ్వరి.

అగుచో బోలెడు పూర్వపక్షములు సి
ద్ధాంతమ్ములు దీనిపైఁ
దగులుకొ లతుకు మించు మానవుల కా
ధారంబుగా నిద్ది చె
న్నగు, సాలోక్యపు ముక్తి యిందలకునై
హాస్యాస్పదం బొటచే
నగుఁబా టయ్యెడికేమొ? భక్తిపరుడం
డఁ దప్పెఁ గామేశ్వరి.

ఏదో వెట్టిగఁ వోచుచుండుఁ గవనం
బే వ్రాయుచుండుక భవ
త్సానద్యంద్యము నాత్మలో నిలిపి; ప్ర
త్యక్షమ్ముగా నాకుఁ దా
నేదో త్వత్కరుణాప్రబోధకము త
ల్లీ! కన్పడుకొ దాని కా
హ్లాదం బందుదు నంతె అన్యులకుఁ దె
ల్పుఁజుమ్మి కామేశ్వరి.

తెలుగువారి కథాక్షేత్రం
కూచిపూడి భరతనాట్యం:

శ్రీ వింక్టేశ్వరి నేని రాధాకృష్ణమూర్తి

కూచిపూడిభాగవతులపేరు వినినవారుండరు
అంగ్రజేశంలో. ప్రతి మారుమూలగ్రామా
లలో సముతం వారి ప్రదర్శనలు ప్రదర్శించ
బడ్డాయి. పెద్ద పెద్ద దేవస్థానాలలోనూ దేవుళ్ళ
కళ్యాణసమయాల్లోనూ, తిరుణాళ్ళ సమయం
లోనూ తప్పక కూచిపూడిభాగవతులు ప్రత్యక్ష
మయ్యేవారు. ఆవిధంగా వారు 70 సంవత్సరాల
నంది ఏకభద్రాధిపత్యంగా వికాలంగ్ర
జేశంలో ప్రదర్శనా లిచ్చి వేనోళ్ళ భాగద
బడ్డారు. కాని యీనాడు ఆ భాగవతులు
మచ్చుకు కూడా కనబడటం లేదు. వారు ఆట
మొదలిడితే భరతముని ప్రసాదించిన భరత
నాట్యమునా తా తెల్లవార్జూ ప్రదర్శిస్తుండే
వాళ్లు. వేలాది ప్రజలు యీ ప్రదర్శనలను
చూచి వుప్పొంగిపోయేవాళ్లు. ప్రదర్శనమునా
ఆధ్యాత్మికవాతావరణంతో నిండి వున్నప్పటికీ
ప్రజలయొక్క చిల్లెప్రవృత్తులు కూడ ఆధ్యా
త్మికచింతనతో వుండటంవల్ల ప్రదర్శనలలో
వచ్చు ప్రతివిషయాన్ని అర్థమైనట్లుగానే
అన్వేషంతో మునిగి ఆనందించేవాళ్లు. ఎంతో
మంది పండితులు సముతం వీరి విద్యను పరీక్షించ
టానికి పోటీపడికూర్చునేవాళ్లు. పండితుల
పామరుల మన్ననలను పొంది అనేక బహు
మానాలను పొందారు. ఆవిధంగా సంపాదించిందే
వారి అగ్రహారం నెజాము నవాబుగద్ద.

సిద్ధి దయాగి

పైన వివరించిన కూచిపూడికి భరతనాట్యం గాని ఈ వీధిభాగతాలుగాని ఎట్లానచ్చాయో భిక్ష పెట్టిందెవరో కొంచెం తెలుసుకుందాం. 70 సంవత్సరాలక్రితం సిద్ధేంద్రయోగి అనే సన్యాసి కూచిపూడిగ్రామం వచ్చాడు. వూరి వెలుపల దేవాలయంవద్దను కాంచేశాడు. కూచిపూడిభావ్యూహస్థితి నీ క్ల కు వూరి వెలుపల భావికి వచ్చారు. అప్పుడు వారు ఈ యోగిని దర్శించారు. అనాటి ఆచార మే మంటే గ్రామంలోకి ఎవరైనా ఆతిథ్యం వస్తే ప్రథమంగా ఆయన్ని సత్కరించాలి. అట్లే వీరిని సత్కరించటానికి కూచిపూడిభావ్యూహులు వారిని దర్శించి ఆతిథ్యాన్ని అందుకొమ్మన్నారు. అప్పుడు ఆయన సరేనని వచ్చి అన్నందగ్గర కూర్చుని ఒక కోరికకోరినట్లు దానిని శిరిసాహించినట్లు చెప్పతారు. ఏమిటా కోరిక? ఆయన ఒక భాగవతంవ్రాశాననీ దానిని ప్రదర్శించాలనీ, అదే తన కోరికనీ, ఆకోరిక మీరు తీరుస్తామంటే భోజనం చేస్తాననీ చెప్పాడు. సరేనని ఆ భాగవతాన్ని ప్రారంభించారు. ఏమిటా భాగవతం?

భామాకలాపం-గొల్లకలాపం.

సిద్ధోద్రయోగి ప్రసాదించినది ఇదే భామా
కలాపం. యీ భామకలాపం కూచిపూడివారే
ప్రదర్శించాలి. మనం చూడాలి. ఈ ప్రదర్శనము
నాచిన్నతనంలో శ్రీరామనవమీసందర్శనలో
చూచిన జ్ఞాపకం. శృంగారరసం వుట్టి పడుతూ
వుంటుంది. నాయకొనాయకుల ఆ శృంగార
వర్ణన, పాటలలో నృత్యంలో ఆభినయంలో
పొందుపరచారు. దానిని ఒక మహాకావ్యంగా
తీర్చి దిద్దారు. వీండ్లతరబడి ప్రదర్శించి ప్రజా
హృదయాలను మరగొన్నారు. దీనిని రెండు
భాగాలుగాచేసికూడ ప్రదర్శించేవాళ్లు. ఆరెడవ
భాగమే గొల్లకలాపం. గొల్లకలాపంలో, మానవ
సమాజం అంతా సమానంగానే సృష్టించబడిందనీ
బ్రాహ్మణులు అధికం కారనీ ఇందుకు యిద్దరు
గొల్లపడతులు చల్ల అమిడ్లనట్లు, వేమలు ధరించి
భాగవతంలో వర్ణించిన పిండోత్పత్తినిగురించినవ
మాసాపిండిచలనం, పిండం బయటపడినతరు
వాత ప్రపంచసృష్టి వీధిగా వుంటుందో అభి
నయంతో వర్ణించేవాళ్లు, యీ కలాపాలలో
పేరుప్రఖ్యాతులు గడించిన అనేక మననలు

పాండిన వెంపటి వెంకటనారాయణగారు సిద్ధ
హస్తలు. ఆయనతిగువాత కొంతమంది ఆ ప్లా
త్రను ధరించినప్పటికి ఆయనతో సరితూగలేదనే
చెప్పవచ్చు. ఎంతో కాలం ఈ కలాపాలను కొన్ని
వేల పద్యాలను వీక్షింపండి. ప్రదర్శించారు.
ఇదంతా యక్షగానరూపంలో జరిగింది. వీధి
భాగవతాలకు పూర్వరూపాలు యక్షగానాలే
ఈ యక్షగానాలనుగరించి వ్రాయాలంటే
అదొక వ్యాసం. అయినా దానియొక్క
రూపాన్ని గూర్చి కొంత తరచుదాం.

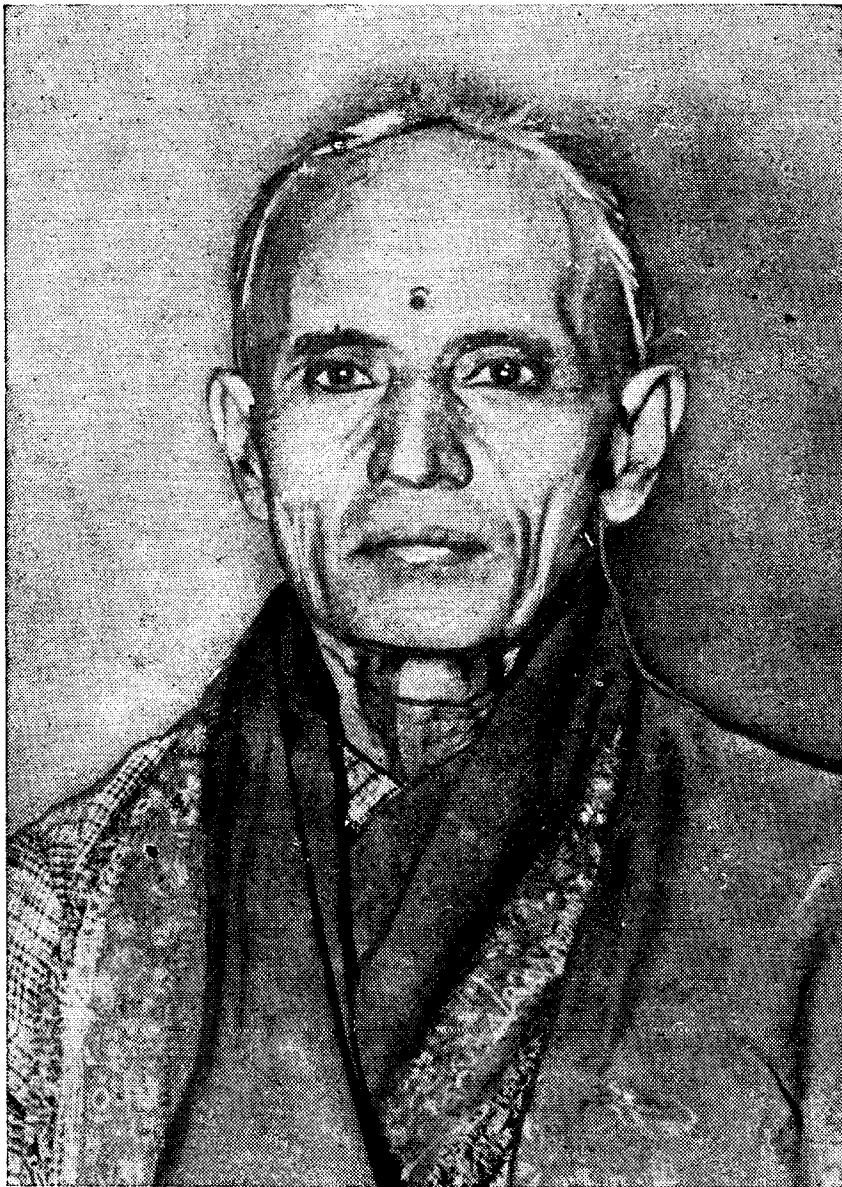
య క్ష గా న ము

యక్షగానాలతరువాత ప్రచారంలోకి వచ్చింది వీధిభాగనాటలు. వీధిభాగనాటాడు పూర్వరూపమి యక్షగానం. ఇది చిత్రితమ

పునాహరణ లీయవచ్చు. అది ఒక ప్రత్యేక వ్యాసంగా ఉంటే బాగుంటుంది

భ ర త నా ట్యు ల

భావరాగతాళయ్యుక్తంగా సటిం చేదానినే
భరతి మంటారు. నాట్యం సృష్టి మనిషీ సృష్ట
మనిషీ, రెండు భాగాలు. భావాన్ని సృష్ట
పరిచేదే సృష్ట్యం. భావతో భావాలను వ్యక్తం
చేసేది సృష్టము. మానవునియొక్క దేహ
సౌందర్యాన్ని, సౌష్ఠవాన్ని, సుకుమారాన్ని,
నాట్యమునందే చూడాలి. కవి పద్యం వ్రాస్తే
పాఠకుడు సంగీత ఆలంకారాన్ని వ్రాడు. కాని
నాట్యానితీయపాత్రు శరీరాన్ని ఉపయోగిస్తాడు.
మనస్సుకు తనలో వుండే భావాలను దేహం
యొక్క కదలికలద్వారా వెల్లడించడంలోనే

కూచిపూడి నాట్యకళానిధి శ్రీ వేదాంతం లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు

సంబంధించిన విషయం. దీనినిగూరించి రకరకాలుగా చెప్పుతుంటారు. యక్షగానంఅంటే యక్షులచే పాడుబడే సంగీతవిశేషం అనీ యక్షగానాలు జక్కిజాతివారు ప్రదర్శిస్తారు గనక యక్షశబ్దం జక్కు శబ్దంగా మారిందనీ ఇంకొకన్నీర్తితులు. ఏదీ ఏమైనా జక్కుజాతివారే యీ ప్రదర్శనలను ఎక్కువ ప్రదర్శిస్తూ వుండేవాళ్లు. యక్షగాన ప్రదర్శనంలో వున్న విశేష మేమంటే మన వీధిభాగవతాలలో వచ్చు పాత్రలు ఎవరి పాత్రను వారు ప్రదర్శిస్తారు. యీమాదిరి యక్షగానంలో కొడు, ప్రదర్శనంలో వచ్చు ప్రతి పాత్ర తన్నుగూర్చి తాను చెప్పకోవడంతోపాటు కథ నడుస్తూవుంటుంది. (ఇదే యక్షగానంలో వున్నరూపం) ఈమాదిరి వీధిభాగవతాలలోకూడ నూత్రధారునిలోనూ ప్రధానపాత్రలలోనూ కనబడుతూవుంటుంది. ఉదాహరణకు:—
“వెడలే యమధర్మరాజు సభకు అని తన్నుగూర్చి
తానే యమధర్మరాజు గర్వంతో గప్పాలు కొడతాడు. ఇంకా యక్షగానాలనుగూర్చి ఎన్నో

గొప్పతనముంది. కవిరాసిన పద్యంలో వుండే భావాన్ని సంగీతంయొక్క మాధుర్యంతో ఇంకా ఎక్కువ రంజింపజేస్తూ వాటిని అగ్నినయంద్వారా నృత్యం ద్వారా కదలికలతో మేళవింపజేసినప్పుడు దానియొక్క గొప్పతనం వ్రాయలేం. కాని ఈ మాదిరినృత్యమే సరియైన నృత్యమన్నారు. ఇందులో ఎంతో విశిష్టత వుంది. కొందరు ఒక్క అవయవస్వాధీనత ద్వారా తాళయంతంగా శాస్త్రాన్ని చూపించడం తప్పిస్తే అవయవాల అగ్నినయాన్ని వాచికాభినయాన్ని పాటించడంలేదు. కళకోసమే కళ అన్నట్లు నేర్చుకున్నది నేర్చుకున్నట్లుగా అదొక వ్యాయామంగామాత్రమే చూపించగలుగుతున్నారు. యిలాంటి నృత్యాలు పాశ్చాత్యదేశాలలో ప్రతిదేశంలోనూ వుంది. అదే అమకరణ మనదేశంలో వుత్తరహిందూస్తాన నృత్యాలలో కనబడుతూవుంటుంది కాని:

మన కూచిపూడిభరతనాట్యం ?
మన కూచిపూడినాట్యాచార్యులు, వీటన్ని

తీసి మేళమించి రాగ తాళ భా యుక్తంగా
 నృత్యం చేస్తారు. పాటలో ఉన్న ప్రతి మాట
 యొక్క భావాన్ని అభివ్యక్తం చేస్తూ చూపించు
 తారు. ఇదే కష్టమైన నృత్యం. సర్వాంగము
 లతో సర్వాంగముందరంగా తన ఏ ఒత్తిసృతాన్ని
 తీసుకున్నాడో దానియొక్క శిఖరల నడిచి
 కొంటాడు. ఈ గొప్పతనమే మన కూచిపూడి
 భరతి నాట్యంలో ఉంది. మన కూచిపూడిభరతి
 నాట్యంలో ప్రసిద్ధి కెక్కినవారు వేదాంతం
 రాఘవయ్య, వెంపటి సత్యనారాయణ, పసుమర్తి
 కృష్ణగూర్తి వీరందరికీ ఆచార్యుడు నూరు సం
 వత్సరాలు నిండిన చింత వంకట్రామయ్యగారు.
 వెంపటి వంకటనారాయణగారు వీరబ్రహ్మ
 భరతిశాస్త్రం అధ్యయనం అది గ్రహించలేక
 పోవటం ఆంధ్రుల దురదృష్టమే. ఈనాటికి
 మనం ఉదయశంకర్, గోపినాథ్ - తిలకమణి,
 రాగిణి, రక్తిణి మొదలైనవాళ్లు నృత్యంచేస్తే
 శాస్త్రం తెలిసినవారికితప్పితే ఇతిరప్రజలకు
 అర్థం కాదు. కారణం, వారు చక్రసృతాన్ని
 అభినయం చేస్తూనే ఉన్నారు. కాని
 మన భాగవతులు నృత్యం ద్వారా అభిన
 యాన్ని, అభినయం ద్వారా పాటను, పాట
 ద్వారా సంగీతాన్ని జోడించి పండితులను
 పామరులను రంజింపజేస్తున్నారు. ఇదే ప్రజ
 లకు కావలసింది, అర్థమయ్యేది, అర్థం చేసు
 కోగలిగేదీ. నాట్యం అనాదినుంచి ప్రాచీన
 మానవులనుంచి వస్తున్నట్లుంది. ఇది ప్రజామన్ననల
 పొందడానికి ప్రచారమాధానికి ఎంతో
 కృషి చేశారు. కాని ఎంతవరకు పౌరాణిక
 గాథలుతప్పితే చారిత్రక సాంఘిక ప్రదర్శనా
 లను తయారుజేయలేక పోయారు. కారణం వారి
 దృష్టి అంతా సంసారాలమీద జమించారుల
 మీద వుండేది. కారణం వారిమన్ననల పొంద
 టానికి పారితోషికాలు పొందటానికితప్పితే
 ప్రజల అభిప్రాయాలకు అంకితులైనారేగా పరి
 ణామనీతిగతుల ననుసరించి వారి భాగవతాలు
 ముందుకు రాలేదు. ఆయా కాలాల్లో పరిస్థితులను
 బట్టి వారు నడువలేకపోయారు. కాని సంఘం
 ముందుకు పోతుంది. ప్రజలలో చైతన్యం
 వస్తుంది. మాధవమృగాలు పోయి వాస్తవిక
 జగత్తును చూస్తున్నారు ప్రజలు. ఈ పరిస్థితుల్లో
 వారు ఇంకా ఆ పౌరాణిక భాగవతాలు చూడ
 లేరు. అందువలననే వాటిపై ఆదరణ పోయింది.
 ఇంకా ఈ కాలంలోనే గొల్లభాగవతులు యానాది
 భాగవతులు మాలభాగవతులకూడ పల్లెల్లో ప్రదర్శ
 నాలుచేస్తూ ఉండేవారు. వారు తమ ప్రదర్శనాల
 చేతకూడ చదువురాని ప్రజలను అనందంపడేసేవా
 ళ్లు. ముఖ్యంగా ఇందులో యాదవుల కృష్ణభాగవ
 తాలను ప్రదర్శించేవాళ్లు. శ్రీకృష్ణుడు యాదవుడు
 గనుక ఆగోపికాకృష్ణమృచ్చలనన్నిటిని కృష్ణ
 లీల నాటకంగా ప్రదర్శించేవాళ్లు. నృత్యంలో
 గాని పాటలలోగాని వీరికి కూచిపూడిభాగ
 వతులకు ఏమీ సంబంధం లేదు. సిద్ధేంద్రమోగిచే
 వేయబడిన యీ వీణం ద్వారా రకరకాల ప్రజ
 లలో కళ వివిధంగా చొచ్చుకుపోయిందో, ఈ
 విషయాన్ని బట్టే తెలిసికోవచ్చును. ఆనాటి
 ప్రజలలో ఎంతగానో ప్రచారమైనాయి వీరి
 నాట్యాలు. ఆనాటికింకా నాటకదళ బాల్యంలో
 వుందని చెప్పవచ్చు. నాటకాలు ప్రచారంలోకి
 వచ్చినతరువాత ఈ భాగవతులలో కొంతమంది
 తమ దృష్టిని మళ్లించారు. అట్లాగే కూచిపూడి
 భాగవతులకూడ రాసురాసు చీలిపోయి చూడు

(17 వ-పేజీ చూడుడు)

వీర్య సంభవ రసాయనము

నీరైన పీర్వమున గట్టిపర్చి మూత్రములా
బోవుట ఆపి పీర్వవృద్ధి బలముగల్గించి యావ్వన
శక్తి వృద్ధిచేయుటలా అన్న రేప్యాములకంపెను
ఇది 40 సం॥ రముల జగత్ప్రఖ్యాతిగలిగినది.

1 డబ్బీ రూ 5/- వి. పి. రూ. 1-0-0
డాక్టర్ రత్నం నన్నె మెడికల్ హాల్
మలకపేట బిలింగ్స్—హైదరాబాద్.

గవర్నర్ క్వెట్
శిష్యునినకు గొప్పలలో గురువు
శ్రీ శ్రీ రవారీ శివరాజమంద్ర

మనరాష్ట్రం మనదేశం

★ జాతీయభాష, రాజ్యాంగ పరివర్తన నిర్ణయం ★ ఇండియా, భారత్

జాతీయభాషను గురించి రాజ్యాంగపరిషత్తు భాషా కమిషన్ పార్టీ చిట్టచివరి కొక బిల్లును నిర్ణయించింది. ప్రభుత్వం స్వాధీన పరుచుకునే పరివర్తనలకు సమర్థతను గురించి కూడా ఒక నిర్ణయానికి రాగలిగింది. రెండూ దాదాపు ఒకే పోలికగా ఉన్నాయి. దీర్ఘవాదోపవాదాల అనంతరం అన్ని వర్గాల వారసీ తృప్తిపరచాలనే ఉద్దేశంతో ఈ నిర్ణయాలు జరిగాయి. కాగా ఏ వర్గానికి చివరికి తృప్తి కలిగినట్లు గోచరించదు. సామెత సారకమయింది. భాషావేత్తలు, సాంఘిక విజ్ఞాన శాస్త్రవేత్తలు, ఆర్థికశాస్త్రనిపుణులు నిర్ణయించవలసిన విషయాలు, ఆవేశ పూరితులైన రాజకీయవాదుల చేతుల్లో పడి నలిగాయి. ఫలితం కలగూరగంప తయారయింది.

భాషవిషయంలో రాజ్యాంగపరిషత్తు భాషా నిర్ణయం ఇది. దేవనాగరిలో హిందీ జాతీయభాషగా వాడబడుతుంది. "అంతర్జాతీయ వ్యవహారంలో ఉన్న భారతీయ సంఖ్యా మానం" (అంటే మనం తెలుగు పుస్తకాల్లోనూ ఇంగ్లీషు పుస్తకాల్లోనూ వాడుతున్న అంకె) అమలులో ఉంటాయి.

కాని నూతనరాజ్యాంగం అమలులోకి వచ్చిన తరువాత 15 సంవత్సరాలపాటు ఇంగ్లీషు వాడబడుతుంది. ఈలోగా హిందీభాషని వివిధ రాష్ట్రాల్లో అభ్యసించేవారి, భాషని అభివృద్ధి పరచడానికి యత్నాలు జరుగుతాయి. 15 ఏళ్ల అనంతరం ఒకకమిటీని పరిశీలించేసి హిందీని అమలులోకి తీసుకువస్తుంది. ఈలోగానే హిందీలో వ్యవహరించదలచుకున్న రాష్ట్రాలు (భాష, అంకెలు కూడా) రిపబ్లిక్ అధ్యక్షుని అనుమతితో అలా చెయ్యవచ్చును. ఏ రాష్ట్రమైనా స్వయంభావంగానే లేక హిందీలోగాని పరిపాలనా వ్యవహారాలు నిర్వహించుకో గోరి నట్లయితే అధ్యక్షుని అనుమతిపొంది అలా చేయవచ్చును. సామాన్యంగా రెండు రాష్ట్రాలు ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాల నిమిత్తం ఇప్పుడు ఇంగ్లీషు, 15 ఏళ్ల తరువాత హిందీ వాడాలి. కాని ఈలోగానే ఏ రెండు రాష్ట్రాలుగాని తమ మధ్యవ్యవహారాల్ని హిందీలో నిర్వహించుకోవాలని కోరినట్లయితే, ప్రజల్లో అధిక సంఖ్యాకులు అలా కోరుతున్నారో లేదో గమనించి కోరుతున్నట్లయితే అధ్యక్షులు అనుమతించగలరు.

15 ఏళ్లయిన తరువాత అవసరమని తోస్తే ఇంకా ఇంగ్లీషు వాడాలనిగాని, సంఖ్యామానం విషయంలో మొదటి నిర్ణయాన్ని మార్చి దేవనాగరిలిపిలో అంకెలు వాడాలనిగాని నిర్ణయించే అధికారం పార్లమెంటు కివ్వబడింది. సుప్రీం కోర్టులోనూ హైకోర్టులోనూ ఇంగ్లీషుభాషనే విధిగా వాడాలి.

కొత్తరాజ్యాంగం అమలులోకివచ్చిన అయిదు సంవత్సరాలకొకసారి, పదిసంవత్సరాలకొకసారి రిపబ్లిక్ అధ్యక్షుడు వివిధభాషాప్రాంతాల ప్రతి నిధులతో ఒక కమిషన్ నియమించి హిందీ భాష ఎంతవరకూ వ్యాపకంలోకి వచ్చిందో, ఎంతవరకూ ప్రయోజనకారిగా ఉందో, హిందీ వాడకాన్ని ఎంతవరకూ తగ్గించవచ్చునో, ఏ

అంకెల్ని వాడాలో పరిశీలించవచ్చును. పార్లమెంటు సభ్యులు 30 మందిగల ఒక కమిటీ ఈ కమిషన్ నివేదికను పరిశీలించి నూతనలపై అభిప్రాయాలు తెలపాలి. వీనిప్రకారం అధ్యక్షుడు భాషావ్యవహారానికి సంబంధించి ఉత్తరువులు ఇయ్యగలరు. మీరూ నేనూ ప్రభుత్వోద్యోగులకి లిఖితపూర్వకంగా విన్నపాలు పంపుకోవాలంటే మనకి వచ్చిన ఏభాష లో నై నా వ్రాసిపంపవచ్చును.

ఈ నిర్ణయంలో స్థిరనిశ్చయలోపం కనిపించినా ఒక్క సుదూరం మాత్రం ఉంది. ఏ రాష్ట్రమైనా కోరినట్లయితే ప్రాంతీయ భాషలో పరిపాలనావ్యవహారాలు నిర్వహించుకోవచ్చును. పరిపాలనావ్యవహారాలనిమిత్తం జాతీయభాష ఒకటి ఉండాలనీ, ఆభాషని అన్నిరాష్ట్రాల వారు అంగీకరించాలనీ చెప్పడంలో తప్పలేదని హిందీభాషాప్రతిపాదకులైనవారు అంగీకరించాలి. పరిపాలనామంత్రాంగం ప్రజలకు సన్నిహితంగా ఉండాలంటే ప్రాంతీయ భాషలో రాష్ట్రస్థపరిపాలన వికసించవలసి ఉంటుందని జాతీయభాషావాదులూ అంగీకరించాలి. ప్రస్తుతనిర్ణయం ఉభయత్రా అవకాశమిస్తోంది. పశ్చిమబెంగాల్ పరిస్థితిని మచ్చుకి తీసుకుంటే, రిపబ్లిక్ అధ్యక్షుని ఆనుమతి పొంది పశ్చిమబెంగాల్ ప్రభుత్వం, శాసనసభ, హైకోర్టు మినహా మిగతావ్యాధి నాలు తమ కార్యాల్ని బెంగాలీభాషలో నిర్వహించుకోవచ్చును.

కేంద్రప్రభుత్వంలో, వ్యవహారాల్లోనూ, ఇతరరాష్ట్రాలలో వ్యావహారాల్లోనూ ఇంగ్లీషు వాడాలి. లేదా ప్రత్యేక అనుమతి తీసుకుని హిందీని వాడవచ్చును. రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు అంతరంగికవ్యవహారాల్ని ప్రాంతీయభాషలో వాడుకోకుండా, హిందీభాషని వారిపైరుద్దాలని, ఇంగ్లీషుకి ఇప్పుడే స్వస్తి చెప్పేయ్యాలని కొందరు యత్నించారు. అది సాగలేదు. ఇది ఇంకా నయం. గాంధీజీ పేరుచెప్పి దేవనాగరిలిపిలో హిందీ, ఉర్దూలిపిలో "హిందూస్తానీ" రెండూకూడా సర్వరాష్ట్రాలవారు నేర్చుకోవాలని నిర్బంధించలేదు. అందుకు సంతోషించాలి. హిందూస్తానీ అని చెప్పేభాష ఉర్దూయే కాని మరోటి కాదు. ఇప్పుడు 'హిందీ' అనుకుంటున్న భాషకూడా దాదాపు ఉర్దూయే నని వాదించేవారున్నారు సంయుక్తపరగణాల్లో అది కొంత నిజమేకావచ్చుగాని వీహార్ లోనూ మధ్య పరగణాల్లోనూ వాడే భాషని హిందీ అని చెప్పవచ్చును. ఈ హిందీకి విశిష్టత ఉంది. ఈ హిందీ సంస్కృతంతై ఆధారపడి వృద్ధిచెంది వ్యవహారంలోకి వచ్చింది. ఇందులో ఉర్దూభాగం కొంత ఉన్నా, సంస్కృతభాగం ప్రధానమైనది. ఈహిందీని జాతీయభాషగా అంగీకరించడంలో ఎవరికీ ఆక్షేపణ ఉండవసరం లేదు.

అయితే శ్రీ గోపాలస్వామి అయ్యంగర్ చెప్పినట్లు ప్రపంచంలో శాస్త్రవిజ్ఞానాభివృద్ధికి పారిశ్రామికాభివృద్ధికి తగిన రీతిని హిందీభాష ఇంకా అభివృద్ధి చెందవలసిన అవసరం ఉంది. ప్రపంచ పరివర్తననుగురించి సన్నిహితజ్ఞానం

ఉండాలంటే ఇంగ్లీషు భాషకూడా అవసరం. మన పురాతన శాస్త్రవిజ్ఞానసంపదనూ, పురాణోపాసాలనూ, కావ్యప్రబంధాలనూ, వేదాంత వాఙ్మూర్తీని నిలుపుకోవాలంటే సంస్కృత భాషనం విశ్వవిద్యాలయాలలో ఎంత అవసరమో, హిందీ జాతీయభాషగా అమలులోకి వచ్చిన తరువాత శాతకశాస్త్రవిజ్ఞానం ప్రపంచ వాగరికతల్లో వస్తున్న పరివర్తన గురించి సన్నిహితజ్ఞానం కలిగిఉండాలంటే ఇంగ్లీషుభాష భాషనం కూడా అంతేవసరం. హెచ్చుకాదు. తగ్గుకాదు. హిందీని జాతీయభాషగా చేస్తే ప్రభుత్వోద్యోగాలన్నీ ఉత్తరాదివారిపరమాయనే భయంతో ఎప్పటికీ ఇంగ్లీషు పరిపాలననిమిత్తం వాడాలని చెప్పడం అసంగతంగా ఉంది. ఇంగ్లీషు నేర్చి ఉత్తరాదిని కూడా ప్రభుత్వోద్యోగాలను ఆక్రమించిన దాక్షిణాత్యులకు హిందీ నేర్చి ఉద్యోగాలకు పోటీచెయ్యడం కష్టంకాదు. ఆటే కాలం పట్టుకు. హిందీ ఎంతలోపభూయిష్టంగాఉన్నా (ఉదాహరణకి లింగభేదాలు), నేర్వడానికి ఇంగ్లీషుకంటే చాలా సులభం. . .

15 సంవత్సరాల వ్యవధి ఇవ్వడం సమంజసమైనదే. కాని ఇప్పటినుంచీ విద్యాలయాల్లో ఆయాభాషల కుచితసానం ఇవ్వడం అవసరం. ఉన్నతవిద్య కోశేవారికి ఇంగ్లీషుభాష అధ్యసించే అవకాశం ఏర్పాటుచేయాలేగాని, నిత్యం హైస్కూల్ లో కూడా అందరూ ఆభ్యసించాలనడం సమంజసంకాదు. దానివల్ల ప్రయోజనం ఉండదు. హిందీభాషని అందరూ ఆభ్యసించవలసిన అవసరం ఉంది. హిందీవిషయంలో నిర్బంధం విధించడంలో తప్పలేదు. కాని విద్యాభ్యాసం మాతృభాషద్వారా జరగాలి. అప్పుడే వివిధప్రాంతీయభాషలు హిందీతోపాటు సమానంగా వృద్ధిపొందగలవు. ప్రాంతీయభాషల అభివృద్ధికి హిందీ నిరోధకంగా ఉండదు. అక్షమయంలో జాతీయభాష వ్యాప్తిచెంది జాతీయైక్యతకు తోడ్పడుతుంది.

ఈ విషయంలోమాత్రం రాజ్యాంగపరిషత్తు నిర్ణయం స్థిరనిశ్చయం చెయ్యలేకపోయిందనాలి. హిందీ, ప్రాంతీయభాషలు, ఇంగ్లీషు భాషల కంటెంట్ ప్రాధాన్య మివ్వాలో స్పష్ట

పరచబడలేదు. అందువల్ల విద్యావిషయాలలో తేవలసిన సంస్కరణలు జాప్యం కావచ్చును.

ఇంగ్లీషు ఇంకా 15 సంవత్సరాలు వాడుకలో ఉంటుంది నిజమే. కాని ఇప్పటినుంచీ విద్యాలయాల్లో నిర్బంధ హిందీఅభ్యసనం అవసరం. ఇంగ్లీషు నిర్బంధం అవసరం. ప్రస్తుతం మన హైస్కూల్ లో ఇంగ్లీషుభాషసానంలోకి హిందీని, హిందీసానంలోకి ఇంగ్లీషుని మార్చి వెంటనే సంస్కరణలు తేవడం అవసరం.

అంకెల విషయంలో టాండెక్ ప్రభుత్వం వాదం వీగిపోయింది. హిందీ ప్రాంతాలలో కూడా కొన్ని ప్రాంతాల్లో అరబ్బీసంఖ్యామానమని చెప్పబడే అంకెలు అమల్లో ఉన్నాయి. దాదాపు భారతదేశం అంతటా (బెంగాల్ లో) కొన్నివర్గాలవారు తప్ప ఈ అంకెలే వాడుతున్నారు. ప్రాంతీయభాషాగ్రంథాల్లోకూడా ఇవే వాడుతున్నారు. వీనినే వాడడం అందరికీ సాకర్యంగా ఉంటుంది. రాజ్యాంగపరిషత్తు భాషావేత్తలకి వీని వాడకాన్నే స్థిరపరిచింది. కాని ముమ్మందు సవరణకి అవకాశంకూడా విడిచింది.

ప్రభుత్వం స్వాధీనపరచుకునే స్థిరరాష్ట్రాలకు సమర్థతనుగలవిషయంలో రాజ్యాంగపరిషత్తు విషయంలో రాజ్యాంగపరిషత్తు భాషా నిర్ణయం ఇంత అనిశ్చితంగా ఉన్నా, ఇంత సమంజసంగా మాత్రం లేదు. ఇంతవరకూ అమలు జరిగిన జమీందారీరద్దు శాసనాలసంవర్ధనలో సమర్థతనుగల నిర్ణయాల్ని ఆక్షేపించడానికి ఏకోర్టుకూ అధికారం లేదు. మద్రాసు, బీహార్ రాష్ట్రాలలో ఈ శాసనాలు అమలు జరిగాయి. అన్నాం. యు.పి. రాష్ట్రాల్లో ఇంకా శాసనసభలో చర్చల్లో ఉన్నాయి. ఈ నాలుగు రాష్ట్రాల శాసనాల్ని రక్షించాలనే దృష్టితో ఒక అనుకులబంధనబంధన తయారుచేశారు. కొత్తరాజ్యాంగం అమల్లోకి వచ్చినతరువాత ప్రవేశపెట్టబడే ఆస్తి స్వాధీన శాసనాల్లో నిర్ణయాల్ని విచారించే అధికారం కోర్టులకుంటుంది. అంటే భూమికి భూసంస్కరణలకి, పరిశ్రమలు జాతీయప్రభుత్వ పరంచేసే సంస్కరణలకి ఈ అధికారం వర్తిస్తుంది. దీనివల్ల అమెరికాధనకర్తలవారు మనదేశంలో పరిశ్రమాభివృద్ధికి పెట్టుబడి పెట్టే అవకాశం ఉంటుంది. అమెరికా ఆర్థికశాఖా కార్యదర్శి స్పెడ్డర్ నూచించిన వరతుల్ని రాజ్యాంగపరిషత్తుభాషానిర్ణయం తృప్తిపరుస్తుంది.

కాని భూమిపై సంస్కరణలవిషయంలో కొన్ని రాష్ట్రాలపట్ల పక్షపాతం చూపడం, భూమిపై పరిశ్రమల యాజమాన్యానికి ముఖ్య పక్షపాతం చూపడం సంభవిస్తున్నాయి. ఇదెంతవరకూ అవసరమో, సమంజసమో భవిష్యత్తు నిర్ణయిస్తుంది.

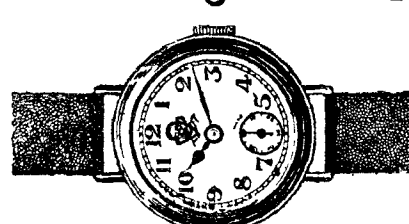
ఈ విషయంలో కూడా ముమ్మందు సవరణలకి అవకాశమిస్తే బాగుండేది.

ఇండియా భారత్ :

జాతీయ భాషావేశం ఒక మోతాదు అధికంగా ఉన్నవారిని తృప్తిపరచాలనే ఉద్దేశంతో రాజ్యాంగపరిషత్తు భాషానిర్ణయం కాంగ్రెస్ పార్టీ మనదేశానికి మరోపేరు కూడా ఉంటే మంచిదని నిర్ణయించింది. ఇప్పుడు మనదేశం పేరు "ఇండియా ఉరఫ్ భారత్." [నీతారాం]

స్విస్ పనితనముయొక్క అందమైన నమోనా

దిన్యమైన
తరుణము

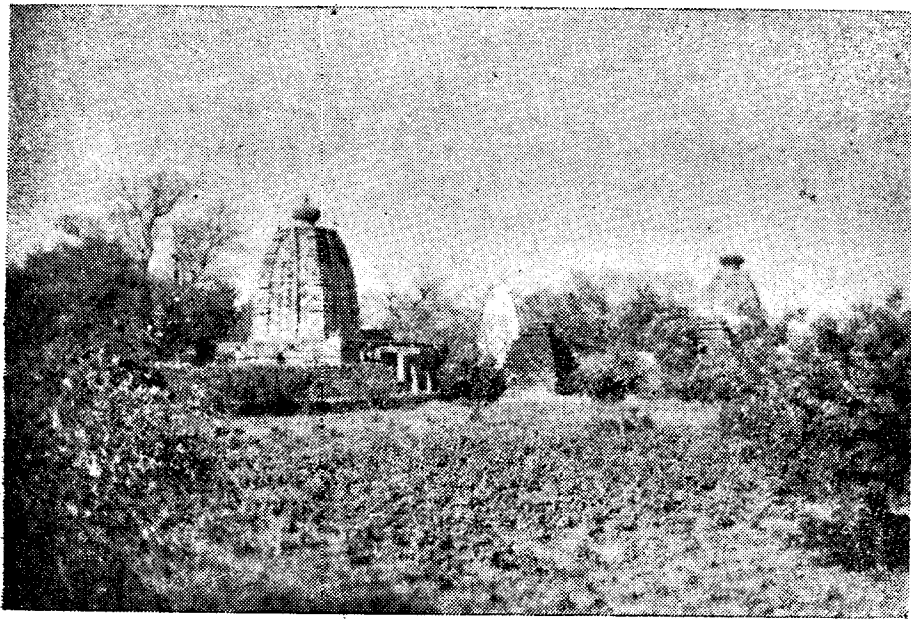

ఒకసారి
తెప్పించిచూడండి

●● మన ప్రియమైన బాపూజీ స్మారకార్థము డియల్ మీద మహాత్మాగాంధీ ఫోటో కలిగిన రిమూవబుల్ యుప్రజే స్విజర్లందునుండి దిగుమతిచేయున్నాము. ప్రతి వాచీకి ప్లాస్టిక్ బ్యాండ్ కలదు. ఒకరికి రెండువాచీకంటె యెక్కువ పంపబడును. ఖరీదు రు. 15-8-0 సుపీరియర్ రు. 18/8 బెస్టు రోల్డ్ గోల్డ్ రు. 20-8/- రేడియం డియలుతో రు. 22-8/- సుపీరియర్ రు. 25/- బెస్టు రోల్డ్ గోల్డ్ రు. 32-8-0.

MODEL WATCH Co,
Post Bag No. 6705, Calcutta 7.

అలంపుర శిథిలాలు బ్రహ్మలయ సమాహము

మహిషాసుర మర్ధి

అలంపురంక్షేత్రము

దక్షిణవారణాసి అని, భాగ్యరత్నక్షేత్రమని, శ్రీశైలపర్వమద్యమని ప్రసిద్ధిగన్నట్టి ఆంధ్రచరిత్ర అలంపురంక్షేత్రము మాత్రేత్రం అలంపురం. దాని దివ్యత్వానికి దీక్షించి, దగ్గరలో ఉన్న కృష్ణాతుంగభద్రుల సంగమరావణి యుక్తే.

ద్రోణాచలం సికింద్రాబాద్ గుల్షన్ లో ఉన్న అలంపురం పరశురామనివాటిమంచి సాగు తున్న కాలగమనమార్గంలో కానవచ్చే కూడలి. అలంపురం నేరం నేడు రాయచూరుజిల్లాలో ఉన్న ఒక తాలూకాముఖ్యస్థానం. కాని అది ఇతిహాసలక్షణాన్ని తీసివేతీరా అనుభవించిన ధార్మికక్షేత్రపు కేంద్రస్థానం. ఆస్తి కునికి తీర్థం - చారిత్రకునికి పరిశోధనాలయం.

పోలికలు

భక్తునికి అలంపురంలో కాశీపాతీకలు బహుళంగా కానవస్తాయి. అది గంగాతీర్థం - ఇది తుంగభద్రాతీర్థం. అది వరణ, అసి నదుల నడుమగా ఉంది. ఇది వేదావతి నాదావతి నదుల మధ్య ఉంది. దానికి సమీపంలో గంగాయము నల సంగమం - దీనికి దగ్గరగా కృష్ణా తుంగ భద్రుల సంగమం. అక్కడ ఊళ్లున్నాయి. ఇక్కడ అన్నీ ఉన్నాయి. ఆక్షేత్రం అన్న పూర్ణానమిత విశ్వేశ్వరునిది - ఈ క్షేత్రం తోనుకానీ బాసమే త బ్రహ్మేశ్వరునిది. కాదని జమద్గ్ని చెప్పవచ్చును. ఆ శిరస్సు

కాశీలో డుంగ్గిణేశ్వరకాలభైరవులున్నారు. అలంపురంలోనూ ఉన్నారు. అలంపురం దాదాపు కాశీ అనే యాత్రికుడు ఆనందిస్తాడు. సంతోషకాశీ అంటే నొచ్చుకోదు కదా! కాని అలనా పాలనా ఉండి ధార్మికక్షేత్ర చిహ్నాల్ని ఊర్ణంగా కాపాడుకుంటున్నది కాని - ప్రకృతిమాతడిలో తల దాచుకొని ధార్మికగౌరవాన్ని దక్కించుకుంటున్నది అలంపురం.

కాశీలంపురాలు మరొక దురదృష్టవశాత్తూ కూడా సామ్యైక్యతను పొందినవి. అక్కడ ఇక్కడ కూడా ముస్లింసోదరులు

శ్రీ జి. కృష్ణ

అలయాన్ని చెప్పిట్టి మసీదులు నిర్మించు కున్నారు. ఇక్కడ అర్క బ్రహ్మలయాన్ని పకి బాలఖిలామసీదువేరారు.

కాశీలో లోహితాస్పత్తి పాము కరచిన చోటుంది. దాన్ని "నగ్ వా" అంటారు. అలంపురం పరిసరాల్లో నాగవిగ్రహాలు కొల్లలుగా ఉన్నాయి.

రేణుకాదేవి

బ్రహ్మేశ్వరాలయావరణంలో రేణుకావిగ్రహము ఉంది. పరశురాముడు తండ్రి ఆజ్ఞ తోనుకానీ బాసమే త బ్రహ్మేశ్వరునిది. కాదని జమద్గ్ని చెప్పవచ్చును. ఆ శిరస్సు

ప్రకారం తల్లితల నరికాడని మనకు తెలుసు. తర్వాత తల్లిని బ్రతికించమని తండ్రిని ప్రార్థించాడట. కాని ఆమె శిరస్సు చండాలువాటికలో పడిందికాబట్టి ఆమెను బ్రతికించటం తన చేత ఇక్కడ "యెల్లమ్మ" అని ఆరాధిస్తూ ఉంటారు. ఇక్కడికి దగ్గర్లోనే ఉన్న ఉండవల్లి గ్రామంలో ఎల్లమ్మను హేమలనామంతో పూజిస్తూ ఉంటారు. ఎల్లమ్మది నగ్నవిగ్రహం. ఎల్లమ్మను రేణుక అనే గాక భూదేవి అనికూడా అంటారు. తుంగభద్రాతీర్థంలో ఇట్లాంటి విగ్రహాలు చాలా ఉన్నాయి. అలంపురం తాలూకాలోనే మూడు నగ్నవిగ్రహాలు - వైగా మూడు పరశురామ విగ్రహాలూ ఉన్నాయి. ఇంతకీ పరశురాముడు తెలుగువాడా ఏమిటి!

సంగమం

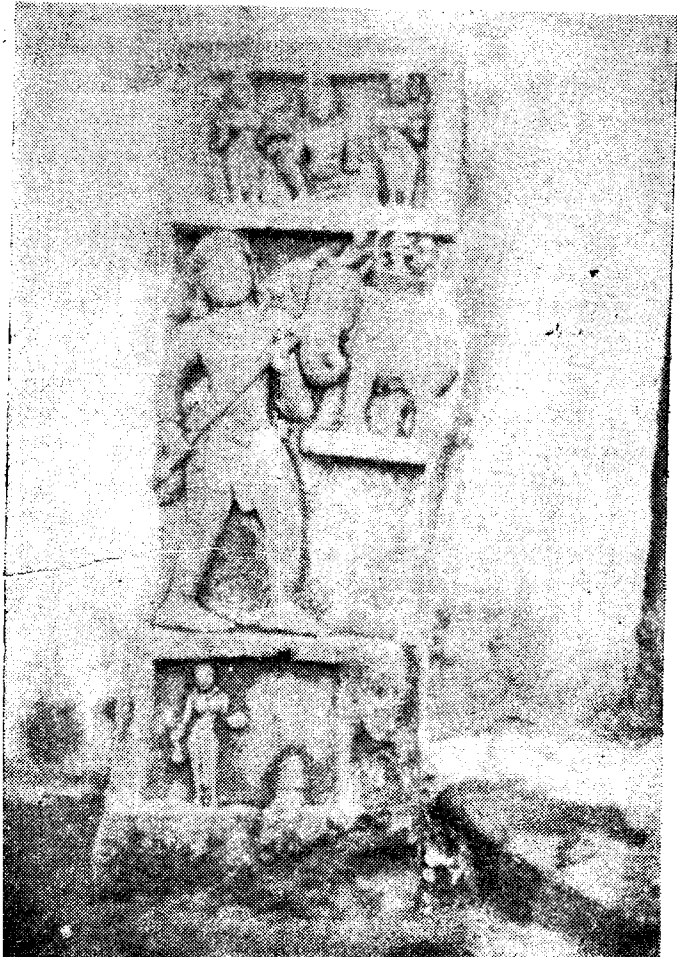
కృష్ణాతుంగభద్రాసంగమం అలంపురానికి ఎనిమిదిమైళ్లు. నదీసంగమాలు హైందవులకు వైవమిచ్చిన యాత్రాస్థలాలు. హిందూస్థానీతరకులకు ఈ సంగమక్షేత్రాల్లో నాశనం జేయదగిన వస్తుజాలం లభించదు. కాని ఆస్తి కులు ఇట్లాంటిచోట్ల ఏదో విగ్రహస్థాపన చేయక మానరు. దానితో, యాత్రికునికి సంగమ స్నానం ఒక ఎత్తు, విగ్రహారాధన మరొక ఎత్తు అవుతుంది. కృష్ణా తుంగభద్రుల సంగమం భాగ్యరత్నక్షేత్రం. ఇక్కడ కోటిలింగాలున్నాయని ప్రతీతి. ఏమైనప్పటికీ, కృష్ణా తుంగ భద్రులు వందలాది మైళ్లు ఓపికతో పరుగుత్తుకు వచ్చిన దీ సంగమానికే ప్రణమోదకాల్సి గాఢ పరిష్కారగానందవాహినీదత్తం చేసి, పెనవేసుకుపోయి, మనస్సులేకమవటంతో తనివి చెందక, శరీరాల్ని కూడా ఏకంచేసుకుని,

అనంతశివతాండవం చేసుకుంటూ, ఆకాశం లాల్లో మాయమైపోయే ఆ రామణీయ కత యాత్రికుని హృదయాంతరాళాల్లో హత్తుకొంటుంది - ఆ ప్రకాశితనిస్వసం యాత్రికుని హృదయపంపిణీతరులకు నిత్యశ్రుతి పెట్టుతుంది. ఆశ్రుతి ఆ హృదయం కొట్టుకొంటున్నన్నాళ్ల వైకుంఠకూనే ఉంటుంది - ఆ శ్రుతిమాధుర్య శరీరంలోని ప్రతి అనువులో జీర్ణమిది - అసుల్లా కూడా. చివర కా ఆస్తికలకి సంగమప్రవేశాన్ని కల్పిస్తే, మానవునికి శాంతిలోకనివాసం లభించిరట్లే.

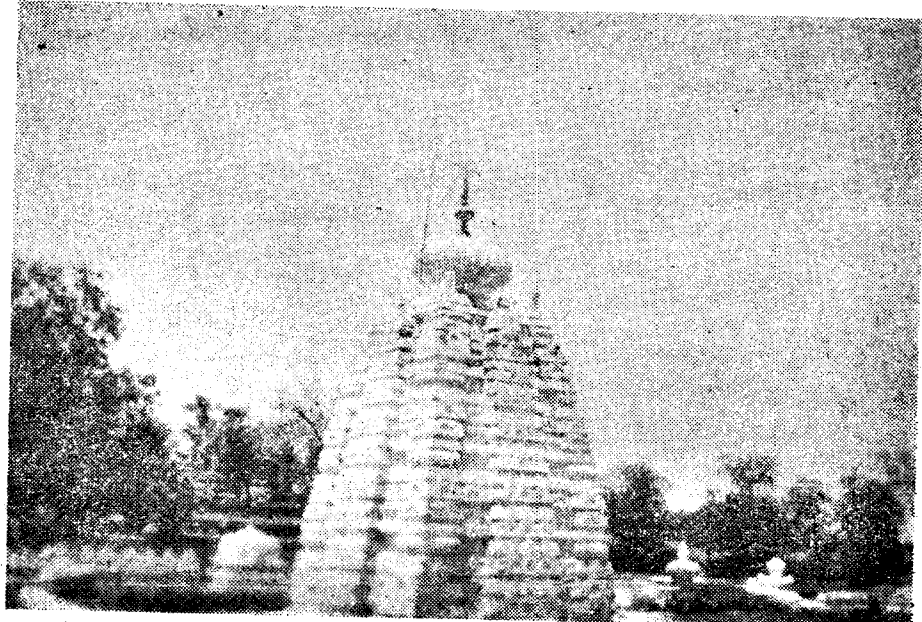
అకుచేశ్వరుడు

బసవేశ్వరుడికిముందు శైవం నాలుగు శాఖలుగా ఉండేది. అవి: పాశుపత, కాపాతీక, కాలాముఖ, లకువీశముఖ. లకువీశశైవం, క్రీస్తు శకచక్రమతాబ్దంలో వ్యాప్తిలోఉండేది. ఈ ప్రాంతప్రదాయంలో, మహేశ్వరుడు దిగంబరుడు - చతుర్భుజుడేత్రుడు - నవ్యహస్తాల్లో గదాత్రిశూలాలు, వామహస్తాల్లో డమరుక మానవ కంకాళాల్ని ధరించిఉంటాడు. పొల్కురికి సోమన, తన పండితారాధ్యచరిత్రలో, ఇక్కడ లకువేశ్వరకీర్తమున్నట్లు వ్రాశారు. లకువేశ్వరశైవసాంప్రదాయ చిహ్నాలు మ్రునదేళంలో చాలా తక్కువ. కాని శ్రీ కంఠపాటి అప్పన్నశాస్త్రిగారు సేకరించిన "వేయి స్తంభాలగుడిశాసనా"ల్లో మాదిరెడ్డి గుంట శాసనం ఒకటి ఉద్ధరింపబడింది. ఆ శాసనంలో కాకతిప్రతిరాజుయొక్క గురువైన రామేశ్వర

(18-వ పేజీ చూడుడు)

దేవాలయ స్తంభముపై శిల్పము

గరుడ బ్రహ్మలయ విమానము

కథానిక :

మమకారము

శ్రీ నెమలికంటి రామారావు

ఎప్పుడూ తిరుగుతూవుంటే ఎన్నెన్ని వింత అంభవాలు, మధురసన్నివేశాలు, విషాదఘట్టాలు, అనుభూతిలోకి వస్తూవుంటాయి? తరువాతి ఒకరోజున ఏమీ పనిలేని సమయంలో ఆ ఘట్టాలను స్మృతికి తెచ్చుకునేటప్పుడు మన హృదయంలో ఎంతెంత తుఫానులు లేస్తాయి? మనం రైలులో వెడుతున్నప్పుడు, బడిలికతో నిద్రపోతుంటే, ఏరాత్రివేళ ఎక్కడెక్కడో జరిగిందో తెలియదు. తెల్లవాగుతుండగా యింకా చెల్లు, మనస్సు ఈ రైలుచక్రాల చప్పుడుతో సుఖ్యుతిరుగుతూంటే, మళ్ళీ కళ్ళు తెరిచేటప్పటికి ఎదుటి బల్బుమీదను విద్వంసం పూర్వం చూడని యంతటి తన ప్రక్కను చుట్టుకుంటూ, ఛెదిరిపోయిన తన ముంగురులను సర్దుకుంటూ కనిపిస్తే, నీ హృదయం ఒక్కసారి గంతులు వేస్తుంది. ఆమె కూడ నీవంక ఫలానిభావంతో కూడిందని చెప్పలేకపోయినా, చూస్తుంది. నీకు తెలియకుండానే మళ్ళీ ఆమె కంకణం పారచూస్తూ వుంటావు. నీకు తెలియకుండానే ఆ కాలమంతా ఆమెగురించే ఆలోచిస్తావు. ఎవరిమే? రైలు ఎక్కడ ఎక్కడికి? ఎక్కడకు వెడుతోంది? నీకు తెలియకుండానే, ఎన్నెన్ని భావాలు ఆమెగురించి నీ మనస్సులో రైలుకుమలేనే పరుగులు తుంటాయి? ఆమె అందంగాను, ఆకర్షణీయంగాను వుంటుంది. ఎంత అద్భుతమోతుంది? ఆమె ఎదురుగా ఉన్నప్పుడు జీవిత మంతా మధురంగా వుంటుంది! ఎవరికి తెలుసు? బహుశా ఆ అజ్ఞాతసుందరి నీ భావాలకు, స్వప్నాలకు, నీ వాంఛలకు సరిగా సరిపోయినదై కూడ ఉండవచ్చును.

నువ్వీవిధంగా ఆలోచిస్తున్నప్పుడే, అకస్మాత్తుగా ఆమె ఏప్లేషనులోనో దిగిపోతున్నప్పుడు నీ హృదయంలో రేగే ఆకేదనకు అంతువుండవలె! స్టేషన్లో ఆమెకోసం ఎవరో ఎదురుచూస్తూ ఉంటారు. ఆమె అతని చూచి, తన పెట్టె, బెడింగు అందిస్తుంది. స్టేషనుదాటి వారిద్దరూ జట్కా ఎక్కి బాగా దగ్గరగా కూర్చుంటారు. బండి వెడుతూవుంటే నీకు కనిపిస్తుంది.

ఇక ఆ సుందరి నీ కెప్పుడూ, ఎక్కడా కనిపించదు. ఒక రాత్రి అంతా నీ ఎదురుబల్బుమీద గడివిన ఆమె యిక్కడ వెళ్ళిపోయింది. ఆమె నింతకు పూర్వం నీ వెరుగవు. మాట్లాడలేదు. కాని ఆమె వెళ్ళిపోతుండగా నువ్వు కొంచెం విచారపడతావు. ఏమిటి ప్రకృతి! మానవహృదయ మింత చపలమైనది. వార్షికోత్సవమైనది ఎందుకల్లనో! వెనకకు తిరిగి ఆలోచించుకుంటే ఏమీ వుండవలె!

నా కిటువంటి ప్రయాణానుభవాలు విషాదమైనవి వినోదమైనవి కూడ అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపికి వస్తూవుంటాయి.

కాలేజీకి సంక్రాంతినెలవు లిచ్చారు. నేను కొండపల్లి చూచినదామని బయలుదేరాను. బెజవాడలో రైలు ఎక్కాను. నా కెదురుగా బల్బుమీద ఒకమాల ఒక స్త్రీ కూర్చునివుంది. ఆమెను చూస్తుంటే యింకా చూడబుద్ధి అవుతోంది. ఆమెదుస్తులూ అ నీకు లీ న త ను. తెలియబరుసున్నాయి. ఆ వయస్సులో ముఖం అంత అకర్షణీయంగా వుండటం చూచి నాకు ఆశ్చర్యం వేసింది. ఆమె రైలు కిటికీలోనుంచి అటువైపు చూస్తోంది. ఆమెకు దాదాపు అరవైసంవత్సరాలుంటాయి. బాగా భారీమనిషి. రైలు బయలుదేరింది. ఆమె యిటు చూచింది. ఆమెకున్నులు విచారాన్ని వెలిగిస్తున్నాయి. ఆమెముఖం, అంత అందంగా వున్నా, జీవితంలో ఏన్నో బాధలు అనుభవించినదాది కనిపిస్తోంది. నాకు తెలియకుండానే నేను అమెవైపు చూడటం ప్రారంభించాను. నా మనస్సులో ప్రశ్నలు బయలుదేరాయి. “ఎవరిమే? ఈమెజీవితం ఏరకమైంది? ఇంతవయస్సులో ఈమె ఎవరి సాయం లేకుండానే ఎక్కడకు వెడుతోంది?”

రైలు కొండపల్లి చేరింది. ఆమె కూడా లేచింది. నేను దిగవచ్చేసరికి ఆమె టికెట్ కలెక్టరుతో ఇంగ్లీషులో ఏదో మాట్లాడుతోంది. నేను న చిత్ర వార పత్రిక

చాల ఆశ్చర్యపడ్డాను. అప్పుడనకున్నాను— అందువల్ల నేకాబోలు ఏకాంతంగా ప్రయాణం చెయ్యగలుగుతోంది - అని. కాని ఎందువలన ఆమెముఖాన విషాదచ్ఛాయ లంత గాఢంగా అలుముకుని వున్నాయి? ఆమె బహుశా ఈ ప్రదేశానికి చిరపరిచితురాలేమో! కాని ఆమె ఈ ప్రదేశానికి చెందినమనిషిమాత్రం కాదు. - నేను స్టేషను దాటి బయటకు వచ్చేటప్పటి కప్పుడే ఆమె వెళ్ళిపోయింది. చాలా విసురుగా నడుస్తోంది. కొంచెంగా వంగిచేతిలో సంచి వూగుతూంటే, తల వంచుకొని వెడుతుండడంవెనుక నుంచి చూచినప్పుడు, ఎదుకనో గాని ఆమెకు ఒక్కసారి నమస్కరించాలనిపించింది. ఆమె చాలగౌరంగా వెళ్ళిపోయింది.

రెండుగంటలతరువాత నేను ఖిల్లా ఎక్కుతున్నాను. సంక్రాంతిరోజుల్లో ఈ కొండలు ఎంతో సుందరంగా కనుపిస్తాయి! చెట్లన్నీ గురుగుగా వుండి, లోయంతా పచ్చగా కనుపిస్తూ వుంటుంది. ఎన్ని సార్లు చూచినా, ఆ ఖిల్లాను ఇంకా చూడాలని కోరిక కలుగుతుంది. నా మాదిరిగా ఎంతమంది వచ్చి నేను నిలుచున్న స్థానం లోనే నిలబడి ఈ సుందరవాతావరణాన్ని చూస్తూ, పులికెతరెరాలో ఆ ఖిల్లాకు సంబంధించిన చారిత్రాత్మక గాథలను ఎన్నిటిని స్మరించాలో! ఏకాంతంగా అలా నిలబడి ఆ ప్రకృతిని చూస్తుంటే ఎదుకనో హృదయము విరాగమై, వేదాంతపు టాలోచనలతో నిండిపోతుంది? ఒక్కొక్కప్పుడు ఈ హృదయమే విషయవాంఛలతో నిండి పరకళ్ళు తొక్కుతుంది. దీనికి కారణం వూహించడం సాధ్యమేనా? ఆ ఖిల్లానంతా చూడటం పూర్తిఅయ్యేటప్పటికి ప్రాచుర్యంకపోతోంది. మూర్ఖుని అరుణకిరణాలు ఆ పచ్చని ప్రకృతిమీద పడి, అనొకరకైన వింతసౌందర్యాన్ని కలిగిస్తున్నాయి ఏ చిత్రకారుని కీ దృశ్యచిత్రణం సాధ్యమవుతుంది? ఏ కవి కీ దృశ్యకళనం సాధ్యమవుతుంది? అది కేవలం అనుభవించవలసినదిమాత్రమేనేమో!

నేను ఆ జిల్లాఖిల్లాలను దాటి కొలనుదగ్గరకు వచ్చాను. మిగిలినవోట్లకన్నా యిక్కడ యింకా

ఆ సాయంసంధ్యాకోభ అద్భుతంగా వుంది. చుట్టూ వున్న చెట్ల నీడలు ఆ కొలనులో ప్రతి ఫలిస్తుంటే, మూర్ఖుని అరుణకిరణాలు వింతవింత రంగులను చూపిస్తుంటే, మంచుకన్నా చల్లగా వున్న ఆ కొలనునీరు మెల్లమెల్లగా కదులుతుంటే ఆహా! ఆ దృశ్యం వర్ణనాతీతం. నావెనుక కైపున పడిపోయిన గోడలు, విరిగిపోయిన దర్వాజాలు పాచిపట్టిన మెట్లు - అంతా ఒక మృత్యుజేవతా సత్వంతో నా ఎదుట అంతా సజీవప్రకృతి. వాటి మధ్య ఏకాకిగా కదిలిపోతున్న హృదయంతో నేను ఆకస్మికంగా ఒక జీర్ణవృక్షచ్ఛాయలో ఆసీనయిన ఒక సజీవదార్ధాన్ని గమనించి వులికిపడ్డాను. ఈ సమయంలో ఇక్కడ యిది సంభవమేనా? ఈ మానవలోకానికి సంబంధించినదా, లేక ఇంకేదేనానా? నేను భయోద్వేగంతోనూ, ఆశ్చర్యంతోనూ హృదయాన్ని చిక్కబట్టి అటువైపు చూచాను - ఆశ్చర్యం! ఎవరినైతే నేను రైలులో కలుసుకున్నానో, ఆ వృద్ధసంతిను అక్కడ చూచాను. ఇది సంభవమేనా? ఈమె యిక్కడి కెట్లావచ్చింది? ఎందుకు వచ్చింది? బాగా పరిశీలనగా చూచాను. ఆమె కన్నులనుండి అశ్రువు లేకధారగా పడుతుంటే, ఆమె తనకేకదీక్షతో ఆ కొలనులోకి చూస్తోంది. ఆమె ఏదైనా పొగొట్టుకోలేదు కదా! అయినా ఆ కొలనులో పడిపోయిన వస్తువు తిరిగిరారు కదా! ఎందుకు వృద్ధంగా ఆమె అలా చూస్తుంది? చీకటిపడిపోతుంటే ఆమె తిరిగి వెళ్ళదా? ఆమెకు భయం లేదా? నా మెదడులో ఆలోచనలు సుఖ్యుతిరుగుతున్నాయి. నేను నెమ్మదిగా వెళ్ళిపోదామని వెనుకకు తిరగజూతుండగా ఆమె నన్ను పిలిచింది. తన స్థితి నేను చూచినందుకు ఆమె సిగ్గుపడవేమో! నేను అప్పుడు ఆమె దగ్గరకు వెళ్ళాల్సా? లేదా? అలాగే ఆమెవంక చూస్తూ ఆగిపోయాను.

“బాబూ! నే నిక్కడ ఏడుస్తూ కూర్చోటం నీకు ఆశ్చర్యంగా వుండకదూ!” అన్నదామె. నేను అవునని తల వూపి, ధైర్యాన్ని చిక్కబట్టి ఆమె దగ్గరగా వెళ్ళాను. ఆమె ఆ కొలనులో కుల్చి దూసుకుని అడుగు మాడదలచినట్లుగా తీవ్రంగా చూస్తోంది. నే నేమో మాట్లాడకుండా ఆమెదగ్గరగా నిలబడ్డాను. “నాయనా! నీకు మాతృహృదయకోభ అర్థమవుతుందా? ఈ కొలనునన్నీ స్థితిలోనికి తీసుకువచ్చింది. నా ఏకైక పుత్రుడు ఈ కొలనులో జారి పడిపోయాడు.” ఆమెకన్నులనుండి సంతతధారగా అశ్రువులు జారుతున్నాయి. ఆమెవృద్ధం గద్దదికమైంది.

అరే! ఈమె పిచ్చిదా? ఈమె ఒక్కతే

రావడం నేను చూచానే! మరిప్పుడు కొడుకు దీంట్లో పడిపోయాడంటుం దేమిటి? నా కంటే అగమ్యగోచరంగా వుంది. “నాయనా! నువ్వు అర్థంచేసుకోగలవా, తల్లికి సంతాన మెంత అమూల్యమో?” అమె చీరచెఱుగుతో కంటి నీళ్ళను తుడిచింది. కాని వెంటనే ఆమెకళ్ళు నిండిపోయాయి. నే నామెను ఓదార్చాప్రయత్నించాను. ఆమెచేతిని నా చేతుల్లోకి తీసుకున్నాను మానంగా.

నాయనా! నా తోభ ఎవరి కరమవుతుంది ఒకప్పుడు నే నెంతో వాయిగా వుండేదాన్ని. ఈరోజున నేను వ్యధితప్రాణిని. నా కొడుకు వానికి నా హృదయం అర్థంకాదు. నవమాసాలు నేను వాడిని మోసినప్పుడు నా హృదయ మెంత పులికెతమయ్యేదో వాడి కెలా తెలుసుంది? తరువాత - నా హృదయానికి వానిని గట్టిగా అదుముకునివుండి వాడు బోసిపోటితో పకపకలాడుతుంటే ఇప్పటిమాదిరే నా కళ్ళు అశ్రువులతో నిండిపోయేవి. కాని వాటికి, ఇప్పటివాటికి సంబంధమేమన్నా వున్నదా? నాయనా! నేను కూడా ఇంటర్మీడియట్ వరకు చదువుకున్నదానినే. కాని ప్రేమవిషయంలో ఈ విద్య, విజ్ఞానం ఎందుకు పనికివస్తుంది? నేను కేవలం తల్లినిమాత్రమే! ఎన్నిరాత్రిలు నేను నిద్రలేకుండా వాడివంక చూస్తూ గడిపానో నీ కే మరమవుతుంది? నేను కేవలం పిచ్చిదా న్నయాను. అతడికి సరిగా పది సంవత్సరాలు నిండాయో లేదో, చదువుకోసం బోర్డింగుస్కూలుకు పంపేశాడు నా భర్త... అయిపోయింది... నానుంచి అతడు చిరస్థాయిగా మారమైపోయాడు ఎప్పుడో సంవత్సరానికి నాల్గుసార్లుమాత్రం వచ్చేవాడు. వచ్చిన ప్రతిసారి వాడిలో కలిగే మార్పులు చూచి నేను ఆశ్చర్యపడిపోయేదాన్ని. వాడు పెద్దవాడు అయ్యాడు. ప్రతిసారికి వాడి కేరం, స్వరం, నవ్వు మారిపోయేవి. నా హృదయానికి అదుముకునే ఆ శిశువు యిప్పుడేడి?

ఆకస్మికంగా నా భర్త పోయాడు. నేను ఏకాకిగా వుండలేకపోయాను. నేను నా కొడుకు దగ్గరే వుండా ముసుకున్నాను. కాని మృత్యువు ఏ గృహంలో ప్రవేశిస్తుందో, ఆ యింటోకి చాలకాలంవరకు మళ్ళీ రాకుండా తన పసంతా పూర్తిచేసుకుని మరీ పోతుంది. ఆ సంవత్సరం నేను నెలవల్లో వాడికి పెళ్ళిచేద్దా మనుకున్నాను. కోడలు నా యింట్లో లక్ష్మీమాదిరి తిరుగుతుందని మురిశాను... కాని... నేను దురదృష్టవంతురాలను.. ఒకరోజున నా కొడుకు స్నేహితులతో కలిసి ఖిల్లా చూస్తానంటూ వెళ్ళాడు. అంతే! - మళ్ళీ వాడు నాకు కనపడలేదు. ఆమె ఒక్కసారి గావురమని ఏడ్చింది - ఇంకా నా కెవరు?...వాడి స్నేహితులు వచ్చి నా కొడుకు ఆ కొలనులో పడిపోయాడని చెప్పారు. అయినా - నా ప్రాణాలు ఎలా నిలిచాయో నాకే ఆశ్చర్యంగా వుంది. నేను యిక్కడికి వచ్చి చూచాను... ఏ ముందీ? ఈ నీరు ఈవిధంగానే నిరర్థకంగా, ప్రశాంతంగా వుంది నాకు - ఏమీ లేదు. ఈ ప్రపంచమంతా శూన్యం. ఆ-రోజునుంచి నేను దేశమంతా తిరుగుతున్నాను. ఇది ఏదో సంవత్సరం. సరిగా ఈరోజుకు ఇక్కడకు రావడం మాత్రమే నాకు... శాంతి!...” ఆమె కనుకొలనుల్లోంచి అశ్రువులు జలజల రాలుతున్నాయి.

పూర్ణిమచంద్రుడు ఆ కొండల్లో ఎక్కడి నుంచో బయటపడ్డాడు. ఈమెవిషాదగాథ ఆ మధురప్రశాంతవాతావరణాన్ని ఎంతగా మార్చివేసింది! నా హృదయంలో నూదిమొనతో గ్రుచ్చుతున్నట్లుగా వుంది. ఆమె ఆరాత్రంతా ఆ కొలనువద్ద ఆ చెట్టుక్రింద గడుపుతుంది. ఆ శూన్యహృదయంలో భయానికి తా వెక్కడిది? నుల్లి ఆమె అలాగా ఆ కొలనులోకి చూస్తోంది. ఈమెఈతపన్ను ప్రయోజనశూన్యమేగదా! ఆ మాతృహృదయ మెంత లోతైనది? నేను నెమ్మదిగా లేచి బయలుదేరాను. ఆ శిథిలకూర్మలు దాటుతూ వెనుకకు తిరిగి చూచాను.

ఆ గాఢనిద్రప్రశాంతప్రకృతిలో ఈ వృద్ధసంతి అలాగే పాపాణమూర్తిలా కొలనులోకి చూస్తూ ఆ చెట్టుక్రింద కూర్చునివుంది...!

ఆంధ్రపత్రికాకార్యాలయమున జరిగిన వినాయక నవరాత్రుత్సవ సందర్భమున తీసిన చిత్రము. ఈ ఉత్సవము 88 ఏండ్లుగా జరుపబడుచున్నది.

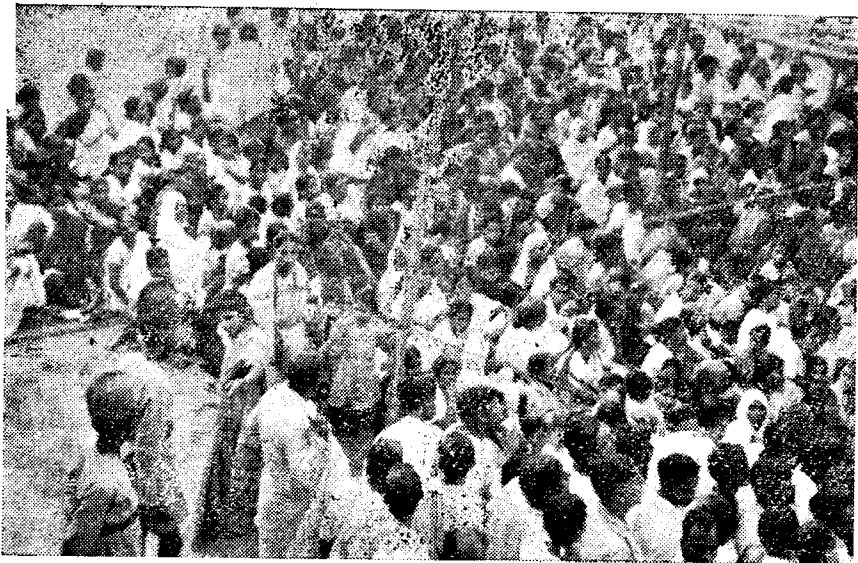

భక్తుల అధ్యక్షతన హిందూ ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ ఉపాధ్యక్షులు
కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు అధ్యక్ష ప్రసంగం చేస్తున్నారు.

ఆస్వస్థులుగా ఉన్నందున వేంకటేశ్వరస్వామిగారిని వేదికపైకి
కుర్చీలో తీసుకొని రావలసివచ్చింది.

సభకు వచ్చిన మహిళాజనము

ఆస్థానకవి అయిన ఈడున వేంకటేశ్వరస్వామిగారి, కుమారులు, కుమార్తెలు, మనుషులు
కుటుంబం యావత్తుందితో ఉండగా తీసిన ఫోటో.

శతావధాని బ్రహ్మశ్రీ

మద్రాసు "ప్రభుత్వ ఆస్థానకవి"

బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని చెల్లెటిల్ల వేంకటేశ్వరస్వామిగారు

నన్నాస్థానకవింగ్లం జేసితి, విచ నన్నా కాయారాగోగ్గసం
పన్నత్యంబు నొసలు బన్నది క్రమప్రాప్తంబ నా యాడువా
రున్నా రెండవో విజ్ఞు లల్ల ఘోషం దొందొక్క రాస్థానము
దున్నా జేహబంబు గోరదుగ ? ని న్నొత్తిరి ? కామేశ్వరీ.

పదోకంజేడుల పైని రెండుపుడు నా ప్రాయంబు నాబోటికి
గదిలో మంచమె యెల్లొక మనుచుక గాలయ్యు చెల్లించు వృ
ద్ధు దయాద్రుం బగు దృష్టి నాచి యిది వేదో నొప్పదో గదె నా
కది భుక్తం బగుదాక్క నాయు పడుమం చరింతుర గామేశ్వరీ.

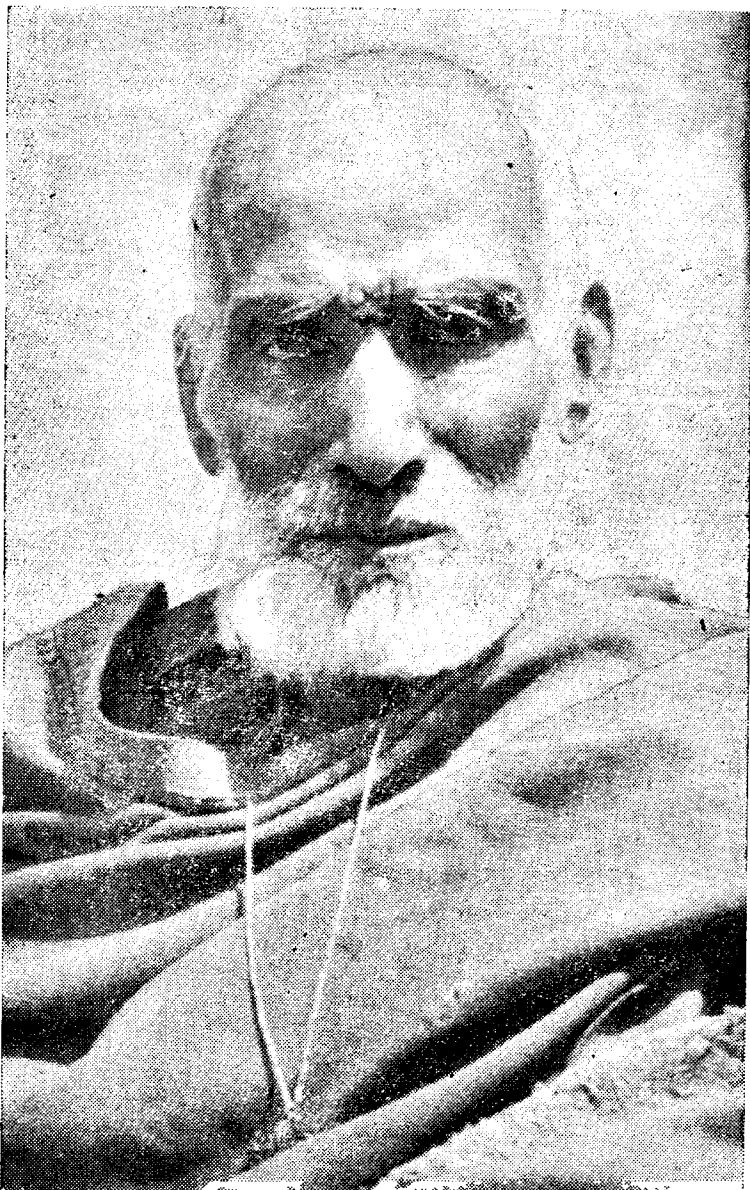
అనుకంపామృతదృష్టి నించి నను నీ కాస్థానవిద్యత్కవీం
దుగ్రి గావించితి నేను వత్తివరియందుకొ గూగుచుండంగ వే
రునె మందిచ్చితి, వేనె గూవ నిడుమంగు న్ని న్నె యాద్య గ్గిచుకొ
ఘోషుకొ మాదృశగన్లుకొ గలగనూ ! కళ్యాణి ! కామేశ్వరీ

'ఆస్థానకవి' ఓరుదు పిమ్మమున
శాస్త్రి

ప్రార్థనగీతాలతో సభా ప్రారంభము

జననీ! యత్సవ మంచ
ర్చిన నీ వా సభజాడ
వనకంపించిన గాని
రవ్వియంతృత్వము నీది
చెన్న శ్రీపురమంద
పన్నులో నేనుబండ్లి
దన్నుకొ శ్రీ బెజవాడ
నన్నుకొ జూడొత్తు
కవులెల్లొక జయ పెట్టు
గ్గభూతిన్ గరుణింపన
వివిధైశ్వర్యము లీచ్చి
కవిగానుండనగుగ్రహిం
నేను తనదునొ, తగనొ,
వాకుర దెలియదు, పది
గూగుచుండబెట్టి నన్న
స్వతా న్నతలు మి
కవియుబాచుకుండు,
రొక్కరుప ! వీర
నను వృద్ధుడంచు బు
చరము బెట్టుకొనుచు
తంత్ర భావమెందు దహ
గౌరవింతు, రొ నుదార
మీ సవర్య లెమి మె
గవిని నేనుకాను, కాను
యతియుంబ్రాసము గూ
రతిమకొ గాగ్యమునందు
కతిమె తెల్పుకు, సంత
మతిమం తుండిటు
లనలెకొ భూప్రజలే మ
ఎంతయుకవ్వుమకొ సయ
కాంతకయ్యింతియుగా
గకే నంకితు జంకకే కొ
తాస్సతులకబ్బుగావుతె

రెండుపంతురముల క్రిందటి వేంకటేశ్వరస్వామిగారు

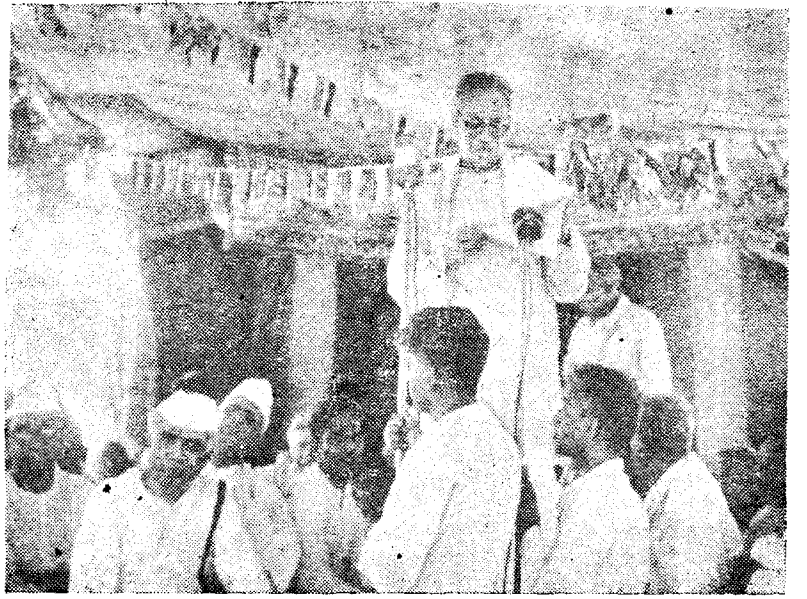
ధరించి వేదికపై ఆసీనులై యున్న వారు.

చెళ్ల పిళ్ల వేంకటశాస్త్రిగారికి పట్ట ప్రదానోత్సవము

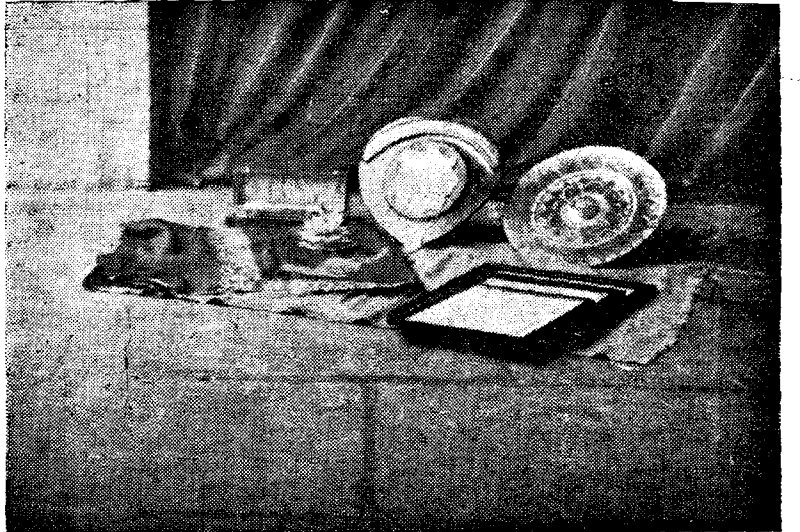
ఆస్థానకవి పట్టమును స్వీరించుచు చాపిస పద్యరత్నములు
స్వయం మేలేంచి వరించినట్టిదియే నాపద్యస్వ మే పూరిపు
ల్యయం గ పట్ట రీతి మన్న యల్లెఱుంగ. బాల్యం జేగె దారుణ్యమున
వ్యయమయ్యెన్ ముడుకండ్ల నైతి దుద్విప్రాయం బిప్పు డి ప్రాయమున
జయ మేకాదయ మాట నీ కృపకు సాక్ష్యం బిచ్చు గామేశ్వరీ.

కాసినంబు ధరించి ఆనభకు శేగ న్నన్న పీఠించి ఓ
హో పారుం డిటు మారినే! వయసుచే నొంవొక్కరం డయ్యెవా.
గ్వాయపారమును మాఱితిరు ననుచు గారుణ్య మొప్పుగ నా
వై మేమాతుగు పంపు మమ్మ సభకు వందింతు గామేశ్వరీ.

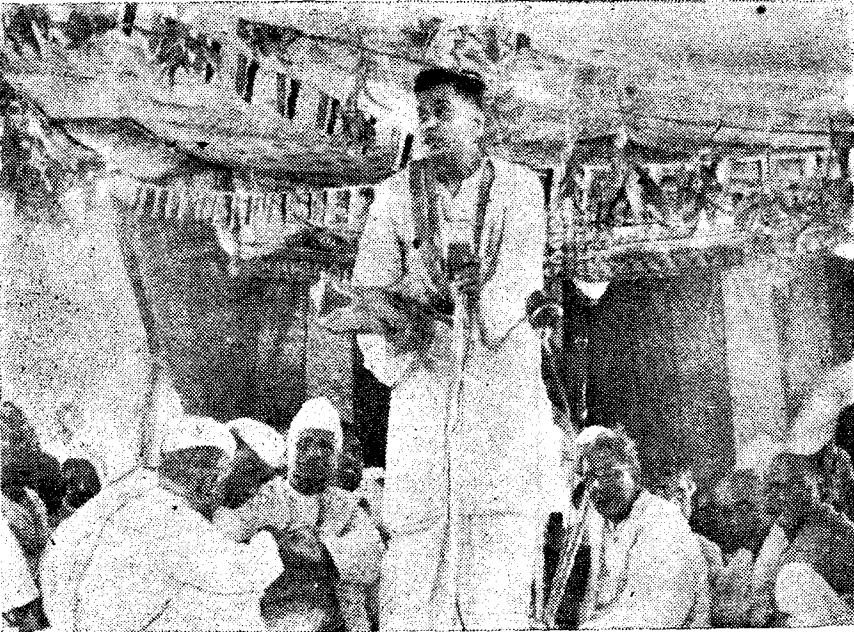
కవులక గౌరవబుద్ధితో నెలమిపై గజ్జంపు దారిద్ర్య బా
ధవశానంబడి బ్రుంగకుండ మనభూదారుల్ కడకు భక్తితో
శివముక్ గోరిభజించి రా భరమిక్క శీర్ష మృనల్ దాల్చి యే
లవలెక భూ ప్రజలే మఱేలవలె వాలాయమ్మ శీలించుచుక.

ప్రధాని కుమారస్వామిరాజుగారు ఆస్థానకవిపట్టము నొసగుచు ఉపన్యసించుచు ఉన్నారు.

ఆస్థానకవి పట్టప్రదానోత్సవ సందర్భమున శ్రీ కతావధాని చెల్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రి గారికి 17వ తేదీన వివిధసంస్థలవారు సమర్పించిన సన్మానపత్రాలు, పారితోషికములు

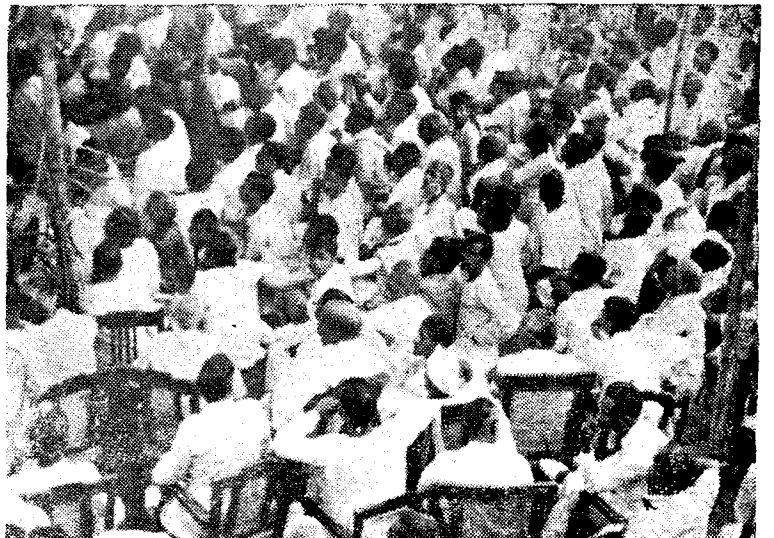

గౌ|| బెజవాడ గోపాలగడ్డిగారి ఉపన్యాసము

నాకు నెదియో సందర్భముక గూర్చనే
చుట్టకుపై చేవిమ్ము కాసంత నీ
చుంగలదే? ఆర్యామహాదేవి? స
నే నెఱిగి యారాధింతు గామేశ్వరీ.
ముండి ధరకుక్ శ్రేయంబు గల్గించు సం
కుల్ కవులు సామ్రాజ్యము సర్వము నా
ండు భవదీయాద్రీశ్వరోపత్యకక్
రెండటో జనుల్ నాతల్లి! కామేశ్వరీ.
భవ మొసంగక లేదో తల్లివ్యవ
తనుజనుర్భాగ్యంబు గై నేయవో
ంక నాకటే విశ్వేశ నీ సన్నిధికు
మిదియే కామ్యంబు కామేశ్వరీ.
యా స్థానమునకు
ఓది నన్ను నిఘట
మె గూరుచుంటి
మీరయ వలయు.
యకుండును ముగ్ధ
మీర
మునునకు మీరు
యకుండుగా వలయు, స్వ
న నాస్తి.
మైన
పుక్త కొనియెద
, కాను.
ర్చమాత్ర కవియే యంచేను వాకొంటి నీ
నా రచన లారాధ్యము శ్రేయ నే
నింతు గణ సంఘాతంబు కావ్యంబె? యే
వాదానికి సన్మానంబు గావించురే,
తేలవలె వాలాయమ్మ శీలించుచుక.
చి యింతికిఁగాంతుండుగాక
నక సౌఖ్యమన నెట్టిదియో కలనే నిలుం
నన భారతమాతకు జేరుదెచ్చు స
యశ మృనికమ్మ భృశమ్మ సమ్మికణ్.
సంజగించుచు

ఆంధ్రపత్రికను ఆశీర్వదించుచు శాస్త్రిగారు తమ సన్మాన ఉత్సవసందర్భ మున సంతకంచేసి ఇచ్చిన వారిఫోటో.

వేదికదగ్గరలో ఉన్న సభ్యులు

నిజమిమ్ముని బందిరులో ఉపాధ్యాయులుగా ఉన్న నాటి వేంకట శాస్త్రిగారు.

అనగనగా ఒక గ్రామం. ఆ గ్రామంలో ఒక నూయి ఉంది. కొంతమంది పడుచుపిల్లలా నూతివద్దకు నీళ్లకై వెళ్లి పిచ్చా పాటీ చెప్పకుంటూ కుండలు నింపుకుంటున్నారు. వాళ్లు తమ వెళ్లిళ్ల విషయాలు ప్రధానంగా జరిగే వ్యత్యాసాలు చెప్పకుంటున్నారు. ఒక అమ్మాయి—“నాకూ... పెండ్లిబహు మతులు పట్టుకొని మా మామయ్య వస్తూ ఉంటారు. మంచి మంచి బట్టలు ఆయన తెస్తాడు” అంది.

“ఇవ్వాలి మా చిన మా వయ్య వస్తాడు. నా కెన్నో పట్టా కావలసి నంత మితాయ్ తెస్తాడు” అంది యింకో అమ్మాయి.

“ఇక మా మావయ్య వచ్చే శాడ న్నమాటే—నా కెన్నో రకరకాల నగలు తెచ్చేస్తాడు” అంది మూడవ అమ్మాయి.

ఇక మిగిలింది సుగుణమ్మ. సుగుణమ్మ చాల అందమైన పిల్ల. పెండ్లి కాలేదు. విచారంగా చూస్తున్నది. ఆమెనీ లోకంలో విడిచిపెట్టి వరలోకం వెళ్లిపోయేరు తల్లిదండ్రులు. ఇకామెకు పెళ్లి యెవరు చేస్తారు?—

అయినప్పటికీ అందరూ తలో మాటా అంటూంటే ఆమెకు ఊరుకో వాలనే బుద్ధిపుట్టలేదు. సగర్వంగా అనే సింది: “మా మామా వస్తున్నాడు— నాకూ మంచి మంచి బట్టలూ, మి తాయి...మరీ...నగలూ తెస్తాడు” అని.

వీళ్ళందరూ యేం చెప్పాకొంటు న్నారో అంతా వింటున్నా డొకడు నూతి అవళ్ళు కూర్చుని. అతడు మితాయి, అత్తరు, యితర చిల్లర సరు కుల్లు అమ్ముకునేవాడు. సుగుణమ్మ చెప్పిన దానిని అతను ను న్నాడు. అందరికన్నా ఆమె అతన్ని ఆకర్షించింది. ఎలానైనా ఆమెను తీసుకు పోయి పెళ్లాడా అని నిశ్చయించు కున్నాడు.

ఆ మరునాడే మంచి దుస్తులు ధరించి.....బట్టలూ, మితాయి, పట్టా, ఎన్నో నిలువైన ఆభరణాలూ పట్టుకొని సుగుణమ్మయింటికి వెళ్లేడు. అతడొక మహాదొంగ. అంచాతనే అతనిదగ్గర అన్ని నగలున్నాయ్.

ఇదంతా చూసి సుగుణమ్మ తన కళ్లను తానే నమ్మలేకపోయింది. తన వస్తువులకూడ కొన్ని మూలగట్టుకొని ఆనందంతో ఏకంగా బయలుదేరి వెళ్లి పోయింది.

ఇలా కొంతదూరం పోయేసరికి— ఓ కాకి దారిప్రక్క చెట్టుకొమ్మపై కూర్చుని యిల్లా పాడుతోంది.— “సుగుణమ్మా చుగుణమ్మా—విచారం! బుద్ధిలేక బేలవయ్యనావా—పాపం! వెంటనున్నవాడు పిన్నమామ—గాడు నిన్ను మోసగించు గజదొంగ వాడు”

ఇది విని సుగుణమ్మ అంది “చిన మావయ్యాచినమావయ్యా—చూసేవా! యీ వెధవకాకి యెల్లా వేళాకోళం చేస్తోందో? ఏమిటి చెబుతుం దదీ?

“పూ..... యీ వెధవకాకులన్నీ

బాలానందం

రచన : శ్రీ రామనాథరెడ్డి

అల్లాగే నీకేం—రా!—” అన్నాడు ఆ దొంగ.

మళ్ళీ కొంతదూరం పోయే క— వాళ్ల కో నెమిలి యె దురైంది. ఆ అమ్మాయిని చూడంతోటే యిల్లా పాడింది.

“చుగుణమ్మా చుగుణమ్మా—పిచారం బుద్ధి లేక బేలవయ్యనావా—పాపం! నీ వెంటనున్న వాడు పిన్నమామ గాడు నిన్ను మోసగించు గజదొంగ వాడు”

“చినమామయ్యా చినమామయ్యా— ఆది చూశావా యేం వేళాకోళం చే స్తున్నదో—ఏమిటి అంటుందీ?”

“పూ..... యిక్కడ నెమిళ్లన్నీ అంతే—నీకేం—రా” అన్నా డా దొంగ.

ఇల్లా కొంతదూరం పోయింతర్వాత ఓ సక్క వైపాటనే పాడు కొంటూ రోడ్డుకడ్డంగా పరుగెత్తుకుపోయింది.

మళ్ళీ అడిగింది సుగుణమ్మ— దొంగ మళ్ళీ అంతే జవాబు చెప్పాడు.

ఇంతలో వాళ్లు దొంగ ఉండే యిం టికి చేరుకున్నారు. అప్పు డామెను కూచోపెట్టి—తా నెవరో—ఆమె నెలా విచారం చేసుకోదలిచాడో అంతా చెప్పా డా దొంగ సుగుణమ్మకి చాలా ఆశ్చర్యం వేసింది. చాలా భయపడిపోయి యేడ్వడం ఆరంభిం చింది. అయినా ఆ దొంగ కేమీ జాలి అన్నది కలుగనేలేదు. తన ముసలితల్లి కామెను బప్పగించి వెళ్లిసంరంధం చేయడానికి వెళ్లిపోయాడు.

సుగుణమ్మకు పొడుగాటి అందమైన కురులుండేవి. కాని ఆముసలిదానికి— చాలావరకూ వెంట్రుక లూడిపోయిన బోడితల. “అమ్మా!—యింతటి పొడు గాటి వెంట్రుకలు యెల్లా వచ్చేయే తల్లీ” అంది ఆవిడ తల్లి నిమరుస్తూ.

“బాగున్నా యేమిటి—దీని కంతకీ మా అమ్మే—నా తలకాయని రోట్లో పెట్టమని అదేపట్టున దంపేది రోజూనూ అందువల్లే యింత పొడుగ్గా సాగి నిగనిగలాడుతున్నాయి.” అంది సుగుణమ్మ.

“అవుతే నా వెంట్రుకలుకూడా అల్లా అవుతా యంటావా?”

“ఓ—యెందు కప్పు?—తప్పక బైతాయి. నే నున్నాగా” అంది సుగుణమ్మ.

సుగుణమ్మమాటలు నిజమేగాబో ల్నని రోటిలో తలదూర్చి ఊరి అంది ముసలిది. అంత సుగుణమ్మ ధైర్యంతో అదే పెట్టున దంపేసింది. దాంతో

ముసలమ్మ కిక్కురుమనక చచ్చింది.

సుగుణమ్మ ఆ శవాన్ని తన కా దొంగ తెచ్చిన పెళ్లిదుస్తులతో అలంక

బాలగేయం :

మంత్రి యుక్తి

రచన: శ్రీ “నితారా”

అనగా అనగా ఒక ఊరు ఊరిలో ఒక రాజున్నాడు మెండుగ గర్వము కలవాడు. పడమటిదిక్కున పుట్టుచును తూరుపుదిక్కున కేగుచును సెలయే రొక్కటి ఊరికి వెలుపల పారుచున్నాది. అట్లుండగను ఒకనాడు కూలీలందర పిలిపించి యేటికి కట్టలు వేయండంచు రాజ ఆజ్ఞలను యిచ్చాడు. కూలీ లట్లే చేశారు సదిసీరంతా నిలిచింది ఊరిమీదకే పారింది కొంపల నన్నిటి కూర్చింది. ఊరిలో అందరు భీతి మంత్రివద్దకే వెళ్ళారు సంగతి యంతా చెప్పారు నిమిక్తి యెట్లని వగచారు. వెంటనే మంత్రి రాజు నడుగగా పన్ను లేకనే పరాయిరాజులు మన సీరంతా వాడుటను అరికట్టుటకై అట్లు చేసితిని మొండిగ జవాబు చెప్పాడు. అంతట మంత్రి ఆలోచించి ఉపాయ మొక్కటి పన్నాడు. వెంటనే భటులను పిలిపించి

ఈరాత్రంతా జామువేళను రెండుజాములుగ ఘడియలు వేయం డన్నాడు. నేవకు లట్లే చేశారు ఆరుజాములు కొట్టగనె రాజు నిద్దుర లేచాడు చీకటి వుండుట చూచాడు తత్తరపాటున పడ్డాడు. వెంటనే మంత్రిని పిలిపించి కారణ మేమని అడుగగను నదిసీరంతా నిలుపుటతో పరాయిరాజులు కోపించి తూరుపుదిక్కున వుదయించేటి సూర్యుని వారు బంధించా రని యుక్తిగ జవాబు చెప్పాడు. మంత్రిమాటలను నమ్మిన రాజు కూలీలందర పిలిపించి కట్టలు తెంపం డన్నాడు కూలీ లట్లే చేయుటతో కృత్రిమఘడియలు గడిచాయి బట్లన తెల, తెలవారింది. అంతట ప్రజలు సుఖ మంది మంత్రితెలివికి సంతోషించి యెన్నో రీతుల పొగిడారు కథ కంచీకి వెళ్లింది కలం జేబుకి నడిచింది.

(హిందీకథ ఆధారంగా)

రోమకథ

మూలం :

శ్రీ గ్రీన్

అనువాదం :

శ్రీ చావలి

గొట్టున్నాడు. ఆ తనని చూస్తూనే కనిపించింది. కాని మెల్లగానే పారిపోయింది. దొంగ ఆమెను చూస్తున్నాడు. ఎవరో పాపం గూరి మనలి దనుకున్నాడు.

ఇంటికి వెళ్లి ఆదొంగ చూస్తే వెళ్లి కూతురు అలంకరించుకుని కుక్కలతో కూర్చుంది రాత్రి పడుకున్నాడు. నిజంగా సుగుణమ్మ అనుకొన్నాడు. తన నెత్తిపై బరువైన మిల్లురాయి ఉంది. నింపేందుకు సాయం పట్టమని కేక పెట్టాడు. కాని జవాబు రాలేదు. పదే పదే కేకపెట్టినా ఆమె జవాబు చెప్పడంలేదు. ఇకాతనికి ఏసుక్రీస్తుని, బల్ల రవిలి ఆ రాయిని ఆమె నెత్తిపై దబాలున పడేశాడు. చెబ్బతో ఆమె నెట్టిగిరిలా పడింది. చూస్తే అయ్యో! సుగుణమ్మ గాదు... తన మనలితల్లి. మౌనంగా చంపేశానే అని గుండెలు బాదుకొన్నాడు! సుగుణమ్మ పారిపోయిందని ఆతనికిట్టే అర్థమయ్యింది.

ఈసారి మళ్ళీ తనకురావాలని పట్టుకొని సుగుణమ్మను. ఈ సంగతి సుగుణమ్మ తెలుసుకుంది. అంతా ఆమె స్వంత యిల్లు వదిలేసి తన స్నేహితుల యిల్లలో ఉంటుండేది. కొన్నాళ్ళకి తన స్నేహితురాండ్రు వంతుల్ని అయిపోయినాయి. మరలా రెండవ సారి వంతులు కోరడం ఆమెకు మనస్కరించలేదు. సరే అని ధైర్యం చేసి తన యింటిలోనే పండుకొంది. తన వెంట ఒకయినున ఊహ ఉంచుకుంది.

ఆమె అనుకున్నట్లే ఆ దొంగ ముగ్గురు మనుషులతో ఓరాత్రి ఆమె యిల్లు ప్రవేశించాడు. ఆ నలుగురు నాల్గువేపులా పట్టుకొని ఆమెను, మంచముతో యెత్తుకుపోతున్నారని. ఆమె మేల్కొనే ఉంది. కాని నిద్రపోతున్నట్లు నటిస్తూంది. ఇంతలో ఆ దొంగలు ఒక నిర్జన ప్రదేశం చేరుకున్నారు. అంత ఆమె తటాలున లేచి ప్రక్కడోచో కాళ్ళవేపునున్న యిద్దరిని ఫట్ ఫట్ మని కొట్టింది. వెంటనే తిరిగి మూడో వాణ్ణి అందుకొంది.

ఇంతలో ఆదొంగ భయంతో దాడుతీశాడు. వెనకాలే పరుగెత్తుకొస్తూన్నామని చూసి మరీ భయంతో, అడవిపల్లిలా ప్రక్కనే ఉన్న చెట్టు యెక్కిశాడు. సుగుణమ్మ దగ్గరనా వెళ్లి ఏమో, యిదిగో దిగు చంపేస్తాను అంటూ తన చేతిలోని ఊన ఊగిస్తూ ఘోషించింది. అతడు దిగడం లేదు. ప్రక్కపల్లెల్ని చెట్టుకు చేర్చి నిప్పు పెట్టింది సుగుణమ్మ. చెట్టుతా పొగలు క్రమ్ముకుంటూ కాలుకుంటూ పోయింది. ఆ దొంగకు ఊసిరాడక ఊరికేందుకు ప్రయత్నించి అందులో పడి చచ్చేడు.

పిమ్మట సుగుణమ్మ ఆ దొంగ యింటికి వెళ్లి అతడు చిరకాలంనుండి కూడబెట్టిన బంగారం వెండి నగలూ, బట్టలూ ఇంటికి తెచ్చుకుంది. ఇప్పుడామె ఊరికల్లా గొప్పధనవంతురాలు. కావలినవన్నీ తెచ్చుకొంటుంది.

వెళ్లితూ! ఇంటిలో వున్న రోమకట్టణ మునకు ఆ పేరు ఎలా వచ్చినదో తెలుసా! కథ చెప్తాను నీనండి!

పూర్వకాలములో ఇటలీని ఒక క్రైస్తవ రాజు పాలిస్తూ వుండేవాడు. అతడు తన అన్నగారిని సింహాసనము నుండి తరిమి తాను సింహాసనము ఆక్రమించుకొనినాడు. అతని అన్నకి "సిల్వియా" అనే అందమయిన కూతురు వున్నది. ఆమెకి ఇద్దరు కుమారులు. క్రైస్తవాలయిన రాజు తన అన్నగారి కుమారులు పెరిగి పెద్దవారైనతరువాత తనను చంపెదరని తెలిసికొని వారిని అడివిలో చంపిరమ్మని ఒక సిపాయికి ఆజ్ఞాపించెను.

వాడు ఆ ముద్దులొల్కుచిన్న ముఖములు గల పిల్లలను చంపలేక ఒక పెట్టె తీసికొనివచ్చి వారికి గడ్డితో

ప్రక్క అమర్చివారిని ఆ పెట్టెలో పెట్టి ఒక ఏరులో విడిచెను. ఆ పాపాయిల పేర్లు తెలుసా! ఒకడి పేరు "రోమలస్." రెండవవాడి పేరు "రేమస్".

ఆ పెట్టె ఒకచోటికి వచ్చి ఆగినది. అదే సమయమున ఒక నక్క నీరు త్రాగుటకు అచటికి వచ్చెను. అది ఆ పెట్టెను చూచి దానిలో పిల్లలను చూచి నోటకరచుకొని తన గుహలోనికి తీసికొనిపోయి పెంచుచుండెను.

ఒకరోజున ఆ పిల్లలు ప్రాకుతూ ఆ నక్కతో ఆడుచుండిరి. ఒక గొల్లవాడు ఆ దారిని పోవుచు ఆ దృశ్యము చూచి ఆశ్చర్యపడెను. ఆ నక్క ఆహారము నకు వెళ్లినవెంటనే ఆ గొల్లవాడు ఆ పిల్లలను తన ఇంటికి తీసికొనిపోయి పెంచుచుండెను.

నాగరాజు

శ్రీనివస ఇందిరాదేవి

అనగా అనగా ఒక ఊరిలో ఒక కాపు వుండేవాడు. ప్రతిదినము కట్టెలు కొట్టి అమ్ముకొని జీవించేవాడు. ఇలా వుండగా ఒకనాడు కట్టెలు కొట్టి మోపు వేయచుండగా కాపువానికి తెలియకుండా ఒక నాగుపాము కట్టెలలో దూరి మంచిగంధపుచెక్కగా మారెను. మామూలుగా కాపు కట్టెలన్నీ మోపుగా కట్టి రాజపీఠిలో అమ్ముచుండగా మంచిగంధపువాసన నలుదిశల వ్యాపించుచుండెను. ఆ ఊరి రాజుగార్ని మంచిగంధపువాసన వేయగా భటులను పంపి కట్టెలవానిని రప్పించి ఎంతకు అమ్ముతావని అడుగగా అతడు స్వల్పవెల చెప్పగా అధికధర యిచ్చి కట్టెలు కొనెను. మంచిగంధపు చెక్కను పెట్టెలో జాగ్రత్తగా దాచెను. కొన్ని దినములు పోయినతరువాత గంధపు చెక్కకోసం పైపై తీయగా గంధపుచెక్కకి బదులు దివ్యమైన జ్యోతి ప్రకాశించుచుండెను. రాజు సంతోషం దాశ్చర్యాలతో జ్యోతిని దీపావళినాడు అలంకరించుటకు పెట్టెలో భద్రపరచెను. దీపావళినాడు పెట్టె తెరువగా జ్యోతికి బదులు అందమైన పడహండల్ల బాలుని చూచి అమితానందముతో తన కుమార్తె కిచ్చి వివాహము చేసెను. వీరిరువురూ వేరొక భవనములో వుండునట్లు చేసెను. ఆ భవనం ప్రక్క నున్న వేళ్ళ వీరి అశ్వశయన దానశయనమును చూచి ఓర్వలేక వీరి నెట్లయిన ఎడబాటు చేయవలెనని తలంచి ముష్టిదానిరాజముతో వీరి భవనమునకు వచ్చి చాలా ఆకలి వేస్తున్నది అన్నము పెట్టమని రాకుమార్తెను

కోరెను. ఆమె సంతృప్తిగా భోజనము పెట్టెను. భోజనం అయినతరువాత మీతయనపేరేమిటమ్మా అని రాకుమార్తె నడగగా ఆమె తెలియదలబదులు చెప్పెను. మీతయనపేరు నీకు తెలియదుంటే చాలా నగుబాటుగా వుంటుంది. మీతయన్ని అడిగిరమ్మని పంపెను. భర్త నడుగగా నాపేరు చెప్పెను; చెప్పకూడదు. అని పంపిన సెను. వేళ్ళ బలవంతం చేయగా తిరిగి భర్తను అడిగెను. నాపేరు చెప్తాను. నాతోరా అని ఒక పుట్టవద్దకు వచ్చి నాపేరు నాగరాజు అని పాముగా మారి పుట్టలోనికి మారెను. రాకుమార్తె అచ్చటనే ఉన్న ఒక చెట్టుతోట్టలో యితరులకు కనబడకుండా భర్తకోసం విలపించుచుండెను. ఆరాత్రి ఆమెకు ఒక స్వప్నము వచ్చెను. ఆస్వప్నంలో ఒక స్త్రీ తుడిచివట్లు, వేరొక స్త్రీ అలికి ముగ్గుపెట్టినట్లు తరువాత పెద్దనభ, ఆ సభలో నృత్యము చేయుచున్నట్లు నాగరాజు, ఇంద్రుడు నృత్యము చూచుచున్నట్లుగా స్వప్నం వచ్చెను. ఈవిధంగా మూడురోజులు జరిగెను. నాగరాజు యిది స్వప్నము కాదు. నిజమే. అని తెల్పికొని సభలోనికి వెళ్ళి నాగరాజుకాళ్ళమీద పడి కంటికి మింటికి ఏకధారగా విలపించుచుండెను. ఇంద్రుడు నీనికి గల కారణమేమని నాగరాజు నడుగగా జరిగినదంతా సవిస్తరంగా యింద్రునికి చెప్పగా స్త్రీని దుఃఖపెట్టుట పురుషులకు శ్రేయస్కరము కాదు. ఆమెతప్పులను మన్నించి నీరాజుగా గ్రహింపుమని చెప్పి తిరిగి నాగరాజుకి రాణికి వైభవోపేతంగా వివాహము చేసెను.

ఇంతలో నాగు పెద్దవాడు అయిరి. నాగు ఒకరోజున గొల్లలు కాంచుచుండగా వారి తాత ఆ దారిని పోవుచు, వారిపేర్లు తెలిసికొని, వారు తన మననలు అని తనను వారికి ఎఱుకపర్చెను. తన మననలు అనిధముగా అగుటకు కారణము వారిసినతాత అని చెప్పెను.

నాగు సినతాతమీద కోపము కల్గి ఆ గొల్లపేటలో వున్న గొల్లవారిని అందరిని ఒక జట్టుగా చేసి వారి సినతండ్రిని జయించిరి.

"రోమలస్" తాను సింహాసనము అధిష్టించెనని, "రేమస్" తాను అధిష్టించెదనని చెప్పెను. తాత చెప్పిన మాట వినలేదు. వారిలో ఒకరనిన ఒకరికి ద్వేషము ఉద్భవించెను. అన్నాదమ్ములిద్దరు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఆ యుద్ధములో రేమస్ ఓడిపోయెను.

"రోమలస్" పట్టాభిషిక్తుడై ఆ పట్టణమునకు తన పేరుమీదనుంచి వచ్చెడి మాట అయిన "రోమ" అని నామకరణము చేసెను.

ఉబ్బసపు రొగము నకు

శాస్త్రయుక్తమైన ఒకేతన

ఉబ్బసపురొగము చిటికెతోనూ మంత్రములతోనూ తదితర విధములైన ఔషధములతోనూ అప్పటికప్పుడు తగినట్లు కనిపించినా ఈ మందులవలన అది దీర్ఘరోగముగా మారుట తప్ప ఏమియు లాభములేదు.

పురోహిత శ్యామసారి అనేక సంవత్సరములుగా వైద్య శాస్త్రమునకు తెలిసినదే. ఉబ్బసమునకు సరియైన శాస్త్రయుక్తమైన మందు యదే అని అందరికీ తెలిసినదే. చక్కగా డిస్కం అవుతుంది. క్రమక్రమంగా ఆరోగ్యం చేరుతుంది. డిజిరిటివులు జలపడుతవి. ఉబ్బసం శాశ్వతంగా నివారణ మగునుమంచి తెమిస్తు అందరివద్ద 3.బా

6. బా. 12. బా. 10. పీసాలలో రు. 3/8. రు. 6/- 10/- లకు దొరకును. రేడా డాక్టర్

పురోహిత పార్థసారథి కొల్లాపూర్, యస్. యమ్. పి. గారికి వ్రాయుడు.

పురోహిత శ్యామసారి

మద్రాసు ప్రాకిస్తులు : అప్పా అండ్ కో. చెన్నై బజారు (2) కే. బాలాచంద్ అండ్ కో, 260 చెన్నై బజారులోను, (3) దాదా అండ్ కంపెనీ, నైనియప్ప నాయకావీడి; రాజమండ్రి, ఈశ్వర్ దాస్ అండ్ కో; బెజవాడ, బెజవాడ మెడికల్ స్టోర్సు; విశాఖపట్నం, వై. జాగ్ మెడికల్ స్టోర్సు; సికింద్రాబాద్, వందరిక్ అండ్ కో, సుబ్రిక్ వీడి; నెల్లూరు, పి. ఆర్. గోపాల్ బ్రదర్సు, బ్రంకురోడు; ఒంగోలు, భన్యం తరి మెడికల్ స్టోర్సు గుంటూరు, మెడికల్ అండ్ ఆస్టికల్ ఎంపోరియం; గుడివాడ, గుడివాడ మెడికల్ స్టోర్సు; ఏలూరు, రావు మెడికల్ స్టోర్సు; కాకినాడ, లక్ష్మీనారాయణ అండ్ కో; మచిలీపట్నం, మెడికల్ స్టోర్సు.

ఇనాం

కత్తిగండ్డి, క్షేపణములతో శ్లాఘింపిన సంపాదకమున, జీవితమునకు దారి.

మద్రాసు మంజరి పాఠశాల, 184 చెన్నై బజారు, మద్రాసు.

శ్రవ్యనాటిక :

అడవిల్లు

రచన : శ్రీమతి ఇల్లిందల సరస్వతి
(హైదరాబాదు రేడియోవారి సౌజన్యంతో)

పాత్రలు

1. రామారావు—శాంతభర్త.
2. కాంతమ్మ—రామారావుతల్లి.
3. శాంత—రామారావుభార్య.
4. గోవిందమ్మ—పొరుగింటి ఆమె
5. కమల—శాంతా, రామారావుల కూతురు.
6. లేడీ డాక్టరు.
7. సిస్టరు.
8. ఆయా.

} ప్రసూతి వైద్యశాలలోనివారు.

[రామారావుగారి యిల్లు. మధ్యాహ్నము రెండుగంటల సమయము. రామారావుతల్లి కాంతమ్మ, పొరుగింటి గోవిందమ్మ ప్రవేశము.]

గోవిం. ఏమండీ కాంతమ్మగారూ! కోడలికి ఏడవ నెల వచ్చిందా?

కాం. ఆ! మొన్నటి. ఆ మా వా స్య కే రచ్చింది.

గోవిం. ఆయితే పురిటికి పుట్టింటికి పంపటమా? మూడో పురుడు పుట్టింట్లో పోసుకొస్తాడంటారే?

కాం. మరే. ఇక్కడ పురుడుపోసుకోవటానికి ఏ లుండవద్దా? కూర్చోపెట్టి చాకిరి ఎవరు చేస్తారు?

గోవిం. ఎన్ని అనుకున్నా తప్పకుండా ఏమిటి? మేనమామ లున్నవాళ్లు మూడవపురిటికి తీసుకొనివెళ్లరు. మీరే ఏదో మర్యాద దక్కించుకోవాలి.

కాం. నాకు ఆ రోజుల్లో అసలే తీరదు. 'ఈసారిఅయినా వచ్చి రెండు నెలల పాటు ఉండవే అక్కయ్యా' అని మా తమ్ముడు రెండుసార్లు వచ్చాడు. రేపు ఫాల్గుణ మాస మలో వెళ్లా ముకుంటున్నాను.

గో. ఈసారి ముకుండు పుట్టాడులెండి. బొమ్మగారిచేత మడి మాన్పిస్తాడు.

కాం. అది కనబడలేదు. మగనలునె లేదాయె యింట్లో?

గో. ఈసారి తప్పకుండా ముకుండేనండోయి! నేను కళ్లున్నాను.

కాం. శాంతా! శాంతా! కాంతమ్మగారికి బొట్టు పెట్టి వెళ్లు.....ఏం చేస్తున్నావు? .....అప్పుడే కాఫీల వేళయిందీ?

కాం. అత్తయ్యా! మీ కొడుకు ఫలహారము చెయ్యమన్నార. ఏం చేసేది?

కాం. నా కేం తెలుసు? నే నేమయినా తినేదాన్నా ఏమయినా? మీకూ - మీకూ - ఏం కావాలో చేసుకొండి.

కాం. మా కేమీ అక్కలేదు. మీ కొడుకు మాటే అడుగుతున్నాను.

కాంత. అదే నేను చెప్పేదాను. 'నా కేం తెలుస్తుంది? తినేదాన్నా ఏమన్నానా' అని, గనపడిందా?

కాం. దేవా! ఈ యింట్లో చేసినా తప్పే, చేయకపోయినా తప్పే!

కాం. గొణుకోక్క - వెయ్యి సార్లు గొణుకోక్క, నీ కోసం మేము మార్తామయివ్వాలి? పట్టుకలు వివిటిలు వెలిగించి వాడికి చిప్ప చేతికివ్వాలి. ఇనపగజుల తల్లి ఇంట ప్రవేశించినదగ్గర్నుంచి ఖర్చు. ఎక్కడి డబ్బు యీ కాఫీలకు యీ సబ్బులకు చాలటం లేదు. రామ రామ! వెనకటి రోజుల్లో ఇల్లా ఖర్చుపెట్టే, ఇల్లు భూములు ఎల్లా ఏర్పరుచుకొనేవారు? అయ్యగారి జీతానికి సరిగ్గా అమ్మగారు ఖర్చు సిద్ధం చేస్తనే ఉండే. ఏం ముందుకు వస్తాడు మగవాడు? రెండంటే రెండే చీరలు మా రోజుల్లో. నేను కాపరానికి వచ్చాక, ఆయన చీరలు

తీసుకొనిరా నని వేచిపడే, మా అమ్మగారింటి నుంచి చాటుగా తెప్పించుకునేదాన్ని! ఈకాలమువాళ్లకు ఎన్ని పెట్టెలున్నా చాలవు బట్టలకు.

(తలుపు కొట్టిన చప్పుడు.)

ఎవరూ? ఎవరూ తలుపు కొట్టింది?

రా. నేనేనే ఆమ్మా. తలుపు తియ్యి.

కాం. తొందరగా వచ్చావు? నాలుకే అయింది.

రా. పని తొందరగా అయిందమ్మా. వచ్చాను. పాపా! పాపా! పిల్లలు లేరా ఆమ్మా? కమల ఎక్కడికి వెలింది?

కాం. ఎక్కడికి వెళ్లారో? వాళ్ళకి కాలం ఒకచోట నిలిస్తేనా? పాడు పెంపకము! కుదురా ఏమన్నానా?

రా. శాంతా! శాంతా! పిల్ల లేరీ?

కాం. ఆ. వస్తున్నా, పెద్దపిల్లకు జ్వరము వచ్చినట్లుంది. గదిలో పడుకున్నది. చిన్నపిల్ల వంటయింట్లో ఉన్నది.

రా. జ్వరం వచ్చిందా? ముందు కాఫీ యివ్వు. ముందు తీసుకొనివస్తా.

* * *

2 వ రంగము

[రామారావుతల్లి కాంతమ్మ కోడలికి పురుడుపోయటానికి అంగీకరించదు. శాంత పుట్టింటికి వెళ్ళి పురుడు పోసుకొని వస్తుంది. అది భాద్రపదమాసము. శుద్ధపాడ్యమి. రామారావు తల్లి కాంతమ్మ, రామారావు, భార్య శాంత, కూతురు కమల ప్రవేశము.]

క. నాన్నా! నాన్నా! వాళ్ల గోపాలుకి బట్టలు కుట్టించారు నాన్నా! వినాయకుడి పూజ చేసుకుంటాడట. వాళ్ళ బామ్మ పట్టుచొక్కా కుట్టించింది శాన్నా.

రా. (చిరాకుతో) ఎవరింట్లోనే అబ్బా! ఒకటే వేపుకు తింటున్నావు.

క. వాళ్ళింట్లో నాన్నా! గోవిందరావు గారి గోపాలుకి నాన్నా! కొత్తబట్టలు కుట్టించారు. నేనుకూడా వినాయకుణ్ణి పెట్టుకుంటాను. పూజ చేసుకుంటాను. బామ్మా! ఏం బామ్మా?

కాం. నీ కందుకే వినాయకుడి పూజ! మగ పిల్లలు చేసుకునే పూజ అది! మన యింట్లో మగనలునే లేకపోయే.

క. నాన్నా! నాన్నా! నేను వినాయకుడిని పెట్టుకుని పూజ చేసుకుంటాను.

రా. అవునే నీ కెందుకే వినాయకుడి పూజ!

క. ఆమ్మా! ఆమ్మా!

కాం. ఆ. వస్తున్నా ఏమిటే కమలా?

క. ఆమ్మా! నేను వినాయకుడిని పెట్టుకోవద్దుటే! నేను కూడా పూజ చేసుకుంటానే ఆమ్మా! నేను చేసుకోకూడదట మాడవే ఆమ్మా!

కాం. అత్తయ్యా! మన కమలచేత వినా

యకుడిని పెట్టేదామా? చిన్నపిల్ల లేం కూర్చుంటారుగాని కమలే సరదా పడుతున్నది. అత్తయ్యా! ఏ మంటారు? పెట్టిన బాగుండమా? మరి యివ్వేళనుచే ఏర్పాట్లు చేసుకోవాలి దానికి కొత్తబట్టలు కుట్టించాలి. ఇట్లు కడిగించాలి. నా మామలు తెప్పించాలి. ఏ మంటారు అత్తయ్యా!

కాం. ఏమోనమ్మా నా కేమీ తెలియదు. నీ పిల్లలచేత వినాయకుణ్ణి పెట్టుస్తావో, పీరాంజయుల్నే పెట్టుస్తావో! మీ రిద్దరూ ఆలోచించుకోండి.

కాం. కా. దత్తయ్యా! నిరుకు వినాయక చవితి పురుట్లో వచ్చింది. ముందటేడు కమలకు జ్వరము వచ్చిందాయోను. మరి ఈ ఏడు పెట్టేదామా? ఏ మంటారు? పాపం! అది ఎంతో సరదాపడుతోంది.

కాం. ఏమిటే మరి? కాస్త గ్రహించుకుంటావేమోనని చూస్తే మరి అజ్ఞానాన పడి పోతున్నావేం? ఆడపిల్లలచేత వినాయకుణ్ణి పెట్టించగా ఎక్కడయినా చూశావా?

కాం. అత్తయ్యా! మేము చిన్నప్పుడు పూజచేసుకున్నాంగా మరి?

కాం. నిన్ను కూర్చోపెట్టి వినాయకుణ్ణి పెట్టించారా వాళ్లు? మగపిల్ల లంటే వాళ్లచేత పెట్టుస్తారు. ఆడపిల్లలు వాళ్లతోకూడా పూజ చేసుకుంటారు.

కాం. అయితే, ఏమండీ! మీరు వినాయకుడిని పెట్టుకోండి. కమల సరదాపడుతోంది. పూజ చేస్తా నని అప్పటినుంచీ ఏమిసిపింది.

రా. నాకు వినాయకుడిని పెట్టుకుని పూజ చేసుకోటానికి తీరికా సరదా లేదు. నేనేం చిన్నపిల్లవాణ్ణి అనుకున్నానా? బాగా నే ఉంది నీ సరదా - దాని సరదా! ఉత్తదండగ మారి వ్యవహారము!

కాం. దండగ ఏమిటి మరి? పిల్లల సరదా లన్నీ దండగన్నమాట! ఇది మరి బాగుంది. దానికి కొత్తబట్టలు కుట్టించాలి.

కాం. కుట్టించవూ మరి! ఆడసంతానానికి తోడు-కోరికలు! సరదాలు! తగునమ్మా అంటూ.....ముగ్గు రాడెల్లలు వరుసగా. ఎన్ని గొనులని కుట్టిస్తారు? ఇంకా వాడు కాబట్టి సరిపోయింది. అడుగుతోంది పైగా బట్టలుట బట్టలు! మొన్న నేకదూ కుట్టించింది? మళ్ళీ ఇప్పుడు కుట్టించ మంటున్నావు? గా...గుం...ది!

క. ఆమ్మా! ఆయితే పెట్టించవుటే వినాయకుణ్ణి? ఆమ్మా! ఏమే?

కాం. ఆయితే ఆడపిల్లలకు సరదా లుండకూడదు - ఆడపిల్లల తల్లికి సంతోష ముండకూడదన్నమాట! అంతేనా మీ యిద్దరి తీర్మానము?...సరే...ఏం చేస్తాను?...నా చేతిలో ఏమున్నదికనుక?...కమలా రా తల్లీ! నీకు వినాయకుడి పూజ చేసుకోవాలని ఉంటే.....వాళ్ల గోపాలుడి దగ్గర కూర్చుని చేసుకోఆమ్మా! నాకు ఎంత సరదా ఉన్నా.....ఏం చెయ్యగలను?

(ఆడబ్రతుకే మధురం...రీకాబ్దు.)

అయ్యో! బ్రతుకు బాగానే ఉంది. మధురంబ! (ఆవేశంతో) ఆడబ్రతుకు దుర్భరము! దౌర్భాగ్యము!

* * *

3 వ రంగము

[రామారావుయిల్లు. ఒకనాటి ఉదయము ఎనిమిదిగంటలకు - రామారావు - శాంత]

రా. నా బట్టలన్నీ ఏమయినాయి? నేను తొందరగా ఆఫీసుకు వెళ్లాలి. తొమ్మిదింటికి వంట కావాలి.

కాం. మీ బట్టలు కొన్ని బీరువాలో ఉన్నాయి. కొన్ని బుట్టలో ఉన్నాయి, అవుగో! Coat stand మీద ఉన్నాయి. వంట తొందరగా ఎట్లా అవుతుందబ్బా! చిన్నపిల్లకు జ్వరం. చెయ్యిదిగటమే లేదు రాత్రినుంచి.

రా. అక్కడ పడేసి చెయ్యాలి. లోకం లో అందరూ పిల్లలకు జ్వరం వస్తే వంటలు భోజనాలు మానేస్తున్నారా? మన ఘటాలన్నీ గట్టి వేతే.

కాం. పసిపిల్లండీ. జ్వరం ఎక్కడగా ఉంది. ఒక్క తెలియకుండా పడుకొని ఉంది.

ఈపూటను కాస్త అత్తయ్య.....చేస్తే... బాగుండును. మడితో కావలసాచ్చే మరి! పిల్లను ముట్టుకోవటానికి పీలు లేదాయెను. ఈపూట కొక్కసారి.....అత్తయ్య..... చేస్తే బాగుండును.

రా. ఆమె పెద్ద దయింది, నీకూ - నీపిల్లలకూ చేయటానికి ఓరిక కావద్దా? నీ పిల్లలకు ఏం ఫరవాలేదు. సరేనా? వెళ్లు - మడికట్టుకోవటానికి.

కాం. ఎంత కరిసులండీ! పసిపిల్లకు జ్వరము వస్తే కనికరము లేనివాళ్లను ఈ యింట్లో మిమ్మల్నే చూస్తున్నాను. రామ రామ. ఇంత నిర్దయ - ఆడపిల్లలనా? ఎంత నీచము ఆడపిల్లలంటే? పిల్ల ఆడపిల్లగాని కన్నకడుపుగదండీ! మనసులో లేకపోయినా లోకానికయినా వెరవద్దా?

కాం. ఏమిటే అప్పటినుంచీ ఆ గదిలోకి వినపడుతోంది నీ ఉపన్యాసము! నీవు చేసే సంశరక్షణకు - మాకు దయాదాక్షిణ్యాలు లేకపోయినవేం? చాతే! పెద్దపెద్ద కథలు చెప్పవచ్చావు! ఇంటినిండా ఆడసజ్జ! ఛీ! అంతా ఆడమళ్లయ్యారు!

* * *

౪ వ రంగము

[అందరూ ఆడపిల్లలు పుట్టా రన్న ఎనుగుతో శాంతను పిల్లలను రామారావు, తల్లి కాంతమ్మ చాలా నిర్దాక్షిణ్యంగా చూస్తూఉంటారు. నాలుగవ పురిటికి శాంతను పుట్టింటివారు తీసుకొని వెళ్లలేదు. తల్లి బలవంతముమీద రామారావు శాంతను ప్రసూతివైద్యశాలలో చేరుస్తాడు. రాత్రి ఎనిమిది గంటల సమయము. ప్రసూతివైద్యశాలలో శాంత, సిస్టరు.]

కాం. సిస్టర్! నాకు భాగ్యసంతా పిల్లల మీదనే ఉన్నది. చిన్నపిల్ల ఏం చేస్తున్నదో? ఏడుస్తున్నదో?.....ఏమిటో అబ్బా!

సిస్టరు. ఇంట్లో మీ అత్తగారు మీ ఆయన ఉన్నారన్నావుకదా. వాళ్లు చూడరూ? చిన్నపిల్ల ఏడుస్తుంటే చూస్తూ ఊరుకుంటారా?

కాం. చూస్తూ ఊరుకోరులే. కాని అలవాటులేక పిల్లలే ఎక్కువనేపు ఉండలేరు. రెండవపిల్లకు తీవరన్యూధి. అది ఒకనాటితో నయమయ్యేది కాదు. సంవత్సరాలపర్యంతం మందు యిస్తూ ఉండాలి. నే నెక్కడున్న పది దినాలు - పది యుగాలవుతాయి. పిల్లలను నేను ఆరోగ్యంతో చూస్తానో...లేదో!

సి. ఆ దేమిటి? కామ్యకు వచ్చినప్రతి వాళ్లూ అలాగే అంటారు. 'నేను మావారిని చూస్తానో లేదో? పిల్లలను చూస్తానో లేదో' అని కళ్లనీళ్లు పెట్టుకుంటారు, తరువాత వాళ్లే, సంతోషంగా, ఆనందంగా, పుట్టిన పిల్లను తమ వాళ్లందరికీ చూపిస్తారు.

కాం. అందరివలె సామాన్యమైన బ్రతుకు కాదునాది. అలా ఉంటే దినలు ఎందుకు? మావాళ్లు అందరూ ఏవగించుకునే ఆడపిల్లల తల్లిని! నేను! నేను బాలంత నయనా చాలంత నయనా తీసుకొనవలసిన జాగ్రత్త తీసుకొనలేను.

నాపిల్లలు పసిపిల్లలయినా ఆడపిల్లలటంచేత తగిన పోషణ లేదు. దయాదాక్షిణ్యాలు మాయెడల ఎవరూమాపరు! నేను కుటుంబానికి దారి ద్రాగిన్ని ఎత్తిచూపే దుష్టగ్రహాన్ని! అందరూ అసహ్యించుకుంటూ - కంటిగించుకునే ఆడపిల్లలు నా బిడ్డలు!

సి. ఏమిటి! ఆడపిల్లలనా అప్పటినుంచీ నీవు చెప్పటము? ఎవరూ అనేది? ఈ సృష్టిలో నీ ప్రమేయం ఎంతో? ఆడపిల్లలంటే రోతా? ఎవరూ స్త్రీసృష్టిని ఏవగించుకునేవారు?

నెరసిన వెంట్రుకలను పోగొట్టండి

అయుర్వేద సువాసన తైలము, కేవలకల్యాణ నెరసిన వెంట్రుకలను, శాశ్వతముగా నల్ల వరచును, నిరపాయమైనది. ఉపయోగించి తుప్తి చెందనివారికి ధర వాసను చేయబడును. వెల రు. 2. ఎక్కువ నెరసిన రు. 3.8 పూర్తిగా నెరసిన రు. 5.

KESH KALYAN BHAWAN
P. O. Ramgarrah (100) (Hazari Bagh)

మోదరాబాదులో భీమా వ్యాపారం

ద్రవ్య సముపార్జనకి పొదుపుకి భీమాపద్ధతి(ఇన్సూరెన్సు) ఒక్కటే మేలైనదని నిస్సంకోచంగా చెప్పవచ్చును. దీనిద్వారా కష్టమృత్యువు ముంచుకురాకముందే తన స్థితిని, తనవారిస్థితిని

కాపాడుకుంటూ అదే సమయంలో ఒక సంవత్సరము చేస్తాడు. వ్యక్తి సమస్త సైతాల్ని సమన్వయించి సహకారం నెరవేరానికి భీమా ఒక్కటే ఉన్నతసాధనం. అమెరికా, బ్రిటన్ లలోనూ, యుద్ధానికి పూర్వం జర్మనీ లోనూ పారిశ్రామికభీమనాటికి భీమాకంపెనీలు చేసిన తోడ్పాటు జగద్విదితం.

భారతదేశంలో గత 20 సంవత్సరాలుగా భీమా వ్యాపారం చాలా వృద్ధిపొందింది. 200 వేల సంవత్సరము దశమన్నర విదేశీసంస్థలు ఈ వ్యాపారం చేస్తున్నాయి. మోదరాబాద్ లో ఇటీవలనే ఈ వ్యాపారం పెరుగుతోంది. దాదాపు 50 సంస్థలు కాఖులు మోదరాబాద్ లో స్థాపించబడినాయి. దాదాపు సాలీనా రు 2 కోట్ల వ్యాపారం ఆర్జించాయి. ఇవిగాక ప్రభుత్వ భీమానిధి (ప్రభుత్వోద్యోగులకోసం మాత్రమే) ఒకటి మోదరాబాద్ కోఆపరేటివ్ ఇన్సూరెన్సు సొసైటీ ఒకటి నెలకొల్పబడినాయి. ఈ రెండూ కోటి పాతికలక్షల రూపాయలు వ్యాపారం సాలీనా చేస్తున్నాయి. ఏదో ఒకటి

[శ్రీ మాధవరావు అన్వారీ]

రెండు భీమాసంస్థలు మోదరాబాద్ లోనే ప్రారంభించబడినవి నిలిచిపోయినాయి. ఇటీవల లాయర్ ఆఫీసు హయాంలో మోదరాబాద్ కన్స్ట్రక్షన్ కంపెనీ ఆధ్వర్యంలో ఒకటి స్థాపించబడింది కాని వ్యాపారం ప్రారంభం కాలేదు.

అంటే ఇప్పుడు మోదరాబాద్ లో పుట్టి నదీ ఉన్నది ఒక్కటే. మోదరాబాద్ కోఆపరేటివ్ ఇన్సూరెన్స్ సొసైటీ లిమిటెడ్ కంపెనీ. జీవితభీమాకు మాత్రమే 14 ఏళ్లనుంచి వ్యాపారం చేస్తోంది. రు 4 కోట్లు మొత్తం చెల్లుబడి వ్యాపారం చేసింది. నాలుగుసార్లు ఆక్స్ ఫర్డ్ తనిఖీ లయినాయి. నిండుగా బోనస్సు లిచ్చింది. ఇదిగాక స్థానికమైనదని చెప్పకోతగినది అగ్ని ప్రమాద భీమా చేస్తున్న కోఆపరేటివ్ జనరల్ ఇన్సూరెన్స్ సొసైటీ ఒకటి.

భారతదేశంలో ఇతర ప్రాంతాల్లోవలెనే మోదరాబాద్ లో కూడా భీమావ్యాపారం

బస్టిలోనే ఉండిగాని పట్టణీయ లెక్కలేదు. బస్టిలోనే నా విద్యావంతులుమాత్రమే జీవితం భీమాచేస్తున్నారు. విద్యావిహీనులైనవారికి

భీమావల్ల ప్రయోజనాలు, లాభాలు తెలియవు. అదిగాక వారి ఆర్థిక మరీ స్వల్పం. గతసంవత్సరానికి అవకాశం బొత్తిగా తక్కువ. భీమా ఏజంట్లకి గ్రామాలన్నీ తిరిగి చెరుకుగా ఒకటి అరాచిన్న పాలిసీలు పట్టుకొచ్చేకంటే బస్టిలో తిరిగి తే సులువుగా పదిరెట్లు 20 రెట్లు వ్యాపారం లేవచ్చును. మోదరాబాద్ కోఆపరేటివ్ ఇన్సూరెన్స్ సొసైటీ పత్రాల్లో వ్యాపారానికి ఉపాధ్యాయుల సహాయంతో కృషి చేస్తోంది.

1. మోదరాబాద్ సంస్థానంలో ఇన్సూరెన్స్ శాసనం చాలకాలంగా లేదు. 1948 జనవరిలోనే అమలు జరిగింది. భారతప్రభుత్వంతో మోదరాబాద్ ప్రభుత్వం ఇన్సూరెన్స్ వ్యాపార సందర్భంలో పరస్పరసహాయానికి మారకాలకి ఒక ఏర్పాటు క్వరలోనే జరగనున్నది.

అలంపురం క్షేత్రము

(10 వ-పేజీ తరువాయి)

దీక్షితుడు 'లకు వేళ్ళెరాకము వేది' అని చెక్కబడి ఉంది.

అలం పూరు కథ

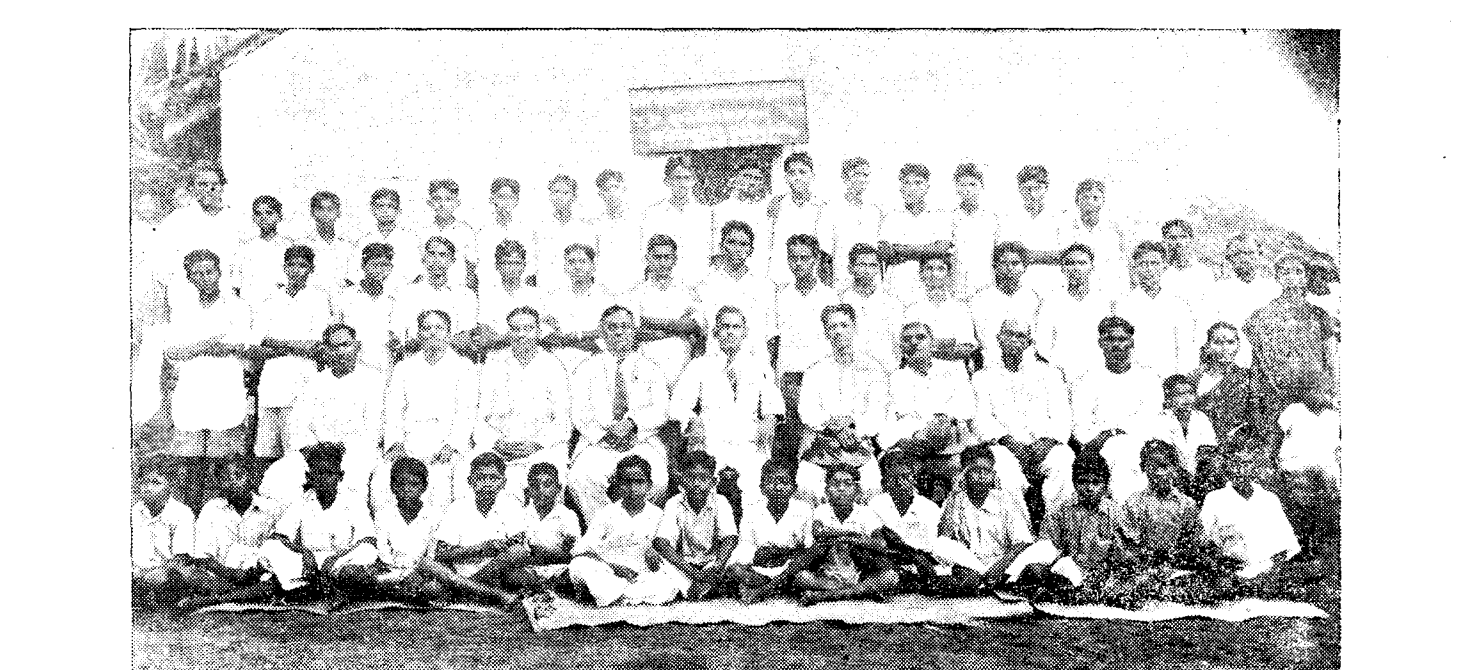
రాయచూరు, మహబూబునగరం, కర్నూలు, బల్లారిజిల్లాలలో వ్యాధిజైనుతాలు ఒకప్పుడు బాగా వ్యాప్తిచెందాయి. ఈ మతచిహ్నాలు ఈ ప్రాంతాల్లో విశేషంగా కనపడతాయి. ఉత్తరాదిలో వ్యాధిజైనుతేత్రంగా ప్రసిద్ధికెక్కిన తత్వాల ఒకటి ఉంది-అలంపూరు తాలూకాలో ఒక తక్కువల ఉంది. పంజాబులో 'హుం డేలి' అనే పురాతన గ్రామం ఉంది. అలంపూరు తాలూకాలో ఒక ఉండవల్లి ఉంది-తెడవాడదగ్గర కూడా మరొక ఉండవల్లి ఉంది, తుంగభద్రలో జోగుళాంబవాగు కలిసేచోట, ఒక జీర్ణమంటపం ఉంది. ఈ మంటపంలో అజంతా చిత్రాన్ని పోలిన ఒక శ్రీమూర్తి ఉంది. బహుశా క్రీస్తుశకం మూడవ శతాబ్దంలో అమరావతి, ధాన్యకటకాలనుంచి పాలించిన శాతవాహనరాజులు, ఈ ప్రాంతాల్ని కూడా పాలించే ఉంటారు. ఈ శాతవాహనులు వ్యాధిమతాభిమానులు.

తర్వాత జైనులుకూడా ఈ ప్రాంతంపై కొంత ప్రాబల్యం వహించి ఉంటారు. అలంపురాలయగోపురం జైనశిల్పసాంప్రదాయాలకు అనుగుణంగా ఉంటుంది. అలంపురానికి పాతిక మైళ్లదూరంలో ఉన్న పూడూరులో జైనతీర్థం కరుల శాసనాలు, విగ్రహాలు ఉన్నాయి.

జైనుల తర్వాత క్రైస్తవులు విజృంభించారు. క్రైస్తవులకు జోగుళాంబ ఆంధ్రే గిట్టలేదు కాబోలు. వారు జోగుళాంబవిగ్రహాన్ని పగల గొట్టేశారు. కాని జోగుళాంబను తిరిగి ఈ క్రైస్తవుల కంటే శక్తి కలిగిన మరొకరు పునఃప్రతిష్ఠ చేశారు.

అలయనిర్మాణకాలం సరిగ్గా తెలియదు. కాని దేవ ద్రోణి తీర్థం (ఘట్టం) లో ఉన్న శాసనప్రకారం, బాదామిచాళుక్య రాజైన విజయాదిత్యుడి ఆలయ ప్రాకారాన్ని క్రీ. శ. 704 లో కట్టించినట్లు కన్పడుతోంది. ఇక్కడ దొరికిన శాసనాల్లో కల్లా ఈ శాసనమే అతి ప్రాచీనమైనది. అయితే ఈ శాసనం చివరి భాగంలో బెంగాలీలిపి కానరావటం పరిశోధనీయమైన విశేషం.

ఆశోకుని ధర్మశాసనా శ్రీప్రాంతంలో కన్పడ్డాయి కాబట్టి, కొంతకాలంమార్వాఢీకారంలో ఉందని భావించవచ్చు. కర్నూలు బల్లారి మండలాలు మార్వాఢీశాతవాహనసామ్రాజ్యాలక్రిందకు క్రమానుగతంగా వచ్చినట్లు చరిత్ర చెబుతోంది. తర్వాత బాదామిచాళుక్యులు వచ్చారు. అనాటినుంచి ఈ ప్రాంతం కొన్ని సంవత్సరాలు కాకతీయులక్రింద, తిరిగి చాళుక్యులక్రింద,

గ్రస్తు 80 వ కేదీని శ్రీ కూర్మయ్య హరిజనబాలర వసతిగృహమందు హరిజనదినోత్సవమునందర్భమలో తీయబడిన ఛాయాపటము. పటమందు జిల్లాకలెక్టరు షేక్ మహమ్మద్, వసతిగృహవ్యవస్థాపకులు శ్రీ సక్కా చినవెంకయ్యగార్లు గలరు. (స్వ. విడి.)

కాలచుర్యులక్రింద విజయనగర రాజులక్రింద, చివరకు మహమ్మదీయులక్రింద ఉంటావచ్చింది.

కాలచుర్యరాజుల మంత్రి అయితరాజు 1353 లో బ్రహ్మేశ్వరాలయ పశ్చిమద్వారం దగ్గరకామాక్షి ఆలయాన్ని ప్రతిష్ఠించాడు. 1521 లో కృష్ణరాయలు అలంపురాన్ని సందర్శించి, ఈ ప్రాంతానికి ఒక రాజప్రతినిధిని నియమించాడు.

కామాక్షిఆలయానికి కుడివైపున షా అలీ పాదుషా అనే ముస్లిం మహాత్ముని సమాధి ఉంది. ఇదిగాక ఒక మసీదుకూడా ఉంది. సుమారు 1614 నుంచి ఈ ప్రాంతం మహమ్మదీయుల క్రింద ఉండిపోయింది.

ఈ ప్రాంతంపైన అధికారం వహిస్తూవచ్చిన వారు ఏదోరూపేణా తమ తమ మతచిహ్నాల్ని ప్రతిష్ఠించుకున్నారు. అందుకు నిదర్శనాలు విగ్రహాల్లో, కట్టడాల్లో, శాసనాల్లో చాలా వరకూ కనపడుతున్నాయి. కాని వీటి నన్నింటిని సక్రమంగా సంరక్షించేవారే కరువై పోతున్నారు. బోలెడు చారిత్రకపరిశోధన జరగాల్సిన ఈ క్షేత్రాన్ని ఆశ్రద్ధచేయటం విచారకరం.

శాసనాలు—వీరగల్లులు

అలంపురంలోఉన్న శాసనాలు, వీరగల్లులు (వీరుల మరణాన్ని తెల్పేవి) ఆంధ్రేలిహాసం లోకి ప్రత్యేకంగా ఎక్కని అనేక సంఘటనలను సూచిస్తున్నాయి. ఒక వీరగల్లులో, కాలచుర్య చక్రవర్తియైన భుజబలుల్లుని పరిపాలనలోని పదమూడోవేటియందు, మారమయ్య కొడుకు యుద్ధంలో మరణించాడని ఉంది. ఈ యుద్ధపువైనం ఇంకా తెరమరగనే ఉంది.

మరొక వీరగల్లుపై ఉన్న మూడు బొమ్మల్లో ఒకటి లకుమయ దేవునిదట. తిక్కన వ్రాసిన నిర్వచనోత్తరరామాయణ పీఠికలో "లకుమయ గురుములారికి నెత్తించిన గొనడె ఆహవానమున ఘోటకముల" అని ఉంది. అసలీ గురుమూలా రెక్కడిది?

క్రీ. శ. 1028 లో చెక్కబడిన మరొక వీరగల్లులో "జయసింహవల్లభ దండనాయకుడు" అని వ్రాయబడి ఉంది. ఈతనికి సంబంధించిన యుద్ధ షేద్, ఎందుకు జరిగిందో తెలియదు. ఇట్లే ఇంకా కొన్ని వీరగల్లులున్నాయి.

శ్రీరాములు

అలంపురతీరానికి జోగుళాంబ బ్రహ్మేశ్వరులు ముఖ్యదేవతలు. బ్రహ్మేశ్వరునికి చేసిన అభిషేకజలం ఒక్క చుక్కకూడా బయటకు పోదు. అంతర్వాహిని అయిపోతుంది.

సమీపంలో ఉన్న పాపనాశనీ తీర్థం చాలా ముఖ్యమైనది. యాత్రకు లీవోట శ్రాద్ధాదికాల్ని చేస్తారు. ఈ ఆలయావరణలో అనేక గుడులు, విగ్రహాలు ఉన్నాయి. చాలా భాగం శిథిలమై పోయినాయి.

అలంపురానికి సమీపంలో, కాశీలో వలెనే మణిక్ గిర్గాఘట్టం ఉంది. ఇక్కడ శవదహనాలు జరుగుతూ ఉంటాయి.

అలంపురక్షేత్రంలో అతి ముఖ్యమైనవి అష్ట దశతీర్థాలు. పాల్కురికి సోమన, పండితారాధ్య చరిత్రలో, శ్రీశైల వర్ణన ఘట్టమందు, శ్రీశైల పశ్చిమద్వారాన్ని బ్రహ్మేశ్వరక్షేత్రమని వర్ణించాడు. కాని సోమన ఈచోట ఏకాదశ తీర్థాలే ఉన్నట్లు వర్ణించాడు.

కాశీలోలాగే, ఈ క్షేత్రంలో కూడా

అరువదినాలుగు ఘట్టాలున్నప్పటికీ, ఇందులో చాలమటుకు శిథిలమై పోయి ఉన్నాయి.

అలంపురం

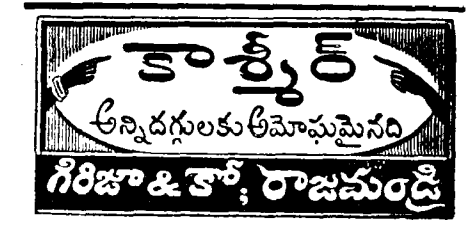
ఇంతకీ అలంపురానికి పేర్లూ వచ్చిందా? సలపురాణంలో, అలంపురంబదులు, హేమలా పురమని; కాసనాల్లో హతంపురమని, అలంపురమని పేర్కొనబడింది. ఈయకాదేవి ఎల్లమట్ట అయిందికదా - ఎల్లమట్ట హేమల అనికూడా అర్థిస్తూ ఉంటారు. హేమలాపురమే ఎల్లమపురం. ఎల్లమపురం రామరామ ఆల్లమపురం— అలంపురంగా మారి ఉంటుంది.

ఇతిహాస పరిచయం ఉన్నవాడికి అలంపురం పరమరామ పాదఘాత సోగిన మహాపురాతన క్షేత్రం. సాందర్యారాధకునికి కృష్ణా తుంగ భద్రల సంగమం మరువరాని గంభీరదృశ్యం. అంతా దర్శించతగిన క్షేత్రం.

[క్రీ. గడియారం రామకృష్ణశర్మగారి 'అలంపుర శిథిలాలు' అనే పుస్తకం ఆధారంగా—కృష్ణ.]

నారసింహలే హ్యము

బంగారు చేర్చబడినది. మేహము, నిక్కాక, నిస్పత్తవ టక్తనష్టమును హరించి బలమును కాంతిని వీర్యవృద్ధిని కలిగించు వరప్రసాదము—
ఈ ద్రవ్య రు. 3-4-0 పోన్డే 10 అ.
పి. సి. ఏ. టి కంపెనీ. పెరిడే-నెల్లూరు జిల్లా
ప్రాంచి: 7 సీను మొదలిపి. మద్రాసు.

ప్రాచీన గ్రామ సభల న్యాయ పరిపాలనము

శిక్షలు :

ఇవి ధర్మాధర్మములను, మంచిచెడ్డలను, జాతి మతాచారములను, అనుసరించి నిర్ధారించు వలన పడదు. జాతి మతాచారములలో గొన్ని యుత్తమములను మఱిగొన్ని యధమములను నని తలంచుట పొరపాటు. గుణోత్కృష్టములగున వన్నియు సుత్తములే యగును. గుణములు లేని యపు డెట్టి కులములయినను నీచములనియె చెప్పక తప్పదు. సత్సభ్యులయైనను భగవంతుడు జాతిమతాచారముల ప్రేమింపడు. అటులనే చదువునకు, జ్ఞానమునకు బరస్పర సంబంధము లేదు. చదివిన దేవానాంధ్రియనికంటె నిరక్షరాస్యుడగు జ్ఞాని యెన్నియో మడుంగులు మేలు. ఇందులకు శ్రీరామకృష్ణపరమహంస నిదర్శనము. అసత్సభ్యులగు యశోజిత్తులు సత్సభ్యులమిదానాధారపడియున్నవి. ఎట్టి కుక్కగ్రుబుద్ధి కైనసత్యాన్వేషణ మొనర్చుట యతిమార్గము. నూత్నాతి నూత్నములగు ధర్మాధర్మముల తత్వమును నిర్ధారించుకొని మన పూర్వులు గొందఱు ప్రాచీనకాలముననే కొన్ని యగ్ని పరీక్షల నేర్పాటు సేసినట్లు ధర్మశాస్త్రములు నుడువుచున్నవి. ఇట్టి పరీక్ష లెపుడు ప్రారంభింపబడి యియో చెప్పబడు కష్టము.

కాటిలియర్ శాస్త్రమున ముద్రాయితాను విర్దోషి నని సింహపరచుట కయి సాక్ష్యమున శపథమును సుపయోగింపవలెనని చెప్పబడియున్నది. సృష్టివాద్యయమునగూడ బైబిల్ పుస్తక శపథ సాక్ష్యములకే కొంత బలము కూర్చబడినది.

అపరాధి బ్రాహ్మణుడైనచో సత్సముతో నొట్టుపెట్టుకొనుచున్నాడనని చెప్పవలసినట్లును, త్రిత్రయ్యుడైనచో నాయుధాశ్రయముతో నొట్టు పెట్టుకొనవలసినట్లును, వైశ్యుడైనచో బసవులను ధాన్యములను బంగారమును మట్టి ప్రమాణము నేయవలసినట్లును, - శూద్రుడైనచో నెన్నిదంగు శముల పొడవుగలిగి యెన్నిది పలముల యెత్తు గలిగిన యింకపకణికను ఎఱుగా గాల్చిన దానిం జేత నుంచుకొనికాని, నీట మునిగికాని, వెన్నెముక భార్యపుత్రాదుల శిరములు మట్టికొని ప్రమాణము నేయవలసినట్లును, - మనవు చెప్పచున్నాడు:-

“సత్యేన శాపయే ద్విప్రంక్షత్రియం వాహ నాయుధైః గోబీజ కాంచనై ర్వైశ్యంశూద్రం సర్వైస్తు పాతకైః.” అని మనవు. అనగా సత్సము పోవుగాక! యని బ్రాహ్మణుని చేతను, వాహనాయుధములు పోవుగాక! యని త్రిత్రయ్యుని చేతను, గోబీజకాంచనములు పోవుగాక! యని వైశ్యుని చేతను, సకలపాపములు వచ్చుగాక! యని శూద్రుని చేతను, బ్రహ్మణము నేయింపవలెనని యర్థము. “బ్రాహ్మీతి బ్రాహ్మణం పృచ్ఛే త్సత్యం బ్రాహ్మీతి పార్థివం గోబీజ కాంచనై ర్వైశ్యం శూద్రం సర్వైస్తు పాతకైః” అని మనవు. అనగా జెప్పమని మాత్రము బ్రాహ్మణుని, సత్సము జెప్పమని త్రిత్రయ్యుని, గోవులు విత్తనము బంగారము విశ్వరూపులతో వైశ్యుని, సర్వపాపములతో శూద్రుని, - బ్రహ్మణము నేయింపవలెనని యర్థము.

కార్యమణో భవేద్దండో యత్రాస్యః ప్రాకృతోజనః, తత్ర రాజా భవేద్దండ్యః సహస్ర మితి ధారణా” అని..... ఇతరుడు దప్ప జేసినపుడు రాజులు దండించునో యా తప్పిదమే రాజు చేసినపుడు వేయి మడుంగులు దండనము విధించుకోవలెనని భావము. “అష్టా స్సాధ్యంతు శూద్రస్య నేయే భవతి కిల్బిపం, పోడతైవతు వైశ్యస్య ద్వాత్రింశత్ త్రిత్రయస్య” అనగా డెలియని శూద్రుడు తప్ప గావించినపుడు దండనముకంటె డెలిసిన శూద్రున కెన్నిది గుణములును, అటులనే వైశ్యునకు బదునాటు గుణములును, త్రిత్రయ్యునకు ముప్పదిరెండు గుణములును, - దండనము విధింపబడవలెనని యర్థము. “బ్రాహ్మణస్య చతుష్పత్తి స్సంపూర్ణం శత మేవవా, ద్విగుణాహి చతుష్పత్తి సద్గోవగుణ విద్ధిసః” అనగా బ్రాహ్మణున కటువది నాలుగు లేక నూలు, నూటయింకాదెన్నిది గుణములు దండన

విధింపవలయును. “కాట సాక్ష్యంతు కుర్యాణాం త్రిన్ వృణా ధార్మికో నృపః, ప్రవాసయే ద్దండ్యుత్యా బ్రాహ్మణాంస్తు వివాసయేత్” అని మనవు. అనగా నబద్ధపు సాక్ష్యము సెప్పి నందులకు త్రిత్రయ్య వైశ్యశూద్రులను శిక్షించి దేశమునుండి వెడలవడవలెననియు, బ్రాహ్మణుని శిక్షింపకుండ వెడలవడవలెననియు, “మాండ్యం ప్రాణాంతికో దండో బ్రాహ్మణస్య విధియతే, ఇతరేషాంతు వర్ణానాం దండః ప్రాణాంతికో భవేత్” అని మనవు. అనగా బ్రాహ్మణునకు మరణశిక్ష చెప్పదగినపుడు తల గొతీగించిన జాలవలయు, నితరులయినచో మరణశిక్షయే చెప్పవలెననియు, “జాతు బ్రాహ్మణం హన్యా త్వర్వపాపే వ్యస్థితం, రాష్ట్రాదేనం బహికుర్యా త్సమగ్ర భనమత్త త”మ్యుని మనవు. అనగా బ్రాహ్మణుం డభిల పాపయుక్తం డయ్యును జంపదగడనియు, వానిని సర్వస్వముతోగూడ దేశము వెడలవడవలెననియు, “సహస్రం బ్రాహ్మణో దండం దాహ్మ్యుస్తే మతే వ్రజణ్, శూద్రా యాం త్రిత్రయ విశోః, సహస్రం భవేద్దండ్యః” అని మనవు. అనగా బ్రాహ్మణుడు రక్షింపబడు చున్న త్రిత్రయ్యైశ్యశూద్రత్రిత్రయ్యుల బొందినను, అటులనే శూద్రత్రిత్రయ్యైశ్యశూద్రుల పొంది నను, - వేయి పణముల దండనము విధింపవలె ననియు, “శూద్రోగుప్త మగుప్తం వాద్యై జాతం వర్ణమావనన్, అగుప్త మంగ సర్వస్వై య్యంపం సర్వేణ హీయతే” అని మనవు. అనగా రక్షింపబడుచున్నను రక్షింపబడక పోయినను ద్విజాతిత్రిత్రయ్యైశ్యశూద్రుల బొందెనేని లింగచ్ఛేదన మను, సర్వద్రవ్యావహరణమున, గావించి సర్వ హీను నొనర్చవలెననియు, “ఉత్తమాం సేవ

శ్రీ కోన వేంకటరాయ శర్మ

మానస్త జగన్మోహ వధ మర్హతి, శుక్లం దిద్యా శ్చేన మాన స్సమా మిచ్ఛే త్పితా యది” అని మనవు. అనగా సుత్తమజాతి కన్యకను శూద్రుడు బొందెనేని జంపవలెననియు, సమానజాతి కన్య కను బొందెనేని దండికి తల మియవలె ననియు, - సర్వ మగుచున్నది. “బ్రాహ్మణస్తు త్రిత్రయే పంచాశత్” అను గౌతమధర్మ నూత్రము బ్రాహ్మణుడు త్రిత్రయ్యుని బంధించినచో శేబది నాణెము లపరాధమును, వైశ్యుని బంధించినచో ననగా గొట్టినను, దెట్టినను “తదర్థం వైశ్యే” అను గౌతమధర్మ నూత్రముంబట్టి యిటువదియైదు నాణెము లపరాధమును, శూద్రు నవమానపఱచిన “నశూద్రే కించిత్” అను గౌతమధర్మనూత్రము ననుసరించి శిక్ష దేమాత్రము లేదని తెలియుచున్నది.

మనస్మృతి సమాధ్యాయమున “గురుతప్పే భగవత్కార్యః సురాపానే సురాధ్వజః, నేయేచ శ్వపదం కార్యం బ్రహ్మహత్య శిరాఃపుమాన్” అని చెప్పబడుట మాన గురుభార్యను బొందిన వానికి లలాటము నందు దప్తలోహముచే యోనిముద్ర వైవలయు ననియు, సురాపాన మొనర్చినవానికి సురాధ్వ జాకారముగా ననగా దాశేష్మముం బలె లలాటమున ముద్రవైవలెననియు, సువర్ణస్త్రయ మొనర్చినవానికి తప్తలోహముచే సుదుట శునక పాదచిహ్నము వేయవలెననియు, బ్రహ్మహత్య జేయువానికి దప్తలోహముచే లలాటమున శిరో విహీనంబగు మొండెమును గులుకుగా నుంచవలె ననియు, “ప్రాయశ్చిత్తం తు కుర్యాణాం సర్వ వర్ణాయతో దితిమి, నాంక్య రాజ్ఞా లలాటే స్యు ర్దాహ్మ్యమాత్రమసాహసమి” అను మనుస్మృతి సమాధ్యాయమున జెప్పబడియుండుట వలన బైని డెలపబడిన మహాపాతకులకు వారి వారి వర్గచితప్రాయశ్చిత్తము సేసికొనిన యెడల దప్తలోహముచే బూర్వోక్త చిహ్నముల వేయరాదనియు, బ్రాహ్మణుడే యిట్టి మహా పాతకుల నొనర్చినచో బ్రాయశ్చిత్తంతరము

సంఘమునుండి బహుమతింపబడకయ తనకు విధించిన యపరాధ మియవలెననియు, మనః పూర్వకముగ జేసినయెడల నా బ్రాహ్మణుని ధనధాన్యాదికముల హరించి దేశమునుండి వెడల వడవలెననియు, విదితమగుచున్నది.

మనస్మృతి యష్టమాధ్యాయమున “పరదా రాభిమర్శేషు ప్రశ్నత్వన్న నృహిపతిః, ఉద్యజన కర్తృత్వం దైశ్చిన్యత్యా ప్రవాసయేత్.” “పర స్త్రియాంయోఽభివదేత్తత్రైరణ్యే వశేఽపివా, నదీనాం వాపి సంభేదే స సంగహణ మాప్ను యాత్, ఉపచారక్రియాకేలిః స్వర్గో భూమణ వాసనామ్, సహఖిల్వాసనం చైవ సర్వం సంగ హణం స్మృత”మ్యుని యందుటచే బరదారా ప్రశ్నత్వలయిన మనుష్యులకు ముక్కు జెవుల గోయుట లోసుగా గల శిక్ష లొనర్చి దేశాంతరములకు బంపవలెననియు, దీరములలో, బహు వృక్షలతాశీర్షము లయిన గ్రామబహిర్యగము లలో, అరణ్యములలో, నది సంగమశముల యందు, నిర్జన ప్రదేశముల యందు, - పశ్చిమ్నీని ఎవడు సంభోగాభిలాషముతో బల్కరించునో వానికి సంగహణము సహస్రపణదండనము విధింపవలెననియు, విదిత మగుచున్నది. పుష్ప మాళికలు మైపుత లోనగువాని సంపుటయు, బరిహాసాలింగనాదుల జేయుటయు, వస్త్రావ్య లంకార సంస్కర్ష మొనర్చుటయు, నొకే శయ్య పయిం గూరుచుండుటయు, లోనగు నేరము లకు సహస్రపణదండము విధింపవలెనని మనవు యొక్క యభిప్రాయము.

బ్రాహ్మణులే గాక త్రిత్రయ్యారులును ఇమ్యహాపాతకుల మనః పూర్వకముగ గావించి నచో, వారిని నధించవలెనని కలగు. మూలములో ‘ప్రవాసన’ మృతికలదు. వ్యాఖ్యానమున

‘ప్రవాసనమ్’ అనుపదము వధవర్యాయ మని యున్నది.

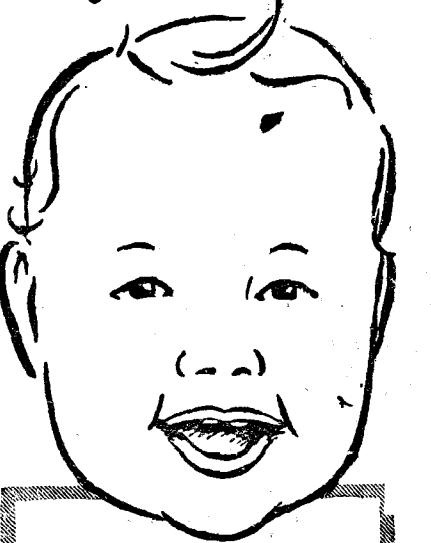
ఏ యాడుది తన విశ్వాది బంధువులు ప్రబలు లనియు, ధనికులనియు, గర్వించి భర్తను లక్ష్యము నేయచో, ఏ పడంతి పరపురుష వాంఛచే భర్తను అలక్ష్యపఱచునో, ఏ స్త్రీతా నధికసౌందర్యంతి నని తలంచి మగని లెక్క నేయచో, - యువతిని ప్రజాసమాహములో నికి గావించి వేటకుక్కలచే లీకరింపబడు శిక్ష విధించవలయును. కావుననే వ్యభిచారదోషము నకు శిక్ష 500 పణములు మొనలు వేయి పణ ములనఱకు జార్యానా వేయుటయు గలదని తెలియుచున్నది. పురుషుడే యీ తప్పిద మొనర్చినచో దగ్గ మొనర్చబడు శిక్ష విధించవలెను. నిరపరాధియే యైన నాతని గౌరవప్రపత్తులను బట్టి శిక్షయు మాఱుచుండును. సుగణతియగు బ్రాహ్మణిలో వ్యభిచరించిన వైనికుని, దృఢ కాష్ఠముల నెంచేని బరుండబెట్టి జీవ ముండగ నే దహింపబడు శిక్ష వేయవలెనని మనస్మృతి వాక్యానుచున్నది. దీనిం బట్టి వ్యభిచారవృత్తి యెంత నీచముగా రిగిణించిరో, యెంత నీతి బ్రాహ్మణుని యెంచిరో, యెంత దోష భూయిష్ట మని తలచిరో, ఆయాశిక్షల కలన కలియనగు చున్నది. హత్యకు బ్రతిహత్యయే శిక్షగా నిర్ణయింపబడవలెనని యచ్చటచ్చట గన్పట్టుచున్నది.

కొద్ది ద్రవ్యమును దొంగిలించిన యెడల జార్యానా వేయవలెననియు, నధిక ద్రవ్యాపహరణమునకు జేతని నఱవలెననియు, గలదు. తస్మరింపబడిన ద్రవ్యమును దాచిన వారు వైతము వైజెప్పిన శిక్షకే యర్హులగుదుననియు గలదు. శూద్రుడు సేసిన తప్పిదమునే బ్రాహ్మణుడు సేసిన యెడల శూద్రు డీయవలసిన జార్యానాకు నెన్నిదిగుణము లీయవలెనని నిర్ణయము కలగు. రాజు తన మీదనే యిట్టి దోష ముగో పింపబడి ఋజువైనయపుడు సామాన్య మానవు డిచ్చ జార్యానాకంటె వేయి మడుంగు లధిక

ముగా నీయవలయును. రాజకాసనముల దార్యాలు నేయుట, మంత్రుల యం దంతఃకలహముల బెంచుట, తాజయొక్క శత్రువుల ననుసరించుట, బ్రహ్మహత్య, స్త్రీహత్య, శిశుహత్య, లోనగు నేరములకు సర్వసామాన్యముగా మరణ శిక్ష విధింపబడుచుండెను. రాజద్రోహము, ద్రవ్యమును గొల్లగొట్టువారు, ప్రభుకోశమునందలి నశ్యముల నేనుంగుల నపహరించువారు, తస్మరించుటకయి దేవాలయమున బ్రవేశించువారు, - అధిక కఠినశిక్షకు బాత్రు లగుచుండిరి. తప్ప సాక్ష్యము జెప్పవారు జార్యానా విధింపబడి దేశమునుండి వెడల వడవబడుచుండిరి.

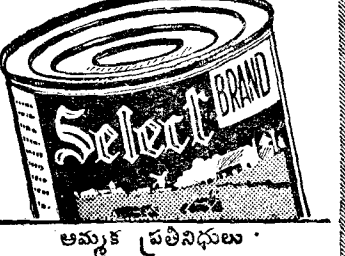
రాజబాట యందు బందిపోటు జరపువారిని, ఒక పట్టనమును గొల్లగొట్టువారిని, పాటిపోవ బ్రయత్నించువారికి దోష్ట కమిన్నకుండువారు వైతము శిక్షార్హులే! దొంగల కడ్డదగులని ద్వార పాలకులుగూడ శిక్షకు బాత్రులే! జూదమాడు వారును, జూదమాడుటకు నిల్లు నొసగినవారును, దండింపబడుచుండిరి. ప్రతిపాథంగమునకు సంబంధించిన నేరము నేయువారును దండింపబడవలసి నదే! ప్రతిపాథంగకరమగు దుర్భాషలాడిన వర్ణభేదముంబట్టి శిక్షలు విధింపబడుచుండెడివి. ఇటుగుపొలుగువారు యధార్థముగ బధిర, పం, గ్వంధు, లయ్యును వారిని నిర్ణేతుకముగ నిందించిన శిక్ష విధింపబడుచుండెను. బండను దోలునపుడు మనుష్యుడుగాని, జంతువుగాని బండిక్రింద బడి చనిపోయినచో బండితోలువాడు నేరమునకు దగినయట్లు శిక్షింపబడవలసినదే! రాజమార్గముల జెఱచువానికి జెఱుపబడిన సశమును బాగుజేయుటయ గాక కొంత ద్రవ్యమును (22 వ పేజీ చూడుడు)

అతన్ని చక్కగా పోషించండి

సెలెక్ట్

మీగడతో నిండిన తీపి చేయబడ్డ కండెన్స్ మిల్కుతోనే పోషించండి

అమృత ప్రతినిధులు
బెన్స్ అండ్ కో., లిమిటెడ్,
పి. వి. 68, మదరాసు.

సాక్షాత్ పోషకం

★ డాలర్ తో పోషకం రూపాయల మారకం విలువ తగ్గింపు

డాలర్ తో మారకం లో పోషకం విలువ, రూపాయి విలువ తగ్గించబడినాయి. ఇది వరకు పోషకం 4.08 డాలర్లకు సమానం అయి 2.80 డాలర్లకు తగ్గింది. అంటే మారకంలో విలువ నూరింట్ల 80.5 వంతులు తగ్గిందన్నమాట. పోషకం విలువ తగ్గించినవ్యవస్థను బ్రిటిష్ ఆర్థిక శాఖాధిపతి సర్ స్టాన్లీ క్రిస్టో పార్లమెంట్ లో నిక్కచ్చిగా చెప్పారేగానీ, వారు ఆంగ్లం కోలుకోడానికి స్విట్జర్లాండ్ వెళ్ళగా చూసి బెనిట్ ఆట్లీలు వ్యతిరేకంగా నిర్ణయించారు. వాషింగ్టన్ వెళ్ళేముందు క్రిస్టో ఈ నిర్ణయానికి తలొగ్గారు. పోషక చలామణి విలువ తగ్గించుకోడం తప్ప బ్రిటిష్ ఆర్థిక సమస్యను పరిష్కరించడానికి వేరే మార్గం లేదని క్రిస్టో ఇప్పుడు ప్రకటించారు. పోషకతో ముడిపెట్టుకున్న రూపాయి విలువని కూడా నూరింట్ల 80.5 వంతులు తగ్గిస్తున్నట్లు భారత ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. ద్రవ్యమార్కంలో ఈ మార్పులు తెచ్చుకోడానికి వీలుగానూ, ఈలోగా అంచనాలు మీద కోట్లు గడించే పెద్దలు మార్కెట్టున తలకిందులు చెయ్యకుండా కాపాడానికి 19, 20, 21 తేదీలు బాంకులకి, ట్రేజరీకి ఇతర ద్రవ్యవ్యాపార సంస్థలకి సెల్లు ఇచ్చే వారు. బ్రిటిష్ వ్యాపారం పైన ఆధారపడి ఉన్న ఐర్లాండ్, డెన్మార్క్, న్యూజీలాండ్, ఆస్ట్రేలియా, నార్వే, ఇస్రాయల్ ఈజిప్టు మొదలైన దేశాలన్నీ కూడా తమ తమ ద్రవ్య ప్రమాణాల మూల్యాన్ని నూరింట్ల 80.5 వంతులు తగ్గించాయి.

దీనివల్ల ముందుగా కలిగే ఫలిత మేమిటంటే బ్రిటిష్ లో రొట్టె ఖరీదు నాలుగున్నర పెన్నీల నుంచి ఆరు పెన్నీలకు పెరుగుతుంది. మనకి అమెరికా నుంచి వచ్చే పొద్దులు, స్పృలు, టూత్ పేస్టులు, ప్లాస్టిక్ దువ్వెన్నలు, విద్యుచ్ఛక్తి వస్తుసామగ్రి, యంత్రపరికరాలు, కెనడా నుంచి వచ్చే గోధుమ, కాగితం మొదలైన వస్తువుల ధరలు పెరిగిపోతాయి.

ఈ మార్పువల్ల ప్రపంచ వాణిజ్యం పోలికైనా లేకుండా మారిపోతుందనీ, విపరీత ఫలితాలు కలుగవచ్చుననీ కొందరు నిపుణు లంటున్నారు. బంగారం ధర నూరింట్ల దాదాపు 45 వంతులు పెరుగుతుంది.

మనదేశంలో క్రమంగా వస్తువుల ధరలు పెరిగే అవకాశం ఉంది.

ప్రపంచ ప్రపంచ సంగ్రామానికి పూర్వం ప్రపంచ వాణిజ్యంలో బ్రిటిష్ ఏకచ్ఛత్రాధి పత్యం చలాయించింది. మొదటి యుద్ధంలో దెబ్బ తిన్నది. అమెరికా డాలర్, జర్మనీ మార్కు జపాన్ యెన్ బ్రిటిష్ పోషకం పోటీ చేశాయి. కొన్ని దేశాల్లో వ్యాపారంలో బ్రిటిష్ మీద దెబ్బ తీశాయి. భారతదేశంలో అమెరికాలో బ్రిటిష్ ప్రాబల్యం కొంత తగ్గింది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధంలో ఉన్నది కూడా పోయింది. అమెరికా డాలర్ ఇప్పుడు ప్రపంచ వాణిజ్యాన్ని ఏలుతోంది. వస్తూన్న తిబలన్నీ బట్టి వివిధ దేశాల ద్రవ్య చలామణి బలం ఆధారపడి ఉంటుంది. రెండో ప్రపంచ యుద్ధంలో మిగతా యూరోపియన్ దేశాల్లో ఉత్పత్తి ప్రమాణం కూలి పోయింది. అమెరికాలో ఉత్పత్తి బలం విపరీతంగా పెరిగిపోయింది.

ఇప్పుడు అమెరికాలో ఏదేశం వ్యాపారం చూసినా ఒకే సిటిలో ఉంది. అమెరికా పంపించే వస్తువుల మొత్తం విలువ అధికం. అమె

సర్ స్టాన్లీ క్రిస్టో

రికా దిగుమతి చేసుకునే వస్తువుల మొత్తం విలువ తక్కువ. ఈ ఎగుమతి దిగుమతి వ్యాపారాల్లో అన్ని దేశాలూ అమెరికాకి బాకీపడి ఉన్నాయి. ఈ బాకీ నానాటికీ పెరిగిపోతోంది. బ్రిటిష్ ఈ బాకీని తగ్గించాలని కేతవిధాల ప్రయత్నించింది. అమెరికా నుంచి బ్రిటిష్ తెచ్చుకునే వస్తు సామగ్రిలో ఆహార పదార్థాలు అధికం. అది తగ్గించుకోడానికి వీలేదు. అందువల్ల బాకీ తీర్చాలంటే బ్రిటిష్ వస్తువుల్ని అమెరికాకి ఇంకా అధికంగా ఎగుమతి చెయ్యాలి. దేశంలో వస్తూన్న తిబి పెంచడానికి అన్ని విధాలా కృషి చేశారు. యుద్ధ కాలంలో బ్రిటిష్ పరిశ్రమలు ఎంత దెబ్బ తిన్నప్పటికీ తిరిగి వస్తూన్న తిబి కోలుకోవడంలో మిగతా యూరోపియన్ దేశాలకంటే ముందు సాధించగలిగింది. యుద్ధానికి పూర్వం గల ఉత్పత్తి ప్రమాణం పైన కూడా నూరింట్ల 50 వంతులు ఇప్పుడు అధికంగా ఉత్పత్తి చెయ్యగలుగుతోంది. ఇంత స్వల్ప కాలంలో ఇంతగా కోలుకోగలిగిన దేశం మరొకటి లేదు. (అమెరికా సంగతి వేరు. యుద్ధ కాలంలో దెబ్బ తగలనూ లేదు. వస్తూన్న తిబి పెరిగింది. ఇప్పటికి ఇంకా పెరుగుతూనే వుంది.)

అయితే ఉత్పత్తి వృద్ధి అయిందేగానీ అమెరికా దేశానికి ఎగుమతి మాత్రం అంతగా పెరగలేదు. డాలర్ చలామణి దేశాలు తప్ప తదితర దేశాలకి మాత్రం ఎగుమతి అధిక మయింది. వానివల్ల బ్రిటిష్ డాలర్ మారకం కొరత తీరదు. మిగతా దేశాలతో నైనా వరకంలో పోటీవల్ల వారి ఎగుమతి వాణిజ్యం పెరగలేదు. వాణిజ్య పుటాడంబడికలవల్ల పెరిగింది. దీనికి బ్రిటిష్ వస్తువుల ధరలు అధికంగా ఉండడం, అమెరికాలో రవానా సుంకాలు, పారిశ్రామిక వస్తు వాణిజ్య సుంకాలు భారంగా ఉండడం కారణాలు.

బ్రిటిష్ ఆర్థిక సమస్యకి, మిగతా దేశాల ఆర్థిక సమస్యకి ఒక ముఖ్యమైన వ్యత్యాసం ఉంది. బ్రిటిష్ వస్తూన్న తిబి ప్రమాణం పెరిగింది. బ్రిటిష్ దిగుమతి చేసుకోవలసిన వస్తు సామగ్రికి సమానంగా తన వస్తువుల్ని ఎగుమతి చేసుకోగల ఉత్పత్తి ప్రమాణం ఉంది. అయితే ఉత్పత్తికి ఖర్చు లెక్కపై, వస్తువుల ధరలు అధికంగా ఉండి, మిగతా దేశాలతో పోటీ చెయ్యలేక పోతోంది. పోటీ చెయ్యగలిగే పక్షంలో బ్రిటిష్ తన వస్తువుల్ని అమెరికా తన కొనవలసిన వస్తువులకి కొద్ది తేడాలో చెల్లుబడి పెట్టుకోగల స్థితిలోకి

వచ్చింది. మిగతా దేశాల్లో ఇంకా ఉత్పత్తి బలం అంతవరకూ పెరగలేదు. అందువల్ల బ్రిటిష్ సమస్య ఉత్పత్తి ఖర్చులు తగ్గించుకోవడంలో పరిష్కార మవుతుంది. మిగతా దేశాలు ఉత్పత్తి ప్రమాణాన్ని వృద్ధి పరుచుకోవాలి. ఖర్చు తగ్గించుకోవాలి. భారతదేశం ఈ తరహాలో చేరవలసింది.

పైన చెప్పినట్లు బ్రిటిష్ ఆర్థిక సమస్యకి నూలంగా రెండు కారణాలున్నాయి. వస్తువుల ధరలు, అమెరికా నుంకాలు. అమెరికా నుంకాలు తగ్గించుకోనిదాకీ త్వరలో తన చర్యలు తీసుకోగలదనీ, కాంట్రాక్టు ఒక శాసనం ప్రవేశ పెట్టగలదనీ వాషింగ్టన్ సమావేశంలో అంగీకరించింది.

ఇంక బ్రిటిష్ వస్తువుల ధరల సమస్య ఉంది. ఈ ధరలు తగ్గాలంటే ముడి వస్తువుల ధరలు, కార్మికుల జీతాలు తగ్గాలి. ముడి వస్తువుల ధరలు తగ్గించడం సులువు గాదు. బ్రిటిష్ తన పరిశ్రమలకి అవసరమైన ముడి పదార్థాలని చాలవరకు వలస దేశాల నుంచి తెచ్చుకుంటుంది. యుద్ధానంతరం అన్ని దేశాల్లోనూ వస్తువుల ధరలు ఇంకా పెరుగుతున్నాయేగానీ ఎక్కడా తగ్గడం లేదు. ముడి వస్తువుల ఉత్పత్తి బాగా పెరిగితేగానీ వాని ధరలు తగ్గవు. ఆ సూచనలు వలస రాజ్యాల్లో కనిపించడం లేదు. ప్రస్తుతానికి ముడి వస్తువుల ధరలు తగ్గించడం అసాధ్యమని అనుభవం వల్ల తెలిసినట్లుంది.

కార్మికుల జీతాలు తగ్గించడం అంతకంటే ఆసంభవం. తగ్గిస్తే మళ్ళీ ఎన్నికల్లో కార్మిక పక్ష ప్రభుత్వం కలుపు సంచేపంలో పడుతుంది. ఇప్పటికే కార్మికుల అసంతృప్తి బ్రిటిష్ ప్రభుత్వానికి పెద్ద సమస్యగా ఉంది. ప్రభుత్వం కార్మికుల పక్షాన ఉండే అయినా సమ్మెలు జరుగుతూనే ఉన్నాయి.

ఇంక మిగిలినదల్లా ఒక్కటే మార్గం. పోషక విలువ తగ్గించడం. దీనివల్ల ఇప్పుడు అమెరికాలో బ్రిటిష్ వస్తువులు పోటీ చెయ్యగల అవకాశం లభిస్తుంది. బ్రిటిష్ అమెరికాలో వ్యాపారంలో భర్తీ చెయ్యవలసిన లోపం దాదాపు నూరింట్ల 25 వంతులు. బ్రిటిష్ ఉత్పత్తి వృద్ధి అయినది నూరింట్ల 50 వంతులు. అమెరికా రవానా సుంకాలు పారిశ్రామిక వస్తు వాణిజ్య సుంకాలు తగ్గించడంతో బ్రిటిష్ డాలర్ లోపాన్ని తీర్చుకోవడం సులభం కాగలదు. దీనివల్ల బ్రిటిష్ తన సరుకుల్ని ఇండియా మొదలైన దేశాలకు ఎగుమతి చెయ్యడం తగ్గించి అమెరికా నుంచి పోషకం తెచ్చుకుంటుంది. మనదేశంలోనూ ఇతర డెవలప్ మెంట్ దేశాల్లోనూ బ్రిటిష్ వస్తువుల ధరలు ఎక్కువ వాతాయి. (పోషక రూపాయిల మధ్య మారకం రేటు మారలేదు కాబట్టి.)

పోషక విలువ తగ్గించడం వల్ల బ్రిటిష్ ఆర్థిక సమస్య 1952 లో పరిష్కారం కాగలదని అంచనా వేశారు. పరిస్థితులు అనుకూలమైతే సవ్యంగా ఉంటే అది సులభ సాధ్యమే.

కానీ మన దేశంలో పరిస్థితులు విరుద్ధంగా పరివర్తన చెందగల ప్రమాదం ఉంది. మన దేశంలో వస్తూన్న తిబి వృద్ధి కావాలంటే పరిశ్రమ ఖర్చుదీకీ, వ్యవసాయ ఖర్చుదీకీ ఇంకా ఎంతో కృషి జరుగవలసి ఉంది. మన పరిశ్రమలకి యంత్రపరికరాలు చాలావరకు అమెరికా నుంచి అంతకు తక్కువగా బ్రిటిష్ నుంచి కనడా నుంచి రావాలి. మనకి విలువ తగ్గింపుని బ్రిటిష్ ఎటూ గాని వేరే తెచ్చి పెట్టారు. వస్తూన్న తిబి

అట్లీ

కృషి చెయ్యాలంటే భారీ యంత్రాలు, పరికరాలు అమెరికా నుంచి తెచ్చుకోవలసి వస్తాయి ఆహారం అమెరికా నుంచి రావాలి.

భారతదేశానికి అన్యాయం

అమెరికాలో వ్యాపారంలో మనదేశం కూడా దాదాపు నూరింట్ల 20 వంతులు బాకీ ఉంటుంది. ఈ బాకీని భర్తీ చేసుకోవాలంటే వస్తూన్న తిబి వృద్ధి కావాలి. యంత్రపరికరాల ఖరీదు పెరిగిపోతుంది. తేయాకు, నార, మైకా, మంగనీస్, వస్త్రాల సరుకుల ఎగుమతి ఎంత వృద్ధి చేయాలన్నా ఈ లోపాన్ని భర్తీ చెయ్యగల బలం ఇప్పుడు లేదు. ఇప్పుడు విలువ తగ్గించినందువల్ల ఉత్పత్తి వృద్ధికి తోడ్పడే సంగతిలా ఉన్నా, యంత్రపరికరాల ధరలు పెంచుచేసినందువల్ల కొత్త పరిశ్రమల స్థాపనకూ, పాత పరిశ్రమల అభివృద్ధికి ఆటంకం మేర్పడుతుంది. మరొకవైపున బ్రిటిష్ వస్తువులు అమెరికా నుంచి తిరుగుతాయి కాబట్టి వాని ధరలు పెంచు కాగలవు. ఇన్నీ కలిపి మనదేశంలో వస్తువుల ధరల్ని పెంచే అవకాశం ఉంది.

అమెరికాలో బ్రిటిష్ వస్తువుల పోటీ ఎక్కువై అమెరికా సరుకుల గిరాకీ తగ్గడంతో వాని ధరలు కూడా కొద్దిగా తగ్గల అవకాశం ఉన్నమాట నిజమే. కానీ ఆ తగ్గుదలని ఇప్పటి డాలర్ విలువ పెరుగుదలతో పోలిస్తే అల్పంగా ఉంటుంది.

వ్యాపారంలో అమెరికా దేశానికి అన్ని దేశాలూ బాకీపడి ఉన్నందువల్ల ఇప్పటికే అదే దేశాలు అమెరికా నుంచి దిగుమతి చేసే సరుకుల ప్రమాణం పైన నిర్బంధాలు విధించాయి. అమెరికా నుంచే కాదు బ్రిటిష్ మొదలైన దేశాల నుంచీ కూడా చేసే దిగుమతి సరుకుల్ని మాడో వంతుకి తగ్గించడానికి భారత ప్రభుత్వం నిశ్చయించింది. లైసెన్సుల ద్వారా దిగుమతుల్ని నిర్బంధంలో పెడుతుంది. ఇలాగే చాలా దేశాలు చేస్తున్నందువల్ల అమెరికా సరుకుల గిరాకీ తగ్గవచ్చును. అమెరికా ఆర్థిక మాంద్యం రాకుండా కాపాడుకోడానికిగానీ కొత్త పద్ధతుల లబంబించవలసినవి. అమెరికా కే పెట్టుబడిదానాన్ని ఇతర దేశాలకి తరలిస్తారు. భారతదేశంలో పరిశ్రమల స్థాపన ఇప్పటికే దుష్కరంగా ఉంది. యంత్రపరికరాల ధరలు పెరిగితే మరింత దుష్కరమౌతుంది. అప్పుడు అమెరికాలో పెట్టుబడిదారులకి భారతదేశం చక్కగా పని కొస్తుంది. తమదేశంలో నిరుద్యోగం నివారించుకోడానికి వారి నిక్కడికి తరలించగలరు. అప్పుడుగానీ మనదేశంలో వస్తూన్న తిబి వృద్ధికి దోహదం కలగదు. అయితే అప్పుడు లాభాలలో చాలాభాగం పరదేశీయులపర మౌతుంది. మన దేశంలో కొంత నిరుద్యోగ బాధ తీరనా, వస్తూన్న తిబి వృద్ధి చెందినా మన ద్రవ్యాన్ని బలపరుస్తుందనే గ్యారంటీ లేదు.

భారతదేశానికి ఎగుమతి దిగుమతుల్లో వచ్చే లోపాన్ని భర్తీ చేసుకోవాలంటే, ఒక ఆర్థిక నిపుణుడు సూచించినట్లు, మన కుటీర పరిశ్ర

కులంనా కుమార్లు

“వె చెయ్యి మనదే”

[జి. యన్. సూరి]

రాజ్యాంగపరిషత్తు పుట్టికత్తువారి ఈమధ్య జరిగినంత గండరగోళం ఎప్పుడూ దాపరించలేదు. రాజభావవిషయంలో బయలుదేరిన సాంగమా, అంకెలసందర్భంలో అవతరించిన గల్లంతు నేతలపేరుకోసం తెచ్చిపెట్టుకున్న పెనుగుబాటు - ఇంత అంతా అని చెప్పటానికి వీలులేదు.

గౌరవనీయులైన సభ్యులు ఒకరి నొకరు “త్యం శుంఠ” అంటే “త్యం శుంఠ” అనుకున్నారు. మీ కింకా పాశ్చాత్యవాదమోహం పోలేదని చౌత్తరాసారులు దాక్షిణాత్యులను తూలనాడారు. మీ బుద్ధిపట్టికి హిందూ పరమేశ్వరుడూ పాశ్చాత్యుని దక్షిణాదివాడూ ఉత్తరాదివాడూ ఎత్తిపెట్టారు. సామ్రాజ్యవాదులను ఉభయపక్షాలను సుమారుచూడటానికి నానా యాతనా పడి నావలకొనని నిశ్చేష్టుడైనాడు.

సంయుక్తపరగ జాలవాళ్ళు ఉత్తరాది, మరాఠీ నాయకత్వం వహించారు. హిందీదేశతత్వం ఆవేశించింది. ద్వారపల్లభిగారితో పోటీచేసి కాశ్యపారజావిన బాబూపురుషోత్తమ దాస్ బాండ్ల ఈ మరాఠీ సర్వసేనాని వల్ల పెరిగినవాడిమాదిరి జలపాలు విడిచిస్తూ గడ్డాన్ని కంపిస్తూ రణరంగంలో వీరవిహారం చేశాడు. మహావీరత్వానికి మరాలు గజ్జకట్టి చిందులు తొక్కారు. జంపుతాళంలో మూడవకాలంలో దంపుడు సాగించారు.

నిజానికి హిందీమాట్లాడేరాష్ట్రాలు ఆటే లేవు. తూర్పు పంజాబు, గుజరాతు, మహారాష్ట్ర, బెంగాల్, అస్సాం, ఒరిస్సా, ఆంధ్ర, కేరళ, తమిళ, కర్నాటకుల మాతృభాష హిందీ ఎంతమాత్రం కాదు. యునైటెడ్ ప్రావిన్స్ వాళ్ళు పూర్తిగా హిందీవాళ్లే. బీహారు చాలవరకు వాళ్ళను అనుసరించేవాళ్లే. సెంట్రల్ ప్రావిన్స్ లో హిందీతోపాటు మహారాష్ట్రం తెలుగు కృష్ణవంశంలోనే ఉంటున్నవి. అయితే ఇంత స్వల్పసంఖ్యాకులు హిందీ రాజభాషగా ఎట్లా నిర్ణయించ గలిగారు? అనేది వింత విషయం.

మనదక్షిణదేశంలో తప్ప మిగతా రాష్ట్రాలలో బహుసాహిని అధికసంఖ్యాకులు అర్థం చేసుకోగలరు. ఇది మొదటికారణం. ఇక రెండవది. ఇప్పటిరాజభాష ఇంగ్లీషు. ఈభాషను దాక్షిణాత్యులు వశం చేసుకున్నట్లుగా ఉత్తరాదివాళ్ళు లోబరచుకోలేక పోయినారు. సామ్రాజ్యవాదులూ బాండ్ల వారు రాష్ట్రానికి ఏ ఒక రిడ్యూస్ తప్ప ఈ పాశ్చాత్య భాషను అంగీకరించలేకపోయినారు. ఫిన్లెక్ లియేట్ లో ఇంతమంది దాక్షిణాత్యులు ఉండడానికి ఇదే కారణం. దేశం మొత్తంమీద ప్రతి ఇంగ్లీషు పత్రికను నిర్వహిస్తున్నవాళ్ళు దాక్షిణాత్యులు కావడానికి ఇదే మూలకారణం. ప్రస్తుతం రాజ్యాంగపరిషత్తులో రాజ్యాంగపట్ట

నిర్మాతలుగా ఇంతమంది దాక్షిణాత్యులు ఉన్నందు కిదే కారణం.

కృష్ణులను విపరీతంగా బాధపెట్టేది చేతకాని తనమంతటిది మరొకటి లేదు. అసమర్థుడి అఘోరింపుకు అంతా పంతూ ఉండరు. ఇంగ్లీషు రాజభాషగా ఉన్నంతవరకూ ఉత్తరాదివాళ్ళకు కిందికోపు తప్పదన్న సంగతివారందరికీ పూర్తిగా తెలిసిపోయింది అందువల్ల ఏమిసంగతైనా హిందీని రాజభాషగా చేసేతిరానిని నిశ్చయించుకొని మనమీద ద్వజం ఎత్తారు. మాతృభాష హిందీ కాకపోయినా ఇంగ్లీషుమూచి బెదరిపోయే అమాంబాపతులవాళ్ళూ బాండ్ల మరాఠీ చేరిపోయినారు. చర్యలు తీవ్రరూపం దాల్చినవి. ఐనాపైసా లేల్చుకోవాలని రెండు పక్షాలవాళ్ళూ ఢిల్లీనన్నారు. రాజ్యాంగ పరిషత్ అనే మంథరపర్వతాన్ని భాషాసముద్రంలో మునించటం మొదలుపెట్టారు.

గోపాలస్వామిఅయ్యంగారు మో హిందీ పాత్ర ధరించారు. అమృతకలశం చేతపుచ్చుకొని వజ్ర చేశారు. పదిహేనేళ్ళ దాకా గూఢ నృందినీ ఇంగ్లీషుపాఠ్యాన్ని గ్రోలుతున్నారు. ఆపైన ఇది రుచించవలె తోస్తే హిందీ వచ్చుననేవిచితున్నారు. అంకెలవిషయంకూడ అంతే నన్నారు. ఈలోపుగా కావాలంటే కొన్ని విషయాలలో కొన్ని రాష్ట్రాలవాళ్ళు హిందీలోనే కార్యక్రమం సాగించుకోవచ్చునన్నారు. దేశంపేరు ఇండియా అని ఉంచుతున్నప్పటికీ భారత్ అనే ప్రత్యమ్నయం గూడ వాడవచ్చునని ఏర్పాటు చేశారు. నాయకుల పలుకుబడికల్పనైతే నేమి, మధ్యవర్తుల ఒత్తిడివల్లనే తేనేమి ఇరుపక్షాలవారూ ఇందుకు అంగీకరించారు. హిందీమరాఠీనాయకుడు బాండ్లగారు మాత్రం కోపమూర్ఛితనేత్రుడై అసెంబ్లీ కాంగ్రెసుపక్షంనుంచి విరమించుకున్నాడు గడ్డాలు జలపాలను కూడ తీసి వేస్తాడేమో చూడవలసిన విషయం.

రాజ్యాంగప్రణాళికను హిందీభాషలో తయారుచేయాలని తీర్మానించారు. దీనికర్తృత్వం మున్సి గారికి ఒప్పగించారు. తమసా ఏమిటి అంటే ఈ మున్సి గారు గుజరాతీవాడు.

హిందీలో పాండిత్యం సంపాదించి గ్రంథకర్త ననిఅనిపించుకున్నా, మాతృభాషమాత్రం హిందీ కాదు. ఇలాంటి ముఖ్యకర్తవాన్ని నిర్వహించటానికి అక్షరాలా హిందీవాడు దొరకకపోవటం హిందీవాదులకు శోచనీయంగా కనబడకమానదు.

ఈ విషయంలో హిందీభాషావాదులు పప్పులో కాలువేశారని చెప్పక తప్పదు. పదిహేనేళ్ళతరువాత ఒకవేళ ఇంగ్లీషుభాష ప్రధానభాషగా దేశం లో అంతరించినంత మాత్రాన దాక్షిణాత్యులను అంగత్రొక్కటం జరుగుతుందని వాళ్ళు అనుకున్నట్లయితే కేవలం పొరబాటుపడినట్లే నని ఖండికంగా చెప్పవేయవచ్చు. ఏమివేల్మొళ్ళనుంచి దిగుమతి అయిన పాశ్చాత్య భాష లోనే మనవాళ్ళు ఇంతగా విజృంభించ గలిగినప్పుడు ఇంత సామీప్యంగా ఉండే హిందీలో వెనకబడుతారని అనుకోటం అనివేకం. అందులో సంస్కృతం అధికంగా ఉండే హిందీని అతి స్వల్పకాలంలో బాంగ్లేయీకరించి నిర్మూలనం. పదిహేనేళ్ళ గడువు పూర్తి అయ్యేటప్పటికి దక్షిణాదివాళ్ళు ఇంగ్లీషును మించిపోయే భారణా శక్తిని హిందీలో ప్రదర్శించి తీరుతారు. ఉచ్చారణలో మనలను మించినవాళ్ళు మరొకరు లేరు. సంస్కృతభాషలో మనవారికి ఉన్నపాండిత్యం మరొకరికి లేదు. కల్పనాశక్తి, మాటలపాండిత్య, శబ్దరూపము, వ్యాకరణకట్టుబాట్లు మనకు స్వాధీనమైనట్లు ఉత్తరాదివాళ్ళు స్వాధీనం కావు. మాతృభాష గాని ఒక భాషలో ప్రజల సంపాదించినవాడికి మరొకభాషలో ప్రజల సంపాదించటం ఎంతో కులభయని శాస్త్రజ్ఞులు ఒప్పుకుంటారు.

ప్రతిభను తొక్కిపెట్టటం కులభయమైన పని గాదు. ఇంగ్లీషును బాగా వేసినంతమాత్రాన మనల్ని అణగత్రొక్కలేరు. హిందీలోనే హిందీవారికి త్వరలోనే మనం పాఠాలు చెప్పగలం. ఈలోపుగా, చవాటిలవాళ్ళు చంకలు గొట్టటం ఎంతగా తగ్గించుకుంటే ఉత్తరత్రా అంత మంచిది.

నాకబలి

(5-వ సెనే తరువాయి)

నచ్చి సరాసరి కావడిపెట్టెదవ్వు వెళ్లింది. రాఘవరావుకూడా నెంటు వెళ్ళాడు. అంతకు ముందుదాకా ఆమెకు కావడి పెట్టే తెరుస్తూ న్నస్పృహగాని పెట్టెలో బొమ్మపెట్టే తిరుగబడి నగలు డబ్బూ పడి ఉన్న తెలివిడిగాని, ఏమాత్రమూ లేదు. లేదని రాఘవ రావుకు స్పష్టంగా తెలియస్తూనే ఉంది. ఆవిడ ఇంకా పెట్టెవంక చూడటమే లేదు. రాఘవరావు ముఖంనంక చూసింది.

అతనిలో ముందుక్షణంలో కలిగిన జగుప్సా భావం ఇప్పుడతని ముఖంలో ప్రస్ఫుటం కావటం లేదు. లేదనే అతనూ భావించాడు. కాని ఆమెమాత్రం కనిపెట్టినట్లుగానే, అదుగు తూంది.

“రాఘవా! నాలాంటివాన్ని చూస్తే రోత పుట్టుందికామా!” ఆమె కన్నులలో నీరు నిండు తూంది. వణుకుతూ పెట్టె ముందర కూలబడి పోయింది.

“నా కేమీ రోత లేదు.” నిజంగా మనస్సుగా అంటున్నాననే అనకోగలిగాడు. అతని అనునయానికి ప్రాకులాడుతున్నట్లుగా,

నేటి ప్రపంచం

మల్లి వృద్ధిపరుచుకోవాలి. వ్యాపారరంగంలో భారతదేశం పరిస్థితి బ్రిటన్ పరిస్థితి కంటే అనేకవిధాల భిన్నంగా ఉంది. ఈవ్యత్యాసాల్ని గమనించి దాన్నిబట్టే డాలర్ తో మారకాన్నీ, పౌనుతోకూడా మారకాన్నీ మార్చినట్లయితే భారతదేశానికి కొంత మేలు చేశారేదే. ప్రస్తుత చర్య వలన దేశంలో వస్తువుల ధరలు పెరిగే అవకాశం ఉంది. పారిశ్రామికయజమానులు మరింత కృషిచెయ్యవలసిన అవసరం కలుగుతుంది. (సూర్యం)

ఆ జగుప్సాభావచ్ఛాయ లేమైనా మిగిలాడేమో భుజిచేడ్డా మంటున్నట్లుగా మృదువుగా పల్కరిస్తూంది.

“రాఘవా! మనకు ఇక యీ యింట్లో తెల్లనాచెందుకు వీలు లేదు. ఈ రాత్రి ఎక్కడికో వెళ్లిపోదామా!”

ఎక్కడికీ అని అతను అడుగలేదు. ఈ సంఘటనలోకూడా, కర్తవ్యభారమూ, నిర్ణయమూ, తనపై కాకుండా ఆమెపై పడటానికి, అతనికి నామదాగా ఉంది.

“ఇదేమిటి!” ఆశ్చర్యంతో ఆ నగలవంకా డబ్బునంకా పెట్టెలోకి చూసింది.

ఆమెకు అంతకుముందు అటు దృష్టి లేదని అతను అనకొన్నభావం, ప్రత్యక్ష నిజమయింది.

డబ్బూ, నగలూ, చెదురుగా పడిఉన్న నోటూ అన్నీ తీసి లెస్ పెట్టసాగింది.

“నాలుగువందల రూపాయిలూ, నగలూ ఉన్నాయి!”

అతనినంక చూసిన చావులో సంతోషమే మిగిలేమయి ఉంది. ఇందాక ఆమెకు డబ్బుపై దృష్టిలేదన్న భావం ధూమికగా, ఆమె అటు చూడలేదని అతని కనిపించింది. ఇప్పుడుడబ్బును చూసిన ఆమెముఖంలోని సంతోషం, అతనికి కష్టం కలిగించింది. ముఖం త్రిప్పుకొన్నాడు.

“రాఘవా! నూ అమ్మమ్మ నాకు మిగిల్చి డబ్బు తీసుకోటం తప్పేనా?” జాలిగా అడుగు తోంది.

తప్పుకాదు. అదే కాక ప్రస్తుతసమస్యలకు పరిష్కారంగా కనిపిస్తున్న ధనాన్ని కాదనటానికి తన ఎవరూ!

“ఛా! తప్పు కాదు” మొగంలో మందహాసం తెచ్చుకొన్నాడు.

కాని తమ యిద్దరిలో పరిష్కారాల్ని ప్రతి వల్ల ప్రాప్తిస్తూ పురుషుడైన తన అబలగా తయారవటానికి మనస్సులో బాధగానే ఉంటుంది.

“పోనీలే! ఇది ఇక్కడ వదిలేసి పోదామా?”

తెచ్చుకొన్న నవ్వు నవ్వి ఆమెను సమాధాన పరిచాడు.

* * *

ముంగిలిగడియ తీయకుండానే చొడైనపు యంచి తలుపు తాళం వేసికొని, ఊరిపాలిమేరలను చుట్టుకొంటూ, పొలాలలో బడి చుక్క పొడిచేవేళకు ముందుగానే, కాలవవద్దకు చేరుకొని, బస్సురోడ్డు చేరుకొన్నాడు.

మొదటిబస్సు వచ్చేటప్పటికే ఆరగంట దాటింది. బాగా తెల్లవారిపోతోంది.

బస్సులో ఎక్కి కూర్చున్నాడు. కాలవవద్దనే అల్లంతూరంలో హడావుడిగా ఎవరో కొందరు బయలుదేరి వస్తున్నారు. రాఘవ రావుకు మొదటిసారి కాక బయలుదేరినప్పుడు కాకీ పేటపేటలలో కనబడవచ్చే జై ప్రికి

వచ్చింది. గుండెలు కొద్దిగా దడదడలాడాయి. బస్సు బయలుదేరిన మోతలో గుండెదడ కలిసిపోయి, తగ్గిపోయింది. ఆమెమొగవంక చూచాడు. ఆమె అటూ ఇటూ చూడటం లేదు. ఈ మధ్యకాలంలో ఆ మొగంలో ఇంతమాత్రపు సంతోషచ్ఛాయలు కూడా అతను చూడలేదు.

ఉత్తమ వైవమత గ్రంథము
పండితారాధ్యచరిత్ర

వెల రూ. 5/-

(ప్ర్యాకింగు, పోస్టేజీ రూ. 1-5-0)

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథమాల

దీపావళికి టపాసులు

టోకుగను, చిల్లరగను-చైనా టపాసులు, శివకాశి మతాబు పెట్టెలు, కాకరకడ్డెలు, ఇంకా ఇతర రకముల మందు సామగ్రి అమ్మబడును. నరుకులు కొద్దిగా ఉన్నని గనుక కావలసినవారు ఆడ్డగ్గు త్వరలో సంపాదించెదము.

వివరములకు :

పి. ఆర్. నాథం అండ్ కో.,

2/285, సుబాస్ చంద్రబోస్ రోడ్డు, టి. టి. మద్రాసు.

ప్రాచీన గ్రామ సభల న్యాయ పరిపాలనము

(19-వ పేజీ తరువాయి)

మును అపరాధముక్రింద జైల్లింపవలయును. అంత రంగిక వ్యవహారములలో లంచముపేరితో ధనము గైకొను మంత్రులుగూడ దమ యావదాస్థిని గోల్పోవుచుండెడివారు. వైద్యులు సైత మనుధవజ్ఞానము లేక వ్యాధిగ్రస్తులకు బాధను గలుగ జేసినయెడల 250 పణములు మొదలు 500 పణములవఱకు నపరాధము విధింపబడుచుండి డెది. తల్లిదండ్రుల, భార్యబిడ్డల, ద్వజించి తనకు దోచినరీతి సంచరించువానికి 600 పణము లపరాధము విధింపబడవలెనని కలదు. నివాసస్థులు నమ్మునారు వెంటనే యూరినండి వెడల నడవబడుచుండిరి.

మార్కటను ప్రతి కాలమునగూడ గతినశీలు విధింపబడుచుండెడివి. వికలాంగుని జేయుట, నిందితుని తల గొట్టిగించుట, చేయి నఱకుట, ఊరు వైదలనడపుట, మొదలగు శిక్షలు విధింప బడుచుండినట్లు లగపడుచున్నది. తప్పుసాక్షులు నొసంగినందులకు గరివిశిక్ష వేయబడుచుండెను. 1/4 వెండి పణము మొదలు 1/2 వెండి పణము వఱకు విలువ గల వస్తువును దస్కరించినదో నట్టిదనుకు నాణు పణము లపరాధముగాని, తల గొట్టిగించుటగాని, ప్రవాసశిక్షగాని వేయవలె నని కాటిల్లుని యధికారమున గలదు. కొద్ది దొంగతనమునకైన సగిశిక్ష విధించుట వాడు కలో నుండెను. ఇట్టి శిక్షలు విధించుట నాగరక లక్షణము కాదని యిప్పటి వారూపింప వచ్చును గాని యిట్టి శిక్షలు విధింపబడు నను భయముచేతనే నేరములు తఱచుగ జరుగుటలే దని మెగ ప్రసీదువంటి విశేషయాత్రికులు నెప్పు చున్నారు.

సంఘపరిషత్తులమే గొప్ప శిక్షగా బరి గణింపబడుచుండెను. "భృతో నార్తే నకుర్యా ద్యోధవ్యాత్కర్మ యథోచితమ్, స దండ్యో కృష్ణలాస్యిష్టేన దేయం నాస్య తేతనమ్" అను మనుస్మృతి (సప్తమాధ్యాయము, 2వ శ్లోకము.) వచనముం బట్టి యెవడైన నొక పని జేసెదనని యొప్పికొని దుగ్ధతమొదలగు నిరోధములు లేనిదే యాపని గవ్వయై చేయకున్నచో వానికి గృహముల బంగారము నపరాధముగా విధింప వలెననియు, నతడు నేసిన పనికి గూలి యీ నక్కలులేదనియు, జెలియనచున్నది.

నీటి సదుపాయములు :

గ్రామమునందలి నీటి సదుపాయములన్నియు గ్రామసభల యధీనమున నుండెడివి. నీటిపాటు దలకయి చెఱువులు, కాల్వలు, త్రవ్వబడుచుండె డివి. అందు కాకలుగూడ నకంచుచుండినట్లు లగ పడుచున్నది. ఉత్తరమల్లూరునందలి 'వయిర మేగ' తటాకము ఆ గ్రామసభచేతనే త్రవ్వంప బడినది. ఏనుగు కంత సీగు సరఫరాకావలసి నదియు బ్రజలు నిర్వహించుకొనుచుండిరి. నీటి సదుపాయములకు వలయు మరమ్మత్తులకయి ప్రజ లందఱును విధిగా బనిచేయవలయును. గ్రామ మందలి చెఱువులు, కాల్వలు కొన్నికొన్ని చోట్ల బ్రత్యేక వ్యక్తులు ధర్మముగా నేర్పాటుచేయుచుండిరి. కొన్నితావుల గ్రామ సాముదాయక ద్రవ్యము వెచ్చించి యేర్పాటుచుండిరి. జూళయము లాండుపేరుకొని మొఱక వడినపు డా మొఱకను దీసివేయుట మరమ్మత్తు పనులలో ముఖ్యమైనది. ఇప్పుని నెఱవేఱుటకు గ్రామమునంగల యే మలకు లే విధుల వాటింప వలసినదియు, పెక్కు కాసనముల సుదాహరింప బడియున్నది.

గ్రామజనులు సేయవలసిన పనులం జేయక పోయినప్పు డా గ్రామసభవా రా పనుల దమ సొంత ద్రవ్యము వ్యయించి, పూరిచేసి చేయ వలసిన పనుల జేయకుండినందులకు వారి భూము లను శిక్షించుముగా మూడేడులవఱకు దమ స్వాధీనము నేసికొని తాము సేయించిన మర మ్మత్తుసామ్యము భర్తీ చేసికొనుచుండిరి. గడుపు దాటితరవాత వారివలన దట్టించిన నష్టని ఋర్తిక్షేపినచో వారి భూముల వారి కొప్పు జెప్పుచుండిరి. లేనియెడల నా భూములను విక్ర యించి యా ద్రవ్యమును నీటివనరుల మరమ్మత్తు కయి గ్రామనిధిలో జేర్చుచుండిరి. ఆ యేర్పాటు నుల్లంఘించినవారిని గ్రామమునకు శిక్షువులుగా బరిగణించుచుండిరి. ఇవిధముగ కాత్రపులుగ

నెన్నబడినవారు పంచాయతీ సభ్యులుగ చుండి యెడల వారిని గ్రామమునుండి బహిష్కరించు చుండిరి. ఇట్టి నీతిగతుల ననుసరించియే 'కుడి మరమ్మత్తు' అను నాచార మీ జేశమున నేర్పడి యున్నది. దీనింబట్టి గ్రామములోని జూళయ ములకు దగు మాచూలుమరమ్మత్తులు నెఱవేర్చు బ్రజలందఱు వారివారి వృత్తులనుబట్టి బదులై యుండిరిని తెలిసెడిని.

సుంకముల జెల్లింపుట :

ఎవ్వడైనను నతడు నెల్లింపవలసిన కప్పమును జెల్లింపవలెననియెడల నాతని భూమియంతయు వేలము వేయబడి యామూలమున వచ్చు ద్రవ్య మును జెఱుపుకొఱకు వెచ్చింపబడు నను నియ మముగలదు. అట్టివాని భూమి వేలము వేయబడు టయేగాక యతడు గ్రామకుంటకుడుగా బరిగణింప బడును.

చెఱువుల ద్రవ్యించుటయంగును, అందలి నాచుమట్టిని దీసివేయుటయంగును, - బ్రత్యేక వ్యక్తులు (Individuals) గూ, బంగారు రూప మున సాహాయ్య మొనర్చు విషయమును కాసన ములు చెఱుపుచున్నవి మొదటి పరాంతకుని కాసనము బ్రాహ్మణబోధులమునకయి యొక రాజకీయోద్యోగునిచే నీబడిన బంగారమును 'కావేరిపాక' గ్రామసభవా రా గ్రామచెఱు వును బాగుసేయించుటకు వ్యయించినట్లు లగపడు చున్నది.

దేవాలయముమీదగాని, మాన్యములపైగాని, యే విధమైన సుంకము లీయ నవసరము లేకుం డెను. జైనదేవాలయమునకు బప్పు లేదనియు, జనావాద్యుల మాన్యములకు బప్పు లేదనియు, గ్రామకంఠముమీద బప్పు లేదనియు, జెఱు వుంకు నీటికాల్వలకు గ్రామనాకరులకు ననగా గమసాలి, కుమ్మర, వడ్రంగి, కమ్మరి, కంచర, లోనగు వారలం పనిచేసికొను సభ్యులకు, బప్పు లేదనియు, బంచముల నివేశసభ్యులకు బప్పు విధించుటలేదనియు, గ్రామమునకు సంబంధిం చిన యుద్యానవనములమీదను, జాకలి వాండు పనిచేయు సభ్యులపైని, బప్పు లేదనియు, నొక కాసనము శిశువుచున్నది, పనుల బయలుకు, నూర్చిడిశము మొదలగు ప్రజల సాముదాయక సలములు సాముదాయపు టానులయెండి యంద ఱికు సర్వసామాన్యమైన హక్కుభుక్తుములు గలిగి యుండెను.

దేవాలయమునకు సంబంధించిన ద్రవ్యము గ్రామసభవా రితరగ్రామములకు వృద్ధుల (Interest) కొనంగి మా వృద్ధులతో సంబంధమున కగు వ్యయముల నన్నింటిని గడపుచుం డిరి. దేవాలయములో దీపారాధన మొనర్చుటకై వలయు ఘృతమునిమిత్తము భక్తులు ధన మొసం గుచుండిరి, కొన్ని గ్రామముల కీబడిన ఋణము పైని రాదగిన వృద్ధి (Interest) క్రింద నయ్యై గ్రామముల లభ్యులగు వస్తువుల నాలయమున కిచ్చుచుండిరి. కొన్ని తావుల దేవాలయపు మేళగాండ్రు కీయవలసిన వేతనముల నప్పుడెచ్చి కొనిన గ్రామసంఘములు నెల్లించుచుండెను. ఇంక కొందఱు కావలి గాయువారికి వేతనముల నిచ్చుచుండిరి. దేవాలయమున బరిచేయువారి యుద్యోగములు క్రమశః పంశపారంపర్యము లయ్యెను. ఇనాముగూములు గల నాకరు సని పోయినచో నాతని కంఠ్యులలో నా పలి జేయ గలవారుండిన దేవాలయనాకరీ సేయుచు నా యినాముభూముల ననుభవించుచుండిరి. అట్టి వంశీయులే లేనియపు డితరుల నప్పనికి నియో గించి యా మాన్యమును వారి స్వాధీనము చేసెడి వారు. ఇవిధముగ నియోగింపబడిన వారికిం గూడ వారసత్వపు హక్కు కలదు. ఈరీతి దేవాలయ నాకరుల కందఱకు 'ఇనాము' భూము లుండెడివి.

గ్రామప్రజలు టెనుపేడికు లయి పప్పుల జెల్లింపలేని దుస్థితియందుండి ప్రభువునలన బప్పుల విడుదల (Remission) పొందలేని యపుడు గ్రామసంఘములు ఋణముల దెచ్చి టెనుబాధితులకు సాహాయ్యము సేయుచుండె డివి. క్రీ. శ. 1054 వ సంవత్సరమున దక్షిణా పథమందలి యొక గ్రామమున బ్రజలు టెను పీడితులై బాధపడుచుండగా ఆ ప్రభువు పన్ను

లకు విడుదల (Remission) యాయలేదు. కాగా, ఆ గ్రామసభవారు ఆయూరి దేవాలయ మునకు దద్దాని సాముదాయకపు భూమిని దాకట్టు (Mortgage) ఉంచి దేవాలయము నకు సంబంధించిన బంగారు, వెండివస్తువుల నెఱుపు దెచ్చికొనిరి. ఈవస్తువులమీద ద్రవ్యమును ఋణము దెచ్చి గ్రామ సభ వారు తత్ప్రజలకు సాహాయ్య మొసంగిరి. తాకట్టు వెట్టిన భూములమీద బ్రతియేట వచ్చెడి యాయ మును వృద్ధి (Interest) క్రింద జెల్లించుచుండిరి.

విద్యాప్రదానమునకుగాని దేవాలయముల నిమిత్తముగాని చేయబడు దానధర్మములకు గ్రామసభవారే ధర్మకర్తలగునండి వ్యవహరించు చుండిరిని కాంచీపురము రాజధానిగా నేలిన నందివర్య కుమారుండగు నృపతుంగదేవునినాటి కాసనము (అనగా గ్రీష్మశకము 9 వ శతాబ్ది యందలిది)ను, క్రీ. శ. 1108 నాటి యాఱవ విక్రమాదిత్యుని పట్టమహిషి మలయవతీదేవికాస నమును, చెఱుపుచున్నది.

"ఏమం గ్రామత్రయం లభ్యా విద్యాస్థానాయ దత్తవాక్, మన్దాకినీం సమానూర్తి హర్మ్యవంశే సమాకులాం, సంబభౌర యథా దేవో ధూర్జటి ర్జట యుక్తయా, విద్యానదీ తథా గాథా నత్యుక్త గజాకులా, బాహు గ్రామజుషాం సానం వ్యాప్య యస్యా ద్భవస్థితా." అను కాసనశ్లోకములం బట్టి నృపతుంగదేవుని ప్రధాని తన ప్రభువు యొక్క యశుమతితో 'బాహు' గ్రామ విద్యా స్థానమునకు మూడు గ్రామములను దానమొసంగి యూ సభవారి స్వాధీన మొనర్చగా హర్మ్యవంశ సమాకులమై క్రిందికి దిగు మందాకినీప్రవంతి నెవ్వరముగ ధూర్జటి తన జటయందు నిలిపి భరిం చెనో యవ్వడువున గ్రామసభవారు పదునాలుగు గణములలోఁదం గూడెన విద్యానదీని వశపఱచి కొని కాపాడిరిని తెలియనచున్నది.

త్రిభువనములదేవ బిరుదాంచితుండగు నాఱవ విక్రమాదిత్యుని పట్టమహిషి మలయవతీ దేవి (క్రీ. శ. 1108) దండనాయకుండగు శ్రీధరయ్య విజ్ఞాపన మొనర్చగా సత్రము సాగించుటకును, బుర్రాణపరమనకై పారాణికు నేర్పఱచుటకును, బుద్ధుడయజుశ్చంద్రముల నొక్కొక యధ్యాపకుని నియమించుటకును, - 'తుంబళము' గ్రామమువలన వచ్చు నాయములో ననగా నీధామమున ముప్పది సువర్ణగద్యాణ ములు దానము సేసెనని క్రీ. శ. 1108 నాటి కాసనమువలన దెలియుచున్నది.

ఒక ఏడాదితో వచ్చిన పరివర్తనము

(6-వ పేజీ తరువాయి)

నెలకొల్పారు. వీనితోపాటు కమ్యూనిస్టుప్రచారాన్ని అరికట్టడానికి వివిధసం స్కరణలు ప్రవేశపెట్టారు. నాయకుల్లోసహా నాలుగు వేల కమ్యూనిస్టుల్ని అరెస్టుచేశారు. పారిపోవడానికి

యత్నించినవారిలో కొందరు హత్యలైనారు. సంస్థానంలోని సర్వవర్గాల ప్రజలకూ మేల చేసే పెద్ద పెద్ద సంస్కరణలనేకం ఈ సం త్తకప్రభుత్వంచేత ప్రవేశ పెట్ట బడి నాయి. వీనిలో అత్యంతప్రధానమైనది (మొట్టమొదటిది కూడా) నిజాంకు చెందిన సర్ప్ - ఇ - ఖాన్ భూముల్ని ప్రభుత్వం స్వాధీనపర్చుకొనడం.

ఈ భూములమొత్తం విస్తీర్ణత 8 వేల చు|| మై|| ఉంటుంది. అంతే, తిరువాన్కూరు సంస్థానం అంతన్నమాట. భోపాల్ కం పై అధికం, బరోడాకంపై కొంత చెంతక్కువ, సాలీనా ఈ భూములపై రుకీ కొట్టు రాబడి వచ్చేది. దీంతో ఆ సంస్థానంలో పురాతన భూస్వామ్యవిధానానికి అంతం ఆరంభమయిం దన్నమాట. ఒక్కసారిగా ఇంత భూమి ఆధు నికశిస్తువిధానంలోకి వచ్చేసింది.

ఇంక బాగీర్రా, వైగా, శివసానాల అధి పతులు నిజాంఆదర్శాన్ని పాటించవలసి ఉన్నారు. కాలపరవర్తనాన్ని గమనించి నిజాం తన ఆస్తుల్ని త్యాగంచేసి పురాతనవ్యవ స్థుని నిర్మూలించడంలో ఆదర్శం చూపారు. బాగీర్రాలోకూడా భూముల్ని సర్కారు భూముల వలెనే నిర్వహించడానికి ప్రభుత్వం బాగీర్రపరి పాలనాకాసనాని కొక ముషాయిదా తయారు చేసింది. ఈకాసనాకూర్ని సర్వవర్గాలవారు ఆమోదించారు. భూమిశిస్తుసంస్కరణలలో ఇది మరొక మెట్టు.

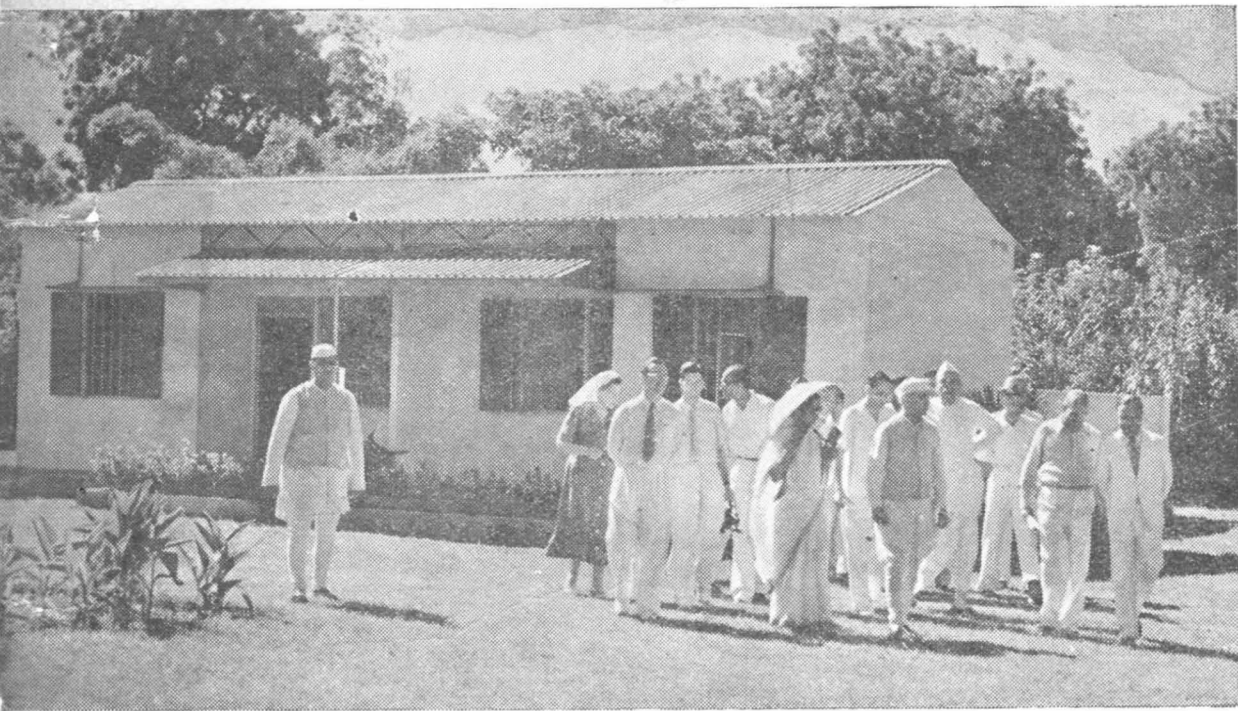
కార్మికలోకంలోకూడా నూతన శకం ప్రారంభమైంది. కార్మికశాఖ పునర్నిర్మిత మయింది. కార్మికులకు న్యాయాచితమైన వేతనాలు, సెలవు, నియామకపు మరతులు లభింప చెయ్యడానికిగాను పరిశీలన జరుగుతోంది.

నిమ్నబాతుల సమద్రవణు కాసనాలు ప్రవేశి పెట్టే తేపు ప్రభుత్వాని కుంది. అదిలాబాద్ జిల్లా మహూల్ లోని సనాతనుల ముఖ్యకేంద్ర మయిన వత్తాత్రేయదేవాలయంలోకి హరి జమల్ని ప్రవేశపెట్టారు. హరిజనులకు సంబంధిం చినంతవరకూ వివిధప్రభుత్వశాఖలచుద్ద్య సహా కారం సాధించడానికి ఒక కమిటీ నియమించ బడింది.

సంరక్షకప్రభుత్వంకర్తవ్యం ఇంకా తీరి పోలేదు. పూర్వప్రభుత్వం తెచ్చిపెట్టిన సమ స్థలు అతిక్రిష్టంగా ఉన్నాయి. వీని పూర్తిపరి ష్కారానికి వ్యవధి పట్టుకుంది. ఆయితే సంస్థా నంలో నూత్నపరిపాలనావ్యవస్థను సాగించ డానికి వునాదులు వెయ్యడానికి కృషి జోగింది. ఫ్రాన్స్ తో సమానవిస్తీర్ణం గల ఇంత పెద సంస్థానంలో భారత్పై స్వ సహాయంతో, 284 మంది భారతఅధినివేశప్రభుత్వోద్యో గులు అతిస్వల్పకాలంలోనే పరిపాలనా యంత్రాంగాన్ని పునర్నిర్మించి సహజశాంత స్థితి తెచ్చారు.

Advertisement for Kanan Devan Tea. It features a central logo with a tea plant and the text 'KANAN DEVAN TEA'. To the left, it says 'Kanan Devan Tea' and to the right, 'Quality Production'. Below the logo, it says 'సర్వోత్కృష్టమైన "కానన్ దేవన్" తేయాకు మాత్రమే త్రాగండి.' (Only the finest 'Kanan Devan' tea leaves should be consumed). At the bottom, it says 'కె. ఎ. జోషి, అనంతపురం.' (K. E. Joshi, Anantapur) and 'టోకు వ్యాపారస్తులకు విశేష సౌలభ్యము' (Special facility for wholesalers) and 'వివరములకు నేడే వ్రాయండి.' (Write today for details).

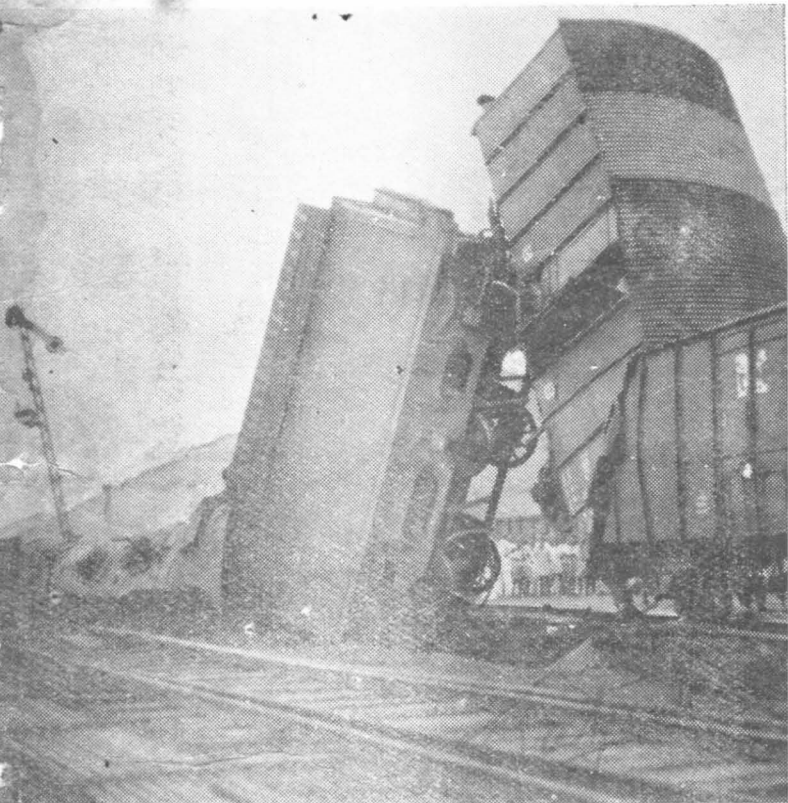

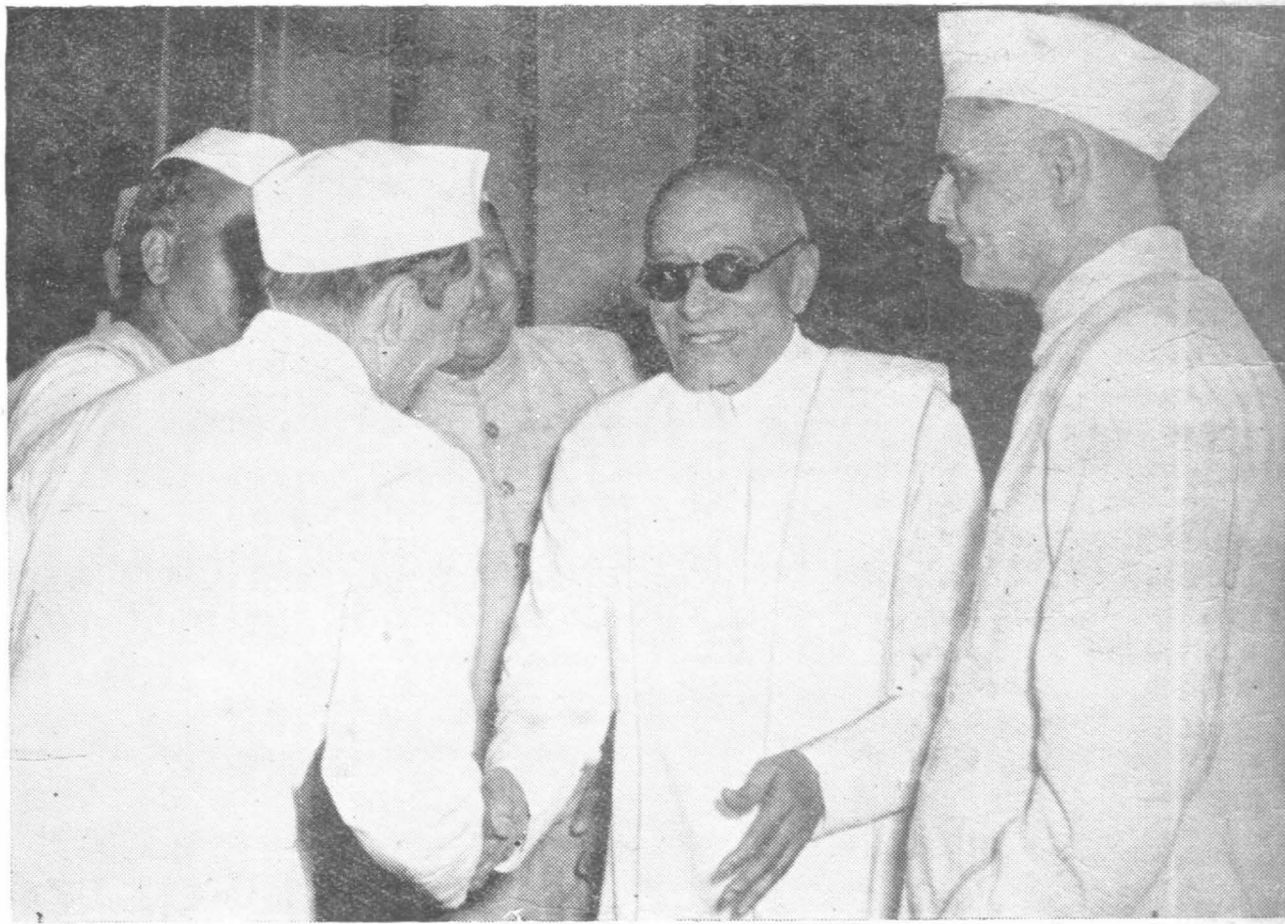
ప్రధానామాత్యుడు నెహ్రూ యు. పి. ప్రధాని గోవిందవల్లభపంతుతో కలిసి ఈ నెల 11-వ తేదీ న్యూఢిల్లీలోని ఇర్విక్ ఆస్పత్రిలో, ప్రభుత్వ గృహనిర్మాణ ఫ్యాక్టరీ టవరలో ఉత్పత్తిచేసే శ్రీఫాక్స్ టెడ్ గృహముల నమూనాలను వీక్షించారు. ఆరోగ్యశాఖమంత్రి రాజకమరీ అమృతకర్ వారికి ఆస్పత్రి ఆవరణలో వేయబడిన గృహములు ఏ విధముగ తయారు చేయబడినదీ చూపించిరి. ఈ చిత్రంలో కనపడే ఇంటి వైశాల్యము 500 చ. అడుగులు. ఇందులో రెండు గదులు, ముందు వెనక కరండాలు, వంట ఇల్లు, స్నానాలగది కక్కను వుంటవి. చుట్టూ ఆవరణకూడ కలదు.

హైదరాబాదునుంచి జైరంగాబాదుకు, మునీరాబాదుకు ఆగస్టు 27-న రేడియో టెలిఫోన్ సిస్టం ఏర్పాటుచేశారు. ఆ సిస్టమునకు హైదరాబాద్ ప్రధాని పౌరపరిపాలకుడు దత్తప్రసన్న సదాశివబాబ్లే ప్రారంభోత్సవం జరుపుతున్న దృశ్య మిది. బాబ్లే ప్రక్కన కూర్చున్నవాడు హైదరాబాద్ కమ్యూనికేషన్ శాఖ కార్యదర్శి నకేవిల్ గ్రామి.

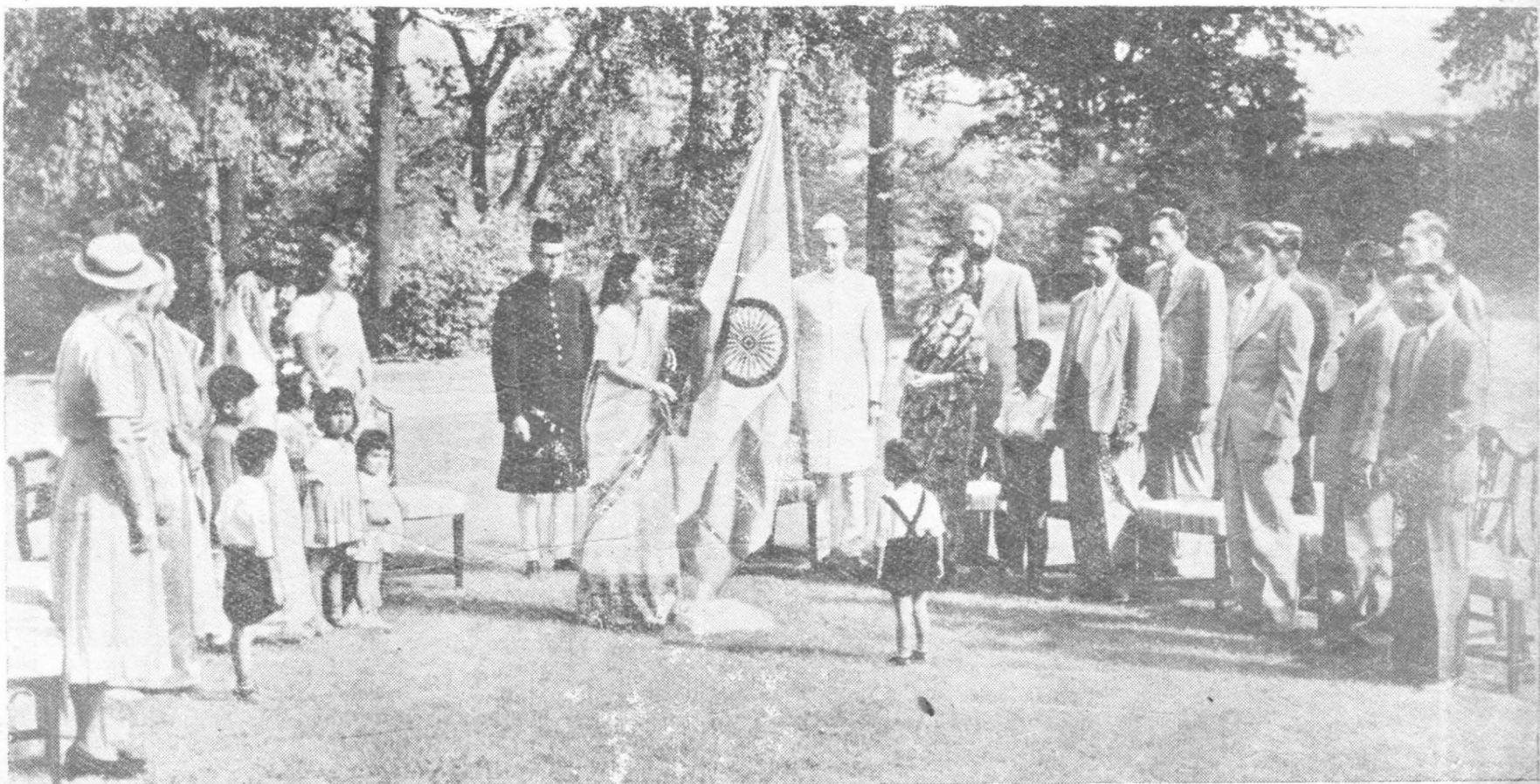
వార్తా చిత్రాలు

విజయవాడలో 10 వ తేదీన గూడ్సు బండి ఇంజను పట్టాలు తప్పి పడిపోయిన దృశ్యం.

శాసనసభాస్థలం సమావేశానికి వచ్చిన సభ్యులకు గవర్నర్ జనరల్ విందుచేశారు—మల్వంకర్ గారు అతిథులకు గవర్నర్ జనరల్ పరిచయాన్ని కలుగజేస్తున్నారు.

★
ఒట్టావాలో భారతీయులు అక్కడి మన హైకమిషనర్ ఎస్. కె. కృపలానీ ఇంటికి ఆగస్టు 15 న భారతస్వాతంత్ర్య ద్వితీయవార్షికోత్సవము జరిపిరి. హైకమిషనరు భార్య జాతీయపతాక నెగుర వేయుచుండుట ఈ చిత్రములో కాననగును. హైకమిషనరు ఆ మె వెనుక నున్నారు. అక్కడి భారతీయవిద్యార్థులు, స్థానిక ప్రముఖులు ఈ ఉత్సవములో పాల్గొనిరి.

★

శ్రీమద్భగవద్గీత

సంస్కృత మూలము, తెలుగున టీకాతాత్పర్య విశేషార్థ
వివరణములు గల 400 పుటల గ్రంథము. శీతాధ్యయన పదులకు
మిక్కిలి ఉపయుక్తమైనది.

ఖద్దరు బైండు.

వెల రు 4-0-0 లు.

తపాలా ఖర్చు అ. 0-9-0.

ఆంధ్రగ్రంథమాల
పోస్టుబాక్సు 212 మదరాసు 1.

తెలుగుమొఱుగులు

గ్రంథకర్త: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

తెలుగుదనము, తెలుగుసంప్రదాయాలు, తెలుగుభాష అవతరించిన విధము, తెలుగు తేటదనము, తెలుగు కవితా పారమ్యము, ప్రాచీన గ్రంథాల పలుకుబడికి మనపై చెల్లుబడి, విలక్షణమైన మన అరసున్న చరిత్ర, వింత వింత నిఘంటువులు, మన గ్రంథాలలో గ్రంథాలు, అవీ ఇవీ, ఇంకా తెలుగులో ఉన్న ఎన్నో మొఱుగులను చూపెట్టుచున్న వ్యాసముల సంపుటి. శాస్త్రీగారి పాతిక ముప్పయి సంవత్సరాల సాహిత్య కృషి ఇందులో మూర్తీభవించియున్నది. ఆంధ్రభాషాభివృద్ధికి వారందరు అవశ్యము చదువవలసిన గ్రంథము. ప్రతులకు త్వరపడవలెను.

వెల ౨ రూ. తపాలాఖర్చులు ౪ అణాలు.

ఆంధ్రగ్రంథమాల

గాంధీ మహాత్మని

ఆత్మకథ

రెండు సంపుటములు
[చతుర్థము ద్విమము]

శతావధాని వేటూరి శివరామశాస్త్రిగారి
అనువాదము

ఖద్దరు బైండు

ప్రతిసంపుటము పోస్టేజితో సహా వెల రూ. 5-9-0
ఒకేసారి 2 సంపుటములు పోస్టేజితో ,, 10-12-0

ఆంధ్రగ్రంథమాల, పోస్టుబాక్సు నెం. 212, మదరాసు 1.

శతావధాని కీ॥ శే॥ కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారి
ఉత్కృష్టరచన

ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్ర

సరికొత్తపద్ధతిని, సంగ్రహపూర్వకంగా నడిచిన సమగ్రసమీక్ష. వెయ్యేండ్ల వాఙ్మయచరిత్రకు విశుద్ధదర్శణం. పాతచరిత్రల నన్నిటిని అవలోడన చేసి, సమన్వయించి శ్రోడికరించిన నీలయినచరిత్ర.

శాసనాలలోనూ వాటిలోనూ అవ్యక్తస్వరూపంలో ఉండి ఉండి, సన్నయధర్మమూ అని ఒక్క ఊపున నీవ్యాకారంతో బైటపడి, నానాటికి సవనవోజ్వలంగా వికసించిన మన వాఙ్మయం పోయిన పలుపోకడలను పోడిమితో చూపెట్టబారిన ఉత్తమ గ్రంథం.

వెల రు 2-0-0 లు, తపాలాఖర్చు 0-7-0

ఆంధ్రగ్రంథమాల, పో. బా. 212, మదరాసు.

